ખૂની કોણ? સચિત્ર

કાર્યાલય, ટા

વધુ ખબર જાણવા માટે જુઓ પાનુ ૯૭. મૂલ્ય આના આઠ

" સચિત્ર   સચિત્ર ડીટેકટીવ નવલકથા   સચિત્ર "

સોનેરી જાળ

માની —ઠા. પ્રાણલાલ જીવણદાસ બુકસેલર અને પબ્લીસર ટાવર રોડ સુરત.

પ્રકાશક — પ્રાણજીવન પુસ્તકાલય, ટાવર રોડ તાર ઓફીસ સામે-સુરત

કી ૦ ૮-૦

गूजरात विद्यापीठ ग्रथालय
[गुजराती कापीराइट विभाग]

अनुक्रमाक ૫૨૩૩૮ वर्गाक

पुस्तकनु नाम ફૂલની ડાળી

विषय [illegible]

ॐ

શ્રી સરસ્વત્યૈ નમઃ !

પ્રથમ:— (ડિટેકટીવ નવલકથા) —:"પુષ્પ."

"ખુની કોણ ?"

21-1-1925

1925

પ્રયોજક — "પુષ્પ."

— ને —

(લાલનો એકકો, ચોકટનો એકકો, રાક્ષસી કુતરો, સરોવરની સુંદરી, વિગેરેના કર્તા)

પ્રકાશક.—"શ્રી પ્રાણજીવન પુસ્તકાલય."
ઠા. પ્રાણલાલ જીવણલાલ વજાણી.
તાર ઓફિસ સ્હામે—સુરત.

(સર્વાધિકાર પ્રકાશકે સ્વાધીન રાખ્યા છે)

(આ પુસ્તકના તમામ હકક હવેથી "શ્રી પ્રાણજીવન પુસ્તકાલય" ના માલીકના હાથમા આવ્યા હોવાથી એમની રજા વિના કોઇએ પણ એમાના કોઈ બાગનો ઉતારો કરવો નહી)

આવૃત્તિ—ત્રીજી સંવત્ ૧૯૮૨ પ્રત ૧૦૦૦

ઈ. સ. ૧૯૨૫.

મૂલ્ય રૂ. ૦—૮—૦

—'અનુક્રમણિકા —

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ સંગ્રહ
૧૨૩૩૮

સુરત બરાનપુરી ભાગળ ઉપર આવેલા "શ્રી અનાવિલ બધુ" પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમા ગોવિંદજી ડાહ્યાભાઈ નાયકે છાપ્યુ

ૐ

શ્રી

સમર્પણ.

પૂજનીય વડીલ મામાશ્રી,

ઠક્કર પરમાનંદદાસ વિઠ્ઠલદાસ

"હેડ માસ્તર" ન્યુ ઇંગ્લીશ સ્કુલ

શ્રી નિવાસ–ભાવનગર.

આપશ્રીએ મ્હને પોતાના પુત્ર સમાન ગણી મ્હારા ઉપર જે અગણિત ઉપકારો કર્યા છે, તેને અને આપના મ્હારી ઉપરના અનન્ત પ્રેમને વશ થઇ આ લઘુ પુસ્તક આપના કરકમળમા સવિનય સમર્પણ કરૂ છુ જે સહર્ષ સ્વિકારી આભારી કરશોજી

આપનો આજ્ઞાકિત છોરૂ,

ઠા૦ પ્રાણુલાલ જીવણુલાલ વજાણી

બુકસેલર અને પબ્લીશર

સુરત

ત્રીજી આવૃત્તિની

"પ્રસ્તાવના."

આજે સાત માસ પછી પ્રસ્તુત નવલકથાની ત્રીજી-આવૃત્તિ થાય છે મ્હારૂ હૃદય આ ત્રીજી નગ્નની પ્રસ્તાવના લખતા હર્ષથી છલકાય એ નિ સશય છે

આ પ્રમાગની ડિટેકટીવ નવલકથા લખવા મ્હારો આ પ્હેલોજ પ્રયાસ છે પ્રકાશક બધુનુ પણ આ દિશા પ્રતિ આ પ્હેલુજ પગનુ હોઇ "પ્રથમજ પુષ્પ" છે આ પ્હેલા આ પ્રકારની નવલકથાઓ તો બેશુમાર બ્હાર પડી ચૂકી છે, છતા આ નવલકથામા મ્હે એક નવીનતા વધારી છે, અને તે જુદી જુદી જાતની નાટકીય શેઅર બાઝી છે.

ટુક વખતમા મ્હારી આ નવીન શૈલિ એટલી તો લોકપ્રિય થઇ પડી કે એની ત્રણ આવૃત્તિ ઉપરાઉપરી થઇ ચૂકી તદુપરાત અન્ય લેખકોએ પણ મ્હારી આ નવ-સશોધિત શૈલીને પોતાના લખાણોમા સ્થાન આપી અનુકરણ કર્યુ

આ દિશામા મ્હને જનસમાજનુ અકલ્પિત ઉત્તેજન મળતા, મ્હે "લાલનો એક્કો," "ચોકટનો એક્કો," "રાક્ષસી કૂતરો," તથા "સરોવરની સુન્દરી" ભાગ ૧-૨ ક્રમાનુસાર લખ્યા જે આજ પણ લોકપ્રિયતા મેળવી રહ્યા છે.

લેખક તથા પ્રકાશક, ઉભય બધુઓના આ સાહસને ઉત્સાહ પ્રેરી, સહર્ષ વધાવી લેનાર અમારા પ્રિય વાચક બધુઓના કરકમળમા ભવિષ્યમા આથીયે ઉત્કૃષ્ટ પ્રસાદીઓ ધરવા બનતા પ્રયત્નો અને પરિશ્રમો કરીશુ પ્રભો! અમારી એ શુભાભિલાષાઓ પાર પાડે! એજ અભ્યર્થના

સવત્ ૧૯૮૨	ભવદીય —	વાડીફળીઆ.
	સાહિત્ય પ્રેમી "પુષ્પ"	પગથીઆ શેરી
કાર્તિક સુદી પ્રથમા	ગમનલાલ હીરાલાલ બદામી	સુરત.

“ખૂની કોણ ?”

પ્રકરણ:—૧ લું.

“બે ઘડીની બાદશાહી.”

આ બે ઘડીની બાદશાહીમા નરો ફૂલાય છે,
સત્તા મળે કે દોર પોતાનો જમાના જાય છે
કગાલની ગરદન ઉપર મૂકી છરી હરખાય છે,
પણ આધળા સમજે નહિ એમા નિસાસા ખાય છે

“શુ જુઓ છો ? આ બટકબોલી છોકરીને ધક્કો મારી દૂર કરો ઘરમાનો તમામ સામાન બ્હાર ખેચી કાઢો” સરદાર દમનકાન્તે સિપાઇને ફરમાવ્યુ

‘દયા કર ભાઇ ! દયા કર અમારા ગરીબની ઉપર દયા કર. અમારા કગાલની આતરડી કકળાવી કોણ સુખી થયો છે ? કે તુ થશે ? રાકના નિસાસા લઇ કોણ સુખે સૂતો છે ? કે તુ સૂશે ? બાપુ રહેમ કર પ્રૌઢ ઉમરની મંજુરી રડતે હૃદયે બોલી

કગાલ ને કકળાવીને નહિ સાર કઇ તુ કાઢશે,
લેશે નિસાસા રાકના તે જીદગી ભર સાલશે
ઠરતો સ્વય તેવોજ ! જે જેવો બીજાને ઠારતો,
સુખ દુ ખ તણી સોટી વડે સર્વેશ સૌને મારતો.

માટે એ ઇશ્વરી-સોટીનો દીલમા ડર રાખ સત્તાનો દોર ભૂલી જા સિતમ ન વરસાવ જે ઝાલીમ ને જબરી સત્તા આજે તુ ભોગવે છે, તેનાથી પણ જબરજસ્ત સત્તા ભોગવનારા હતા ન હતા થઇ ગયા મિટ્ટીમાથી પયદા થઇ મિટ્ટીમા મળી ગયા ધન, ધામ ને ધન કોઇની સાથે ગયુ નથી ત્હારી સાથે જનાર નથી

લંકેશગઢનો રાય રાવણ ચપટીમ ચોળાઇ ગયો,
બાણાવળી રાજા કરણ પણ રણ વિષે રોળાઇ ગયો
સારા ગયા, નરસા ગયા, કોઇ મહાના ના રહ્યા,
સુખ સ્હેન શુ ત્હારા થશે ? સાથી ન જે કો-ના થયા ”

‘છટ્ છટ્ એમ ભિલાડીના કહ્યાથી શિકા તૂટી જતા હોય તો પછી શુ જોઇએ ? અરે ગરીબના તો પેટમા દાત હોય છે ભોગ તમારા કે તમે ગરીબ થયા એમા અમારે શુ લેવા દેવા ? સુલ્તાન સિહ ! (એક સિપાઇ તરફ જોઇ) ચાલ સામાન બ્હાર કાઢ ”

“હાય ! ઓ ફૂટેલા નસીબમા ફરી આફત કરનાર ! બળતામા ઘી હોમનાર દુશ્મન ! ત્યારે શુ અમારા આસુડા નકામાજ જશે ?

“જરે જર ”

“અમારી દાદ-ફરિયાદ તુ નહિ કાને ધરે ?”

“જરા પણ નહી ”

‘ તો કહે ! કહે ! ઓ નરાધમ કર્મચડાળ ! કે અમારે કયા જવુ ?”

“જહન્નમની ખાડીમા એ’મા મ્હને શુ પુછે છે ? ગરીબીમા સડો છો એથી તો બ્હેતર છે કે કોઇનુ મ્હોત લઇ મરી જાવ. આ દુનિયામાથી ઓછા થાવ. તમારા જેવા રોતા કકળતા કગાલ ભિખારીઓની જગતૂને કશી જરૂર નથી ”

'હાય પરન્તુ એ નામ પ્રમાણે ગુણ રાખનાર દમન! ન્હોત ક્યા રસ્તામા પડ્યુ છે?

ન મળતુ માગનારાને, અમોથી દૂર ભાગે છે,
વગર માગ્યુ પધારે એ, ઉંધો વ્હેવાર લાગે છે
પકડવા દોડનારાને, અતિ લબાણુ આવે છે,
ભુજા બે જોડનારાને, ઝડપવા એય માગે છે

તો પછી ક્યા જવુ? ન્હોત છેજ ક્યા?"

'મશાણમા? ચાલ દૂર થા ખાલી માથુ ન પકાવ તમારા જેવા જડભરતોની સાથે ઝાઝુ ન્હોડુ દુખાવવામા કાઇજ સાર નથી જાવ

નદીમા યા સમુદ્રોમા અહીંથી જઇ મરો ડૂબી,
તમે વેઠો વિપત્તિયો (તેમા) તમારા દૈવની ખૂબી
ફૂટેલા દૈવના દર્પણ! બીજાને શુ કહો એમા?
તૂટી ગાગર નસીબોની પછી પાણી રહે શેમા?"

મધુરી—ભાઇ?

ફૂટેલા એ સિતારાને, દયાથી સાધનારો તુ,
છૂટેલી ભાગ્યની જાળી, ફરીથી બાધનારો તુ
અમારા દૈવની મટકી, તણો તુ ફોડનારો છે,
કર્યો કકર તણો આઘાત, જાતે તોડનારો છે

ઓ ઝાલીમ! ન્હાની શી પણ આ ઝુપડીમા અમે માતા–પુત્રી કલ્લોલમા દિવસ ગૂજારતા હતા હૈયાની હાટો માડી પરસ્પર પ્રેમની પરબોમાથી સાહ્યબ, સતોષાઈ, ને સુઘડતાના નિર્મળા પાણી પીતા

હતા, ભૂખ્યા-તરસ્યા અને થાકયા પથિકોને પાતા હતા. આજે એજ પરબ અમોને ઘરની બ્હાર નિરાધાર અવસ્થામા કાઢી તેજ ફોડી છે હાય! એ ગાગરમા હવે પાણીનુ બિન્દુ સરખુયે નથી રહ્યુ ત્હારા દીલમા દયાનુ ટીપુ નથી રહ્યુ સમૂર? કયા જાય છે? આ કગાલનો તૂટયો ફૂટયો જૂજ નજીવો સામાન કયા લઈ જાય છે? નહિ લઇ જવા દઉ"

ઝુપડીના ભાગાતગ બારણાની વચ્ચે મંજુરી આડી ઉભી રહી. તેણીએ દમનકાન્ત અને તેના સિપાઇઓનો અદર જવાનો માર્ગ રોકયો હવે દમનકાન્તનો પિતો પૂરેપૂરો ઉછળ્યો તેનો ક્રોધ કાબુમા ન રહ્યો તેણે મંજુરીને બારણામાથી દૂર જમીન પર હડસેલી રસ્તો મોકળો કર્યો સિપાઇઓ સામાન બ્હાર ખેચી લાવવા માડયા, ત્યા તો માતૃહેલી સોળ વરસની બાળા મેના, કે જે આવી ઉભી રહી રડતી હતી, તે હવે વચ્ચે પૂગી થાકેલી માની જગ્યા તેણે સાચવી દમનકાન્તના ચરણોમા પડી તેણે કાલાવાલા કર્યા આસુડાથી પગ ભીના કરી નાખ્યા વિનતિઓ કરી

"ભાઇ! ભાઇ મા'રી માતાને ખાતર મા'રે ખાતર એક ગરીબના હૃદયની દુવા લેવાને ખાતર દયા કર

દયાની આખથી જોઇ દુવા કગાલની તુ લે,
ભિખારણ યાચવા આવી દયાને દાનમા તુ દે
રડાવો તો ભલો ભગવાન નક્કી આપ પર રૂઠે,
રીઝાવો તો ત્રૂઠે"

"ચાલ, ચાલ, દયાનો ભડાર, તમારા જેવા દીનોને લૂટાવી દેવાનો નથી સમજી? એ'નો ઉપયોગ તો માણસ ને સજોગ જોઇને કરકસરથી કરવાનો છે"

"જો તુ દયા દાનમા નહિ દઇ શકે, તો પછી જીવનમા દાનમા લઈ પણ નહિજ શકે

જે આપી શકતો નથી, તે માગી શકતો નથી
જે ખર્ચી શકતો નથી, તે ખાઇ શકતો નથી"

"ભલે ભલે! માગવાનો વખત આવશે, ત્યારે જોઇ લઇશુ અમારા જેવા ડાહ્યા માણસો ભવિષ્યનો વિચાર કદી આગળથી કરતાજ નથી"

"અને તેથીજ પછી ખત્તા ખાવ છો ઠોકર ખાવ છો"

"બસ! ત્હારી વાચાળ જીભડીને અહીંથીજ કાપી નાખ નાદાન છોકરી! નથી બોલતો તેમ તેમ વધારે ફાટે છે, કેમ? ચાન તુ પણ દૂર થા" દમનકાન્તે તેને પણ તેની માતાની માફક બ્હાર જમીન ઉપર પટકી

હવે માતાથી ન સખાયુ પોતાની પુત્રી મેનાને ગોદમા લઇ તમામ હિમત એકઠી કરી તેણે તે પાપી દમનકાન્તને કહ્યુ, "ઓ માનવના વેશમા શયતાનની ગરજ સારનાર ક્રૂર શખ્સ! સાભળ જે સત્તાના મદમા તુ આટલો બધો ફૂલી ગયો છે, અધ થયો છે, તે

સત્તા ચલાવે રક પર પણ અત તેનો આવશે,
હરખાય છે જે દોરથી તે તેજ! પોક પડાવશે
તુજ પાપનો કાચો ઘડો પૂરો ભરાઇ ફૂટશે,
વૈભવ વિલાસી જીદગાની, જોર આ સૌ લૂટશે
આ બે ઘડીની બાદશાહી બે ઘડીનો તોર છે,
આછી ચમકતી ચાદની અધાર પાછળ ઘોર છે"

વ્હાલા વાચક ! વધુ વખત હવે તને આટીઘુટીમા અને આતુર અવસ્થામા નહિ રાખતા આ શુ થઇ રહ્યુ છે? તે સમજાવુ કર્ણાવતી નદીને કાઠે કર્ણાવતી નામે નગર આવી રહેલુ છે, ત્યા આજે કનકકાન્ત નામે માયાળુ ભલા, ઉદાર ને સુચરિત ઉમરાવની આણુ વર્તે છે નદી કિનારે સુશોભિત મ્હેલ બાધી કનકકાન્ત પોતાની પત્નિ કોકિલા સાથે દિવસ નિર્ગમન કરે છે કનકકાન્તે ગરીબોને રે'વા માટે સસ્તા ભાડાની કોટડીઓ જેવા ઝુપડાઓ નદીને સામે કાઠે રાજ્ય–ખર્ચે બધાવ્યા છે જેમાના એકમા આપણી વાર્તાના બે પાત્રો મધુરી ને મેના મા–દીકરી, આજ ચાર માસ થયા રહે છે. બાકીનાઓમા ગરીબ વગના મ્હેનત મજુરી કરનાર પરતુ સાદા ને સતોષી ખેડુતો રહે છે માતા–પુત્રી રેટીઓ કાતી અને દળણા દળી પેટ પૂરતુ કમાય છે, ને ખાય છે આજ ત્રણ માસ થયા મધુરી ઘરનુ ભાડુ આપી શકી નથી તેની ચિતામા ને ચિતામા તે સુકાયા કરે છે મધુરીની ઉમર આશરે ૩૫-૪૦ વરસની અને તેની પુત્રી મેનાની ઉમર ૧૬ વરસની હતી મેનાએ બાલિકાવયને ઓળગીને યુવાવસ્થાના આગણામા પગ મૂક્યો હતો માતા જેવીજ તે સુકુમાર અને સુન્દર હતી સર્વાગ સુન્દર છતા આ હીરાકણી વસ્ત્રાલકારોની ટાપટીપ અર્થાત્ પ્હેલ ને પાસા વિના ઝળકાટમા મદ ભાસે તો તેમા શી નવાઇ? વળી અધૂરામા પૂરો ગરીબાઇમા જન્મ! ને તેના દુખો! એટલે પછી શરીર અર્ધુ થઇ જાય, ને કાયાનો રગ પલટાય, એ સ્વાભાવિક હતુ આવા દુખી સસારને પણ રાહત આપનાર એક વ્યક્તિ હતી અને તેનુ નામ મનમોહનરાય જેને મા સિવાય દુનિયામા કોઇ ન્હોતુ.

મનમોહન આ ગરીબ સંસારની દયા ખાતો, અને વારવાર નજીવી આવકમાંથી નજીવી મદદ આ મા—દીકરીને કરવા ચૂકતો નહી. મધુરીની આંખ આ ભવિષ્યના જમાઇ મનમોહન ઉપર જ્યારે લાગી હતી, ત્યારે મેનાના ને મનમોહનના મન પણ એકમેકને મળેલા હતા આજે મનમોહન પરગામ જવાનો હોવાથી માતા પુત્રીને છેવટના મળવા આવવાનુ આગલે દિવસે કહી ગયો હતો માતા ઘરનુ ભાડુ કયાંથી આપવુ ' એ વિચારમા હતી, જ્યારે પુત્રી મનમોહનના વિચારમા ઘોળાતી હતી ભાડુ ઉઘરાવનાર દમનકાન્ત નામનો એક સરદાર હતો જેને કોકિલાના આગ્રહથી કનકકાન્તે નીમ્યો હતો, તે સ્વભાવે ક્રૂર હતો ત્રણ ત્રણ માસ થયા ગરીબ મધુરીને તે ભાડાને માટે ત્રાસ દેતો હતો, પરન્તુ કનકકાન્તની વારવાર મુલાકાત ને મ્હેરબાનીથી મા–દીકરી ઇશ્વરકૃપાથી હજુ એ ઝાલીમના પંજામા સપડાતા બચ્યા હતા પરતુ આજે હવે છેલ્લો દિવસ હતો મા–દીકરી મનમોહનની વાત કરતા હતા માનો જીવ વાતમા ન્હોતો તેને તો પ્રતિપળે દમનકાન્ત આવ્યાનાજ ભણકારા વાગતા હતા એટલામા મેના બોલી

"મા ! આ બધા કારસ્તાન કનકકાન્તના નહિ હો ! એ તો બિચારા બહુ ભલા માણસ છે, નહિ વારૂ ? પરન્તુ એમની પત્ની કોકિલાગોરીજ બહુ ક્રૂર છે તેથીજ આપણને શોષવુ પડે છે"

હજુ માતા, પુત્રીના આ પ્રશ્નનો પ્રત્યુત્તર આપે ત્યાતો યમદૂત જેવો દમનકાન્ત સિપાઇઓ સાથે ભાડુ ઉઘરાવવા આવ્યો ને જુલમ કરી માલ બ્હાર કાઢવા લાગ્યો તે વખતે તેઓની વચ્ચે જે વાદવિવાદ થયો તે આપણે વાર્તાને મથાળે વાંચી ગયા છીએ

ઝુંપડાનો તમામ સામાન પોતાને કબ્જે લઇ હરાજીમા લઇ જવા સિપાઇઓને આજ્ઞા આપી દમને ઝુપડાના બારણાને તાળુ માર્યું આ બાજુ મા–દીકરીનો દેખાવ કરૂણાજનક હતો આસપાસ ખેડૂતોનુ ટોળુ વિટળાઇ વળ્યુ હતુ

૧ ખેડુત–(અદર અદર) બહુજ શરમ ભરેલુ કામ થાય સે

૨ ખેડુત–ભગવાન એને પૂસે ! બચારાની આતરડી દખાવી એ હુ સુખી થવાનો સે ?

ખેડુત ત્રીજો–થોડાજ વખતમા ઇશવર કરે ને એને પેટે વિચિત્ર અવાજ હભળાય !

આવી આવી વાતચીતમા સમય પૂરો થયો દમનકાન્તે જતા જતા એક તીરછી નજર તે મા–દીકરી પર નાખી દમામમાને દમામમા તે આગળ વધ્યો ત્યા તે કોઇકની સાથે ને અથડી પડ્યો હજુ તો તે કોણ છે ? એમ તે જોતા જાય છે, ત્યા તો મેના દોડતી કે તેની પાસે આવી રહી એ આ નાર મનમોહન હતો

"આવો ! ભલે આવ્યા "

મધુરી ને મેના મનમોહનને મળ્યા, તેમના સુખદુખથી પરિચિત મનમોહન ક્ષણ માત્રમા શુ બન્યુ છે ? તે પામી ગયો, તેણે દમનકાન્ત તરફ ફરીને કહ્યુ કે —

"ભાઇ ! આમ જુલમ કરવો એ આપને શોભે છે કે ?"

તેમા મ્હારે શુ ? અમે તો ચિઠ્ઠિના ચાકર ! ભાડુ આપી દે, અને સુખેથી રહે"

"પરન્તુ આપશે બે દિવસ રહીને ક્યા ન્હાસી જવાનુ છે ? હમણા નહિ હોય તો શુ ચોરી કરવા જાય ?"

"અરે એવા વાયદા તો છપ્પનસો વીતી ગયા આવા ભૂખડી-બારસના તે વળી વિશ્વાસ કોણ કરે ?"

'એટલે તુ શુ કે'વા માગે છે ? એઓ કે'વા છે ?"

"બદમાશ ! હરામખોર !"

"પાજી કમંચડાળ ! જીભ સભાળીને બોલ"

"નહિ તો ?"

"જોયા જેવુ થશે"

"તુ શુ કરશે ?"

"પરિણામ બુરૂ આવશે"

"હા હા હા હા હા " દમનકાન્ત અહીં મ્હોટેથી ખડખડાટ હસી પડયો, અને બોલ્યો, "અરયા ! તને એટલુ બધુ આ લોકોનુ લાગે છે તો ભાડુ એમના વતીનુ તુજ ચૂકાવી દેને ?"

"અફસોસ ! કે મારૂ એટલુ ગજુ નથી મ્હારી પાસે પણ હાલમા સ્વતત્ર કાણી કોડી નથી"

"ભિખારીના સગી પણ ભિખારીજ" દમને તાનો માર્યો

"અલબત્ત ! ભિખારીની દયા પણ ભિખારીનેજ આવે શ્રીમતને નહિ જેને વિતે તેજ જાણે

ગરીબીના ભુડા દુખો, ગરીબો બાપડા જાણે,
દરદ રોગિષ્ઠના દિલનુ, નિરોગી તે નહિ જાણે
વીતે, વેઠે, અનુભવ જે કરે તેઓ પછી કા'વે,
'પરાઇ આખના આસુ નહિ નિજ આખમા આવે'

એ દુષ્ટ ! આવો અણુઘટતો ને ક્રૂર હુકમ કનકકાન્તનુ માયાળુ મુખ આપેજ નહિ એ દયાળુ દાનવીરની જીભમા આવી કટુતા ને ક્રૂરતા સભવેજ નહિ કહે કોની આજ્ઞાથી તુ આ ફરજ બજાવે છે ?"

"ગૃહસ્વામીનીનો હુકમ બજાવવો ! એ સેવકનો ધર્મ છે"

"અફ્સોસ ! પડના પર પાટુ !"

અને તે પછી તરતજ દમનકાન્ત સૌને છોડી ચાલતો થયો મનમોહનના મુખમાથી સહસા ઉદ્ગાર નીકળી પડયા 'કઈ નહિ જોઈ લઈશ ત્હને ને ત્હારા ઉમરાવને" અને તે પછી તે નિરાધાર મધુરી ને એના તરફ ફરી બોલ્યો

"તમારે ગભરાવાની જરાય જરૂર નથી મ્હારે તો આજે પરગામ જવુ છે પરન્તુ મ્હારા પાછા આવતા સુધી તમે બને સુખેથી મ્હારે ઘેર રે'જો ત્યા મ્હારી માતા તમારા બેઉની સારી માવજત કરશે ઈશ્વર કૃપાથી આપણુ ચારેનુ જાડુ સુખ સતોષમા નીભશે"

"પરતુ અમારા ઉપર તમારો આટઆટલો ઉપકાર ! તેનો બદલો અમે કયારે વાળીશુ ?" મધુરીએ આસુભીની આખે કહ્યુ

"એમા આભાર માનવાની કશીય આવશ્યકતા નથી માણસ માણસ પર દયા કરે, એમા શુ વધારે કરે છે ? માટે ચાલો "

તે પછી આ સ્નેહભીની ત્રિપુટી મનમોહનને ઘેર જવા ચાલી ત્યા એક વયોવૃદ્ધ માણસ હાથમાની લાકડી ઠોકતો ઠોકતો આવ્યો, અને બોલ્યો

"માફ કરજો મહેરબાન ! પરન્તુ જો આપને મ્હારી કોઈ પણ પ્રકારની મદદની જરૂર હોય તો બેલાશક આપવા તૈયાર છુ હુ આપનો એક હિતચિન્તક છુ"

"ના જી આજના વખતમા એટનુયે કહેનાર કોણ છે? અણજાણ્યા છતા આપની આટલી લાગણી છે તે જોઈ અમે ખુશી થયા છીએ" મનમોહને જવાબ પાઠવ્યો

"તમને નહિ તો આ તમારી સાથે છે તેમને કઇ " અધૂરા વાક્યનો અર્થ સમજી જતાજ મનમોહન બોલ્યો

"જી એમને પણ હાલમા તો જરૂર નથી '

સૌ સોને રસ્તે પડયા પ્રેલા વૃદ્ધ માણુમે થોડી વાર રહી વેશ પલટયો એક કદાવર બાધાનો ચાલીસ વરમનો પ્રચડ પુરૂષ હવે તે લાગવા માડયો અને બોલ્યો,

'કેટલી બધી હિમત! મ્હારી મદદ લીધી હોત તો હુ ખુશી થાત! પરતુ હશે!" અને તે પછી તેણે ગજવામાથી સીગારેટ કાઢી સળગાવી ધુમાડાના ગોટેગોટ કાઢતો તે ક્ષણવારમા ત્યાથી અદ્રશ્ય થઇ ગયો વ્હાલા વાચક! એ નવીન આવનાર બુઢ્ઢાનો સ્વાગ સજનાર અન્ય કોઇ નહિ પરતુ બગદેશનો સુવિખ્યાત ડિટેકટીવ દેવેન્દ્ર હતો

પ્રકરણ.—૨ જું.

"ભેદી ટપાલ"

પાપકર્મ પ્રારભમા પ્યારા લાગે ભાઇ,
પણ પુઠે પરતાય છે સ્હેજ નહિ સુખદાઇ
ઘડી ઘાટ દુષ્ટાત્મા ફસાવવાને જાય,
પણ કુદરતનો કાયદો પોતે મહિ ફસાય

પરગામ ગએલો ઉમરાવ કનકકાન્ત આજે કર્ણાવતીમા પાછો ફર્યો હતો નિત્યનિયમ અનુસાર તેને મ્હેલ જવાનો રસ્તો ગરીબોના ઝુપડા પાસે થઇને હોવાથી તે ત્યા રહીને પસાર થતો હતો, એવામા તેની નજર એક ખેડૂતની સ્ત્રી તરફ ગઇ તે સ્ત્રી બીજા સાધારણ વર્ગની સ્ત્રીઓને કનકકાન્ત તરફ આગળી બતાવતી બોલી રહી હતી, કે "જુઓ! પેલો ક્રૂર હુકમ આપનાર ઉમરાવ જાય!" કનકકાન્તને કાને આ શબ્દો પડતા વારજ તેણે પોતાનો ઘોડો અટકાવ્યો નીચે ઉતરી, તે સ્ત્રીની પાસે જઇ તેણુ બોલેલા બોલ માટે ખુલાસો માગ્યો ખેડૂતની સ્ત્રીને મ્હોડે બનેલો તમામ બનાવ જાણતાજ તેણે પોતાનો ઘોડો પૂરપાટ દમનકાન્તના ઘર ભણી મારી મૂકયો થોડી વારમાજ દમનનો ભેટો થયો કનકકાન્તે જતાવારજ દમનને પ્રશ્ન કર્યો

"દમન! કહે જોઉ? પેલા નિરાધાર માતા-પુત્રીને કોના કહ્યાથી ત્હે ઘર બ્હાર કાઢી મૂકયા?"

'શ્રીમતી કોકિલાગૌરીના" ઠાવકા મ્હોડે દમને જવાબ આપ્યો

ત્યારબાદ દમનને કોઇ પણ જાતની વધારે પડપૂછ કરવી છોડી દઇ કનકકાન્ત સીધો પોતાને મ્હેલે આવ્યો કનકકાન્તના ગયા કેડે તરતજ દમનના મગજમા પણ કઇ વિચાર આવતા તે પણ પોશાક બદલી એક છૂપા ભોયરા દ્વારા ક્યાંક ગૂમ થઈ ગયો કનકકાન્ત પ્હેરેલાજ કપડાભેર શૃગારભુવનમા આવી લાગ્યો ત્યા તેણે શુ જોયુ? એક આશરે અઠ્ઠાવીશ વર્ષની સૌન્દર્યવતી લલના અત્યારે આ એકાન્ત

સચિત્ર ☛ ડીટેકટીવ વાર્તા ☚ સચિત્ર

ચોકટનો એક્કો

પ્રકાશક—પ્રાણજીવન પુસ્તકાલય લાલ ગેટ—સુરત

માલીક :— પ્રાણજીવન છગનલાલ

કીમત ૦-૮-૦

વાસમા એકલી ગાલે હાથ ટેકવી મૃદુ શય્યામા પડી પડી કોઇ મહાન વિચારમા તલ્લિન બનેલી હતી કનકકાન્ત આવ્યાનુ ભાન તેને ન્હોતુ કર્ણાવતીના ઉમરાવની પત્ની અને કર્ણાવતીની મહારાણી કોકિલા તે આજ હતી ઉમરાવના ઘરની પત્ની એટલે પછી વસ્ત્રા લકારની ઝમક હોય એમા શુ નવાઇ? તેમા વળી કોકિલાને બાલ્યકાળથીજ જરા ટાપટીપ વધારે પસદ હતી પછી તો પૂછવુજ શુ? કઠમા કોકિલા સમાન એ કોયલડીનો અગરગ હસવીની પોળા શને પણ શરમાવે તેવો હતો તેના નયનોના ચમકારા આગળ રતિ પણ પાણી ભરે એમ હતુ કેશની કાળાશથી ભ્રમરોને લજવતી એ કોકિલાગૌરી "કોકિલા! કેમ છે?" એ પ્રશ્નની સાથેજ ચોકી સફાળી બેઠી થઇ અસ્તવ્યસ્ત થયેલા ચીર ઠીક કર્યા માથાનો છેડો તેણે સમો કર્યો તેની વિચારમાળા તૂટી ગઇ નમણા નેત્રો પલકયા પ્રશ્ન પૂછનાર પતિદેવ છે, એ જાણતાજ એના ગાલ ઉપર રતાશ ધાઇ આવી આંખલડીના મમભેદક અણુસારા ને નખરા સાથે લાડ કરતી ને મદ મદ હસતી હસતી ઉભી થઇ પાસે ગઇ કાલાઘેલા શબ્દોમા બોલી

"બહુ મોડુ થયુ હો! પધારો!"

"તુ શુ કરતી હતી?"

"વ્હાલમના વિચાર?"

"એમ કે?"

"હાસ્તો! બીજા કોના વિચાર કરવાના હોય?"

"બરાબર છે સતીને વિચાર સદૈવ પતિનાજ હોય!"

"ખરૂ ને ? પરન્તુ તમે આજે આમ દાઢમાથી બોલો છો એવુ મ્હને તો જણાય છે તમારો હમેશનો હસમુખો ચ્હેરો આજે ઉદાસ કેમ છે ? હમી ખુશીને વાત કેમ કરતા નથી ? હે ?"

"કોકિલા ! ત્હને ખબર તો છે ને કે હુ ગરીબોને ચાહુ છુ તેમના દુ ખો હુ દેખી શકતો નથી ?"

"વણીજ સારી રીતે પરણ્યાને આજે દશ વર્ષ થયા તેમા તમને મ્હે ઘણાય ગરીબોને આશ્રય આપતા જોયા છે"

"બસ ! એ બધુ તુ જાણે છે તે છતા મ્હારી ગેરહાજરીમા શા માટે ગેટાળો કર્યો ?"

'શુ ?"

"દમનકાન્ત પાસે પેલા નિરાધાર માતા-પુત્રીને કઢાવી મૂકયા."

"નાથ ! એમા મ્હારો મુદ્દલ વાક નથી આજ ત્રણ ત્રણ માસ થયા ભાડા પેટે એક પાઇ પણ એમની પાસેથી વસુલ થતી નથી હવે તે ક્યા સુધી પાળવા ? એથી તો નાથ ! એમને ફાવી જાય છે, અને અયોગ્ય ઉત્તેજન મળે છે

"નહિ ! અન્ય માટે એમ બને, પરન્તુ એ બાપડા તો બરાબર ગરીબજ છે કોકિલા ! આટલી બધી રાજ્યની તિજોરી તર છતાયે ત્હારે હૈયે ટાઢક વળતી નથી, ત્હને સતોષ નથી મળતો, એ બહુ અફસોસની વાત છે 'અતિ લોભ તે પાપનુ મૂળ' પાચ રૂપીઆ ભાડાને માટે તે આ કાર્ય તદ્દન અયોગ્ય તો શુ બલ્કે ઉદ્ધત અને મૂર્ખાઈ ભર્યું કર્યું છે ત્હને ખબર નથી કે —

દુનિયામા ગરીબોથી કદર શ્રીમાનની થાતી,
કસોટી દાનશીલોની ગરીબોથીજ લેવાતી
દુ ખી તે માનવી ગણવો ગરીમાઇ ગઇ જેની,
ગરીબી જન્મભર નીભે અમીરી આ ઘડી બેની

હમણા હમણા તુ મ્હને પણ બાજુ પર મૂકી ત્હારે મન ફાવે તેમ રાજ્યમા ઉથલપાથલ કરે છે મ્હારી ગેરહાજરીનો ગેરઉપયોગ ગરીબોને અન્યાય આપી તુ કરી રહી છે મ્હારી અર્ધાંગના હોઈ ત્હારે તો આ બાબતમા શરમાવુ જોઇએ ! એક સમ્રાજ્ઞીને છાજતા સદ્દગુણોમા દયા, માયા રહેમ, દાનશીલતા અને સખી દીલનો પણ સમાવેશ થઈ જાય છે પાચ પૈસા દેવાના તો નથી મળતા, પરન્તુ તેમની પાસેથી પડાવવાની દાનત કેવી ?

મળે માધવ-કૃપાથી તો ગરીબોને દઇ દૂગો,
પરન્તુ છે લુટાયેલા વધુ એને નહિ લૂટો
મળે તો આપવુ નહિ તો દયા ખાવી રહી તમને,
પરન્તુ રોવડાવાની ન દાનત દયો પ્રભો અમને
*
ભનો ભુડો ગમે તેવો મિખારી નિન્દવો નહિ ! હા '
એ આજે, તમે કાલે, હસીને કો જવાના કયા ?
સ્થિતિ જે આજ એઓની, તમારી કાલ તેવી છે
ન જાણો ! ભીખની ઝોળી ખભા પર કાલ લેવી છે !

ઉલ્ટુ ગરીબો પર તો શ્રીમતોની મહેરબાની જોઇએ ! રૂહેમની દ્રષ્ટિથી અવલોકી રકની કકળતી આતરડી ઠારી તેમના અતરના

આશિર્વાદના ભાગી થવાનુ સદ્દભાગ્ય સૌને અને વારે વારે નથી મળતુ એ સદ્દભાગ્ય બહુ દુર્લભ છે હો!

ઉદ્દગાર દીનનો "હાસ" એકજ અવનિમા અણમૂલ છે,
સસાર ને ભવપાર તરવા પુણ્યનો એ પૂલ છે
સ્વર્ગસુખથી પણ અહા! સતોષ એનો ઓર છે,
સદ્દભાગ્ય-ભાનુના સિતારાનો સુચક શુભ પ્હોર છે"

"પરન્તુ એમા મ્હે એટલુ બધુ શુ કરી નાખ્યુ?"

"ત્હે કર્યુ છે તો કઈકજ પરન્તુ ત્હને ખબર નથી કે ત્હને જે કઈક લાગે છે, તે તેમને કેટલુયે લાગે છે ત્હારે મન એ કઈજ હિસાબમા નથી, પરન્તુ તેમને મન તો બહુ છે એક રૂપિયા જેવી વસ્તુ ત્હને ગણત્રીમા ન હોય! કારણકે તુ લાખોમા ઉછરી છે પરન્તુ તેમને મને તો બહુ મોઘી છે, ગરીબાઇના દુ ખો ગરીબોજ જાણે શ્રીમાનને તેનો ખરો ખ્યાલ ન આવે આપવાળો અધનો અને પગપાળો લગની પીડા ક્યાથી પામે? એનો જેને વીતે તેજ જાણે! આપણે સમજવુ જોઇએ કે એ અને આપણે જુદા નથી બધાય એકજ જગદ્દજનનીના સતાનો હોઇ એકજ વસુંધરા પર વસનાર અને જનાર છીએ ગાડા, ઘેલા રક, રાય સર્વનો સરજનહાર શ્રીપતિ સમભાવનાવાળો છે

ધનવાન તેમજ ધનહીનો પણ ઇશ્વરી સતાન છે
કગાલ તેમ કુબેરને કેશવ કને સમ માન છે
જુદા નથી તોયે જુદા જોનાર એ તમ આખ છે,
કારણ તમારી આખમા સોના રૂપાની ઝાખ છે.

બાકી જુઓ તો ઢેડ ભંગી બ્રહ્મ સર્વે એક છે,
સરખા જુવો સરજાયલા સરજનાર પણ એ એક છે

શ્રીમંતાઈ, મ્હોટાઇ, ગરીબાઇ ને ન્હાનાઇ એ સૌ મનમાં માની લીધેલા માનવીના પોતાના છે બાકી ખરૂં જોતાં તો —

પચરંગી પ્રાણી નામ પુષ્પો જગ-બગીચે ખીલતા,
એકકેકની સુગંધ છાયા, ઓથ સઘળા ઝીલતા
કોઇ જરા સુંદર વધારે ને સુગંધીદાર જો,
કોઇ બિચારૂં સાદું સાધારણ સુગંધીદાર તો
સપી તથાપિ સર્વ એ ખીલે, ખરે, સાથે રહે.
ભોળા અને સોવા બધાને માળી સરખા જાળવે

ખોડવાળા પુત્રને માતા ફેંકી નથી દેતી એતો સારાને તેમજ નઠારાને બેઉને સરખાજ જતનથી જાળવે છે તે પ્રમાણે તું આ ક્ષણિક રાજ્યલક્ષ્મીમાં છકાઈ ન જા ; ચઢતી પડતી સૌ કોઇને છે સમજુ તો સમજે છેજ કે —

અમીરો યા ગરીબો યા ફકીરો હો ગમે તેવા !
પરન્તુ જીવ સરખા શું સમજતો સર્વ ના દેવા ?
જરૂરી જેટલી તમને બરાબર તેટલી તેને,
નથી મ્હોટા જીવો તમને ! અને ન્હાના કઇ એને
ગરીબોના દીનો દુભાવનારા નીચ દાનવ છે,
તમેયે માનવી ! સમજો ! બિચારા એય માનવ છે

માટે હું ત્હને આજે ચેતવણી આપું છું કે આજ પછી ગરીબોને દુભાવી તેમની આંતરડી કકળાવી, એવું જો હું સાંભળીશ, તો ત્હારો પરિત્યાગ કરીશ"

"નહિ! નહિ! નાથ! એમા આટલો બધો ક્રોધ કરવો નથી ઘટતો! આપને જો એ પસદ નથી, તો હુ એ બાબતમા માથુજ નહિ મારૂ ટ્યો થયુ હવે? મ્હારે શુ? એતો અમસ્તી! મ્હે જરા કમનકાન્ત મ્હારી સલાહ લેવા આવ્યા ત્યારે કેવળ વિચારજ દર્શાવ્યો વારૂ! જવા દયો હવે એ વાત, ને કહો જોઉ તમે બ્હારગામ ગયા હતાને? ત્યા શુ કરી આવ્યા! તે તો કઇ જણાવ્યુ નહિ?"

"હા તેજ હવે હુ ત્હને જણાવુ છુ જો સાભળ! થોડા દિવસ ઉપર મ્હારા ઉપર એક **ભેદી ટપાલ** આવી હતી તે આ રહી જો લે વાચી જો"

કનકકાન્તે કોકિલાના હાથમા એક કાગળ મૂક્યો ધ્રુજતે હાથે કોકિલાએ તે ખોલ્યો ખોલતાજ ત્હેના મોઢા ઉપરનુ નૂર ઉડી ગયુ ઘડી પહેલા હસતી કોકિલાના મુખ ઉપર ગભીર ગમગીની છવાઈ ગઇ વાચક! તુ એ કાગળનો ભેદ વાચી ત્હારી ઉછળતી જિજ્ઞાસાને તૃપ્ત કર

> રા૦ કનકકાન્ત,
>
> તમારો ગૂમ થએલો ન્હાનો ભાઇ કેશવકાન્ત જીવે છે સમય આવતા આપોઆપ ખુલ્લો થશે માટે વીલ કરતા પ્હેલા ખૂબ સભાળજો
>
> લી૦ "હુ જાતે ને પોતે"

"હુ ધારૂ છુ કે કોઈ દગાખોરનુ આ કાવત્રુ હોવુ જોઇએ તમારા ભાઇને ગૂમ થયાને આજ દશકો વીતી ગયો આટલા

વર્ષ નહિ ને હવે એ જીવતા હોય એ સભવેજ કયાથી ? મ્હને તો લાગે છે કે કોઇ બદમાશનુજ આ રાજ્યગાદી પચાવી પાડવા તરકટ છે કેમ તમને શુ લાગે છે ?"

"કોકિલા ! કોઇ પણ વિષય ઉપર માણસે પોતાનો સ્વતત્ર અભિપ્રાય આપતા પ્હેલા લાબો વિચાર કરવો જોઇએ આમ ઉતાવળા બની ફાવે તેમ મત બાધી લેવો ઠીક નથી જો કે લખનારે પોતાની ચતુરાઇ ચલાવી નામ-ઠામ અને તિથિ નથી લખ્યા, પરન્તુ હુ કલકત્તા ગયો હતો ત્યા "

"કલકત્તા ? તમે ગયા હતા ? હે ! ત્યા શુ ?" અધીરી કોકિલા વચમાજ બોલી ઉઠી

"ધીરી પડ. ત્યા પ્રખ્યાત ડિટેકટીવ દેવેન્દ્રકુમાર સાથે મ્હારે મુલાકાત થઇ"

"દેવેન્દ્ર ?" કોકિલા હવે ચોકી

"હા ! કેમ તુ એને ઓળખે છે ?"

"નારે ! મ્હે તો જોયાએ નથી પરન્તુ મ્હે સભળ્યુ છે, કે એ બહુ બાહોશ છે હોં ! પછી તમે એમને આ કાગળ બતાવ્યો. એમજ ને ?"

"હા"

"અને એમણે શુ જવાબ આપ્યો ?"

"એજ —કે કેશવકાન્ત જીવતો હોય એ સો વસા સભવિત છે પોસ્ટ ઉપરની છાપ જોતા પત્ર કર્ણાવતીથીજ બીડાયેલો છે અને કેશવ આપણાજ શહેરમા કોઇ છૂપી જગ્યાએ છૂપે નામે છૂપાયલો છે"

"અને તમે એ માની લીધુ કે નહિ ?"

"એમા માનસ નહિ માનવાનો સવાલજ કયા રહે છે? દેવેન્દ્ર કઇ જેવો તેવો માણુસ નથી આ બાતમી મળનાજ મ્હે પ્રથમનુ વીલ રદ કર્યું છે અને હવે નવુ કરના ઇચ્છા ધરાવુ છુ

"આમ એકાએક સાહસિક પગનુ ભરવુ સારૂ નથી હો!'

"નહિ મ્હારૂ મન પણ સાક્ષા પૂરે છે, કે કેશવ જીવતો હોવોજ જોઇએ દેવેન્દ્રને મ્હે એ કાર્ય સોપ્યુ છે, અને આજેજ દેવેન્દ્ર અહીં આવનાર છે કારણ કોઇ ગર્ભશ્રીમતના ખૂનના કેમનો ભાર હાલમા તેને માથે છે, તે બાબત કેટલીક બાતમી મેળવના"

આ બધુ સાભળનાજ કોકિલા ધોળી પૂણી જેવી થઇ ગઇ તેના વદનચદ્રની લાલાશ ફિકકી પડી ગઇ કોણ જાણે એવુ શુ હતુ? કે દેવેન્દ્ર અહીં આવનાર છે, એમ સાભળનાજ તેના મોતીયા મરી ગયા મહામહેનને તેણે સવાલ કર્યો

'હવે તમે નના વીલમા શુ સુધારો કરવા માગો છો?"

"જો! કોકિલા! હૃદયેશ્વરી! ખોટુ ન લગાડીશ! પ્રથમ વીનમા હુ અપુત્ર હોવાથી મ્હારા મરણુ પછી કણાવતીની ગાદીની હકદાર વારસ તુજ હતી પરન્તુ હવે મ્હે ચાલના આવેલા ધારાને અનુસરી વિચાર બદલ્યો છે અને ત્હારા પોષણુ અર્થે અમુક રકમ બાધી આપી બાકીનો તમામ હક માગ ભાઇના નામે લખાવના માગુ છુ"

હતાશ કોકિલા આ પછી આગળ કઇ ન બોલી કનકકાન્ત પણ તે પછી કોકિલાનો ઓરડો છોડી ગયો પરન્તુ પેલો **ભેદી કાગળ** કોકિલાના ઓરડામા તે ઉતાવળમા ભૂલી ગયો થોડી વારે તેને

તે સાભર્યો, ને તે લેવા તે કોકિલાના ઓરડા પ્રતિ પાછો ફર્યો બારણા આગળ આવતાજ અંદર કોઇ બે જણા વાત કરતા હોવાનો ભાસ તેને થયો કનકકાન્ત કાન માડી તે સાભળવા લાગ્યો વ્હાલા વાચક ! આ બે વ્યક્તિઓ કોણ હતી ?

એક તો કોકિલા પોતે ને બીજો તેનો ભાઇ કુંજવિહારી

પ્રકરણઃ—૩ જું

" મૃત્યુ—ઘટ. "

માબાપના સંતાનમા સરકાર ઉતરી આવતા,
સદ્‌ગુણ કે દુર્ગુણની છાયા બરાબર લાવતા
માટે તમારા બાળ જો સુશીલ ઇચ્છો ભારતી,
શિખવાડજો સૌથી પ્રથમ સદ્‌ગુણની શુભ આરતી

પૂર્વે મધુપુરી નામની નગરીમા માધવસેન નામનો એક ઉચ્ચ કોટીનો સંસ્કારિત બ્રાહ્મણ રહેતો હતો વિદ્વાન હોવાથી તે પેટ પૂરતુ કમાઇને આનન્દમા દિવસ ગાળતો હતો તેને સંતાનમા માત્ર એક પુત્ર ને એક પુત્રી હતા કમનસીબે માધવસેનને બદચાલની નારી મળી હતી તેની પત્નીનુ નામ વિમળા હતુ. પરન્તુ ગુણો તો નામથી ઉંધાજ હતા ઘણે વરસે પુત્રહીન એવા

માધવસેનને પુત્ર થયો જેનુ નામ કુ જવિહારી એકનો એક પુત્ર એટલે લાડમા ઉછરેલો પછી નબળો નીકળે એમા નવાઈ શુ ? બે વરસે વિમળાએ એક કન્યા રત્નને જન્મ આપ્યો જેનુ નામ કોકિલા કૌરી કુ જ વીસ વરસનો અને કોકિલા અઢાર વરસની થતાજ શહેરમા કોલેરાનો રોગ ફાટી નીકળ્યો જેમા પિતાનુ છત્ર ગયુ કોકિલાના લગ્ન જ્ઞાતિના એક સુજ્ઞ યુવક સાથે કર્યા હતા પરન્તુ કમનસીબે તે બિચારો લગ્ન પછી દશ દિવસે આલોકને છોડી ગયો હતો કોકિલા બાળ વિધવા હતી તેણે શ ગાર (વેશ) રાખ્યો હતો જો માતા સારી હોત તો કોકિલા કલકીની ન થાત પરન્તુ પતિના મરતાજ વિમળાએ છચોક યારી કરવા માડી માતાના કુસસ્કાર બાળ વિધવા પુત્રી ઉપર પડયા અને તે પણ કુ જના એક વણિક જ્ઞાતિના યુવાન મિત્ર ઉપર મોહી પડી ભાઇની શિખામણ ને સલાહથી એક રાત્રે તેઓ ત્રણે દૂર દેશમા ન્હાસી ગયા બે ત્રણ વરસ એ ત્રિપૂટીએ ત્યાજ ગાળ્યા પરન્તુ પછી જેના ઉપર કોકિલા ગાડી ઘેલી બની હતી, જેના પ્રેમમા પોતાના પતિવ્રત ઉપર તેણે પાણી મકયુ હતુ, તે પૈસાથી ખાલી થઇ ગયો ભાઇની શિખવણીથી આ ખાલી થયેલ ખોખાને રસ્તામાથી સાફ કરી કોઇ બીજા ધનવાનને ફસાવવા કોકિલાએ નિશ્ચય કર્યો એક રાત્રે લાગ જોઇ કોકિલાએ પોતાના એ પતિને પાણીમા ઝે'ર દીધુ શબને સતાડી તેઓ પોતાના પ્રથમને ઘેર ગયા, પરન્તુ ત્યા ખબર કાઢતા જણાયુ કે તેમની માતા કોઇની સાથે ન્હાસી ગઇ છે કુ જે ઘર વેચી દીધુ, અને પછી મેળવેલા પૈસા લઇ બેઉ ભાઇ બ્હેન નોકરીની શોધમા નિકળ્યા આખરે એક નાટક કપનીવાળા સાથે કુ જને ઓળખાણ થઇ, અને કોકિલાના લાવણ્ય ઉપર તે મરી

ફીટયો તેણે કોકિલાને ગાતા બજાવતા શીખવ્યું પ્રવીણ થતાજ મીસ સરસ્વતિના ઉપનામ નીચે ખેલોમા તે નાટય-નાયિકાની ભૂમિકા શોભાવવા લાગી બ્હેનને પૈસે ભાઈ પણ મોજમઝા મારવા લાગ્યા સરસ્વતિ પર શ્રીમ તો દૂરબ્બાન થઇ ગયા, અને તેને ભલભલાના આમ ત્રણો આવવા લાગ્યા કોઇ ગર્ભશ્રીમતની ગરદન ઉપર છરી ફેરવી કુજે પોતાને લક્ષાધીપતિ જાહેર કર્યો અને કોકિલાએ-સરસ્વતિએ પણ વારાગના સાથે ઓળખાણ થયા બાદ નાટક કપની છોડી સ્વતત્ર ધધો શરૂ કર્યો હવે મીસ સરસ્વતિના માન વધ્યા ઠેરઠેર તેના નાચ-મુજરા થવા લાગ્યા એવામા કુજનુ ભોપાળુ પકડાયુ તેની પાછળ પોલીસો પડતાજ તે બ્હેનને લઇને નાઠો અને કર્ણાવતી આવ્યો જ્યા ઉમરાવ કનકકાન્તે તે બેઉ ભાઈ બ્હેનને આશરો આપ્યો આગળ જતા યોગ્ય પત્નીની તપાસમા એવા કનકકાન્તને કોકિલા કુવારી છે, એવી કુજ મારફત ખબર પડી કુજે પોતે ઉમરાવના પુત્રપુત્રી હોઇ કોઇ અગત્યની તકરાર થવાથી રાજ્ય ત્યાગ કરી આવેલા જણાવ્યુ. કોકિલાની કુદરતી સુન્દરતાથી ઉમરાવની શકા ભાગી ગઇ, અને રાજબીજ જાણી તેણે કોકિલાને પોતાની પત્નીની જગ્યા આપી ને દિવસથી કોકિલા કર્ણાવતીની મહારાણી મનાવા લાગી કુજ હવે બહુ આવતો જતો નહિ તે હમેશા દેશાવરજ પડી રહેતો કોકિલા તેને અવરનવર ખપજોગા નાણા છુપી રીતે મોકલ્યા કરતી, ને આ રીતે આ ભેદી ભાઇબ્હેનના ભેદ ઉપર હાલમા તો અધકાર છવરાયલો હતો, આ રમુજી બેનની ઉકેલણીના કામ ઉપર જો કોઇ લાગ્યો હોય, તો તે ડિટેકટીવ દેવેન્દ્ર હતો કારણ પેલા ગર્ભશ્રીમતના ખુની કુજને શોધવાનુ કામ તેને સોપાયુ હતુ, પરન્તુ કુજે પોતાનુ ખરૂ નામ તે વખતે ત્યા

છુપાવી દીધુ હતુ દેવેન્દ્ર તેમને સરસ્વતિ અને શરદચન્દ્રના નામથી પિછાનતો હતો મધુપુરીથી ગર્ભશ્રીમતનુ ખૂન કર્યા બાદ તેઓ ક્યા ગૂમ થઇ ગયા, તેની ખબર દેવેન્દ્રને પણ ન હતી બાકી આગળની તમામ વાત તેણે શોધ કરી જાણી લીધી હતી

આ ભાઇબ્હેનને પેલા મૃત્યુ-ઘટની સાથે સબધ હતો કનકકાન્તની પ્હેલાના રાજાએ, કોઈ વિધવાને નિર્દોષ છતા અન્યાય કર્યો હતો તેના એકના એક પુત્રને ફાસીની શિક્ષા કરવાથી ગાડી થયેલ એ વિધવાએ પુત્રની પાછળ પોતાનો પ્રાણ પટકી નાખ્યો હતો મરતી વખતે તેના ગળામાથી એક કુદરતી રીતે કાળદૂત જેવી ચીચીયારી બ્હાર પડી હતી તે જાણે કોઇ પર્વતમાથી ભેદી સુર આવ્યો હોય તેમ લાગી હતી આ વિધવાના શાપે કરી કર્ણાવતીમા એવી સજ્જડ માન્યતા ફેલાયલી હતી કે એ વિધવા કર્ણાવતીની ગિરિ-કદરા નામે કપાળકૂટમા રહે છે તે દિવસથી એ ગુફામા કોઇ જતુ ન હતુ ત્યારબાદ થોડા દિવસ રહીને પાછો એરોજ ભેદી સૂર સૌના સાભળવામા એ ગુફામાથી આવ્યો રાજાએ તપાસ કરી પરન્તુ કાઈ પત્તો લાગ્યો નહિ બન્યુ એવુ કે તેજ દિવસે કર્ણાવતીના રાજ્ય કરનાર રાણાનુ ખૂન થયુ, અને ત્યારથી આ સૂરને લોકો મૃત્યુ-ઘટને નામે ઓળખવા માડયા એ સૂર કર્ણાવતીના ઉમરાવના મરણની આગાહી-સૂચક હતો ભલભલા ડિટેકટીવોએ ગુફાની બારીક શોધ કરી હતી, પરન્તુ કઇ પણ હાથ લાગ્યુ ન્હોતુ જાને દેવેન્દ્રને પણ આ વાતની ખબર પડતા તેની મુલાકાત લેવા ચૂકયો ન હતો પરન્તુ પરીણામ શૂન્યજ આવ્યુ હતુ આજુબાજુના તમામ પ્રદેશમા આજે દશ વરસ થયા ઉપરનો વ્હેમ પ્રચલિત હતો અને મનમોહન-દેવેન્દ્ર, કનકકાન્ત

વગેરે તેનાથી વાકેફગાર હતા જ્યારે કોકિલા અને કુંજ કર્ણાનતીમા આવ્યા, અને કોમ્લિાના લગ્ન કનકકાન્ત સાથે થયા, ત્યારે કોકિલા અને કુંજને કાને પણ આ ભેદી સૂર "મૃત્યુ-ઘટને" વિષે આવ્યુ લોકો જો કે દશદશ વરસ થયા, ફરી એ સૂરની ઝાખી સુદ્ધા થઇ ન હોવા છતા, હજુ એવીને એવી માન્યતા ધરાવતા હતા એ વાત આ ભાઇબ્હેન જાણતા હતા કપાળફૂટની ભયકર પ્રચડ ગુફા ભૂતાવળી થવાથી લોકો એને ભેદી ગુફાને નામે ઓળખતા હતા કનકકાન્તના મ્હેલથી તે બહુજ પાસે હતી પેલા વિચિત્ર અવાજને "મૃત્યુ-ઘટ" કે'તા હતા દશ વરસ પછી આજ ગુફામા એક એવો અવાજ થયો હતો, જ્યારે કનકનો ન્હાનો ભાઇ કેશવ ગૂમ થઇ ગયો હતો આવા આવા ઉપરાઉપરી પ્રસગોથી એ વ્હેમ લોકોના મનમા સજ્જડ વાસ કરે તો એમા ખોટુ શુ છે ? પરાપૂર્વથી ચાલતા આવેલા વ્હેમનુ સશોધન દેવેન્દ્રને મળી કનકકાન્તે કરવા કમ્મર કસી હતી આટલુ જાણી લીધા પછી વાચક વીરા ! હવે તુ બેધાશક આગળ વધ

ફક્ત નવ આનાની ટીકીટ બીડી મગાવો

(સગીતમા)

પ્રયોજક - "પુષ્પ."

રાજા ભરથરી.

(દસ સુન્દર ચિત્રો પૃષ્ઠ ૮૦ ગ્લેઝ)

ઠા૦ પ્રાણલાલ જીવણલાલ બુકસેલર.

ટાવરરોડ-સુરત.

પ્રકરણઃ-૪ થું.

" કાતીલ-કીનો "

હા એજ કે કઇ બીજુ ?" પુરૂષ વ્યક્તિ બોલી

"એટલે ત્હારે મને એ શુ હિસાબમાજ નથી ? આ કઇ ન્હાની સુની વાત નથી ? શુ સમજ્યો ?" સ્ત્રી વ્યક્તિએ સવાલ કર્યો

"ન્હાની નહિ તો શુ ! કુજના હાથમાથી કેશવ જીવતો જાય એ ત્હારે આશા રાખવીજ નહિ થોડા દિવસમા એ દેવેન્દ્રને પણ ખબર પડશે અને વીલનુ શુ ?"

"હા ! નવા વીલથી આપણો હક્ક માર્યો જશે"

"ફીકર નહિ. એ વીલ પણ ઉઠાવી લેવાનુ મ્હારે માથે બોલ પછી કઇ છે ?"

"પરન્તુ બીજુ એ છે કે ત્હારા બનેવી કલકત્તા ગયા હતા"

"હે કલકત્તા ?"

"હા"

"ક્યારે ?"

"બે ચાર દિવસ થયા"

"ત્યારે તે તો મ્હને કંઇ વાતે નહિ કરી ?"

"મ્હને તો પરગામ જવાનુ કહ્યુ હતુ ગામનુ નામ ન્હોતુ પાડયુ "

"વારૂ ! ત્યા જવાનુ કારણુ ?"

"આ કાગળનો ભેદ ડિટેક્ટીવ દેવેન્દ્ર પાસે પામવા" કહેતાજ કોકિલાએ કનકકાન્તનો રહી ગયેલો પત્ર કુંજના હાથમા મૂક્યો કુંજે તેના ઉપર નજર ફેરવી

"વારૂ ! પછી શુ થયુ ?" કુંજે બ્હેનને કાગળ પાછો આપતા કહ્યુ

'દેવેન્દ્રે એટલી બાતમી મેળવી આપી છે, કે કેશવકાન્ત હજુ જીવતો હોઇ તે પણ વળી કર્ણાવતીમાજ છે"

"બસ ! ત્યારે તો બેડો પાર"

ઉપરનો સવાદ ભાઇબ્હેન વચ્ચે એટલો તો ધીરેથી ચાલતો હતો, કે કનકકાન્તના કાનમા અક્ષર સરખો પડતો ન હતો બહુ વાર નાહકના કાન માડીમાડીને તે કટાળ્યો એટલામા છેટનુ વાકય કે જે કુંજ બહુજ જોરથી હાથ ઠોકીને બોલ્યો, તે કાનમા પડયુ

"બસ ! ત્યારે તો બેડો પાર !"

અને તેની સાથેજ એક આચકા સમેત દિવાનખાનાનુ દ્વાર ઉઘડી ગયુ, કનકકાન્ત અદર દાખલ થયો

'ઓહો ! કેમ ? તુ કયારે આવ્યો ? કુંજ ?" કનકે જતાજ પૂછ્યુ

"મ્હને આવ્યાને ભાગ્યેજ દશ મીનીટ થઈ હશે"

"કેમ તબીઅત તો મઝામાને ?"

"જી, હા"

"અરે ! હા ! પરંતુ કોકિલા ! અહીં પેનો મ્હારો કાગળ રહી ગયો હતો ને ? તે ક્યાં છે ?"

"આ રહ્યો લ્યો"

કોકિલાએ કનકના હાથમાં પેલો કાગળ મૂક્યો, એટલે કુંજ ઉઠ્યો બારણા તરફ વળતાં તે બોલ્યો

"લો બેસો, ત્યારે હવે હું જઈશ"

"આવજે ! પણ હા કુંજ ! તું દમનના ઘર આગળથી જવાનો છે કે ?"

"હા રસ્તો તો એજ છે ને વળી ?"

"ત્યારે તો જરા દમનને કે'તો જજે કે હાલને હાલ કોઈ બાહોશ વકીલને મ્હારે ત્યાં મોકલી આપે"

"બહુ સારૂ"

કુંજ ગયો હવે કોકિલાને કનક ફરી એકઠાં થયાં, એટલે ધીરેથી કોકિલાએ પાછી વાત ઉચકી

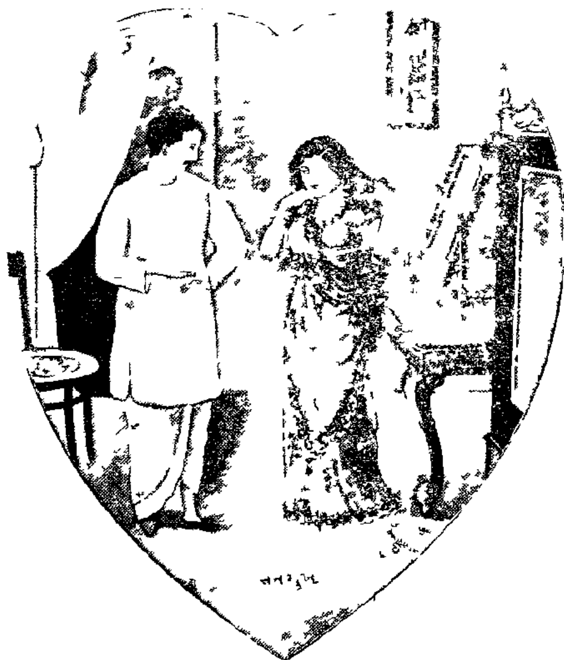
'કેમ ? અત્યારે ને અત્યારે આજે કઈ વકીલનું કામ ?"

"જેમ બને તેમ મ્હારા ભાઈના લાભમાં મ્હારે નવું વસિયતનામું કરાવવું છે કારણ આ કાચની કાયાનો થોડોજ ભરોસો છે ? કે તે ક્યારે પડશે ?"

"બરાબર છે"

'સચિત્ર ડીટેકટીવ વાર્તા સચિત્ર'

લાલનો એક્કો

કીંમત ૦—૮—૦

પ્રકાશક —પ્રાણજીવન પુસ્તકાલય-ટાવર રોડ—સુરત

માલીક ઠક્કર પ્રાણલાલ જીવણદાસ બુકસેલર

હજુ આગળ કોકિલા કંઇ બોલે ત્યાં તો પેલો વિચિત્ર અવાજ "મૃત્યુ-ઘંટ" તેમના સાંભળવામાં આવ્યો. કોકિલા ધોળી પૂણી જેવી થઇ ગઇ. કનકકાન્ત પણ ઠંડો થઇ ગયો. નોકરચાકરો પણ દોડી આવ્યા, અને શેઠને ઘરની બ્હાર ન જવા દેવાનું કહ્યું. છતાં હઠીલો કનક અવાજની દિશા બાંધી તે તરફ સપાટાબંધ દોડવા લાગ્યો. હજુતો તે થોડેજ ગયો હશે, ત્યાં તેને રસ્તામાં એક લાવણ્યવતિ લલનાએ રોક્યો.

"કનકકાન્ત થોભો !"

એક અજાણી અબળાને મ્હોડે પોતાનું ખરૂં નામ સાંભળતાજ કનક સ્થભ્યો.

'તમે કોણ છો ?"

"તમારૂં ભલું ઇચ્છનાર એક યુવતિ."

"નામ ?"

"દેવી."

'દેવી ! તમે મ્હને ઓળખો છો ?'

"જી હા."

"ક્યાંથી ?"

"તે જણાવવાનો સમય અત્યારે નથી. વારૂ, તમે પેલા અવાજની પાછળ શોધ માટે નિકળ્યા છો ! નહિ વારૂ ?"

"હા."

"એ શું સૂચવે છે ? તે તમે જાણો છો ?"

"હા."

"શુ ?"

"કનકાવતીના ઉમરાવનુ ! મ્હારૂ મ્હોત "

"બસ ! તો જાવ ગમે તેમ થાય છતા આજ રાત્રે બ્હાર ન નીકળશો "

એટલામા દમનકાન્તે મોકલેલા વકીલ સાહેબ રસ્તામાજ કનકકાન્તને મળ્યા 'કેમ ! ઓહો કનકકાન્ત આપજ ને ?"

"હાજી "

"આપેજ દમનકાન્ત સાથે કહેવડાવ્યુ હતુ ને ?

"જી, હા "

"આપની સાથે આ બ્હેન કોણ છે ?"

અને કનકકાન્ત આ સવાલનો જવાબ વાળે તે પ્હેલા તો "દેવી" જ બોલી ઉઠયા

"એક આશ્રિત અબળા "

કનકકાન્તને દેવીએ નાક ઉપર આગળી મૂકી ચૂપ રહેવા સમજાવતા ધીમેથી આખ મીચી ત્રણે કનકકાન્તના ખાનગી આવાસમા આવ્યા મરજી મુજબનુ વીલ તૈયાર થયુ વીલને સીલ કરી તે વીલ વકીલ મી૦ સુરેન્દ્રનાથને સોપતા કનકકાન્તે કહ્યુ

"જો જો જાળવજો જાન જતા પણુ વીલ જાય નહિ કનકાવતીનો ભવિષ્યનો ગાદી વારસ ખરૂ જોતા કેશવકાન્તજ છે અને તે જીવતો હોય ત્યા સુધી મ્હારા કોઇ પણ અગદ સગાનુ લાગે વળગે નહિ "

આ પછી વકીલ દેવી ને કનકકાન્તની રજા લઇ વીલ એક ન્હાની પેટીમા બરાબર મુકી તે લઇ ચાલ્યો ગયો કામ પૂરૂ થતાજ દેવીએ કનકકાન્તની રજા માગી, સમય આવે મળીશ, કહી છૂટી પડી છુટા પડતા તેણે ચેતવણી આપી કે 'આજે ગમે તેમ થઇ જાય છતા ઘરબ્હાર પગ મૂકવો નહિ' દેવીએ જતા જતા કનકના હાથમા કઇક સેરવ્યુ દેવી ગૂમ થઇ ગઈ કનકે તે જોયુ તો તેની ઉપર દેવીનુ નામ ઠામ ઠેકાણુ છાપેનુ હતુ કનકે તે વાચ્યુ વાચતાજ તેના હાથમાથી તે કાપલી નીચે પડી ગઇ તે દેવીને એક વાર જોવા ફરી બારણાની બ્હાર ગયો ત્યા બારી વાટે એક પ્રચડ મૂર્તિ દાખલ થઇ, પેલી પડેલી કાપલી જમીન ઉપરથી ઉઠાવી ગઇ કનકને હવે એ કાપલીનુ ભાન ન રહ્યુ તેના મુખમાથી એટલાજ શબ્દો નીકળી ગયા "કે કોણ ? દેવી તેજ ?"

* * * *

કોકિલાને વીલની ખબર પડી ત્યા તો કનકકાન્ત આવ્યો. રાત્રિ પડી કનક સુઇ ગયો, પરતુ કોકિલાને કળ વળી નહિ તેમજ ઉઘ આવી નહિ, તે પોતાના ઉઘતા પતિ તરફ જોઇ સ્વગત બોલવા લાગી

"અફસોસ ! કે એક વીલ કરીને પોતાની ગરદન હાથે કરીને ત્હે ગુમાવી છે" વળી થોડી વાર રહી તે ફરી બોલી

"એક અબળાનો **કાતીલ-કીનો** હવે કેર વર્તાવશે નહિ- નહિ, ત્હને બચાવીને રસ્તાની રખડતી ભિખારણ તો નહિજ થવાય" ત્યાજ ફરી પેલો "મૃત્યુ-ઘટ" સભળાયો કનક સફાળો પથારીમાથી બેઠો થયો સેવક પણ દોડી આવ્યા સઘળાના કાનાવાલા છતા, અને

દેવીની ચેતવણીને પણ ન ગણકારતા ઉન્માદાવસ્થામા કનક તપાસ કરવા અવાજની દિશાએ રાત્રીના અધારામા દોડયો પ્રભાત થયુ કનકકાન્ત પાછો ન ફર્યો તે ન ફર્યો ત્યા મ્હેલમા કકળાણ થઇ રહ્યુ કોકિલાને એક અનુચરે આવી ખબર આપી કે —

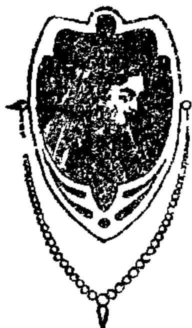
"ઉમરાવ કનકકાન્તનુ કોઇ બદમાસે કાલ રાત્રે ખુન કર્યુ છે. લાસ મળી આવી છે'

તેની સાથેજ કોકિલા બેહોશ થઇ પૃથ્વી ઉપર પડી

પ્રકરણ:—પ મું.

" કોનો હાથ ? "

પાપીના પોબાર ને ધર્મિ ધપ્પા ખાય,
દિવાળી લુચ્ચા તણી એ કળિયુગનો ન્યાય

કલકત્તાનો સુપ્રસિદ્ધ ડિટેકટીવ દેવેન્દ્ર આજે સવારમાજ ન્યુસપેપરમા માથુ ઘાલીનો બેઠેલો છે મ્હોઢામાની ચીરૂટનુ ભુગળુ ભગ ભગ ધુમાડા કાઢી રહ્યુ છે ત્યા તો છાપામા એક લખાણ ઉપર નજર પડતાજ તેના મ્હોમાની ચીરૂટ અચેતન એમને એમ ઠરી ગઇ તેણે ચસ્મા લગાવેલુ માથુ જરા વધારે નીચુ ખોસ્યુ, અને ઉતાવળથી તે લેખ વાચવા માડયો.

"ગઇ કાલે રાત્રે થએલો પેલો વિચિત્ર અવાજ મૃત્યુઘંટ."

"ઉમરાવ કનકકાન્તનુ ભેદભર્યું ખૂન"

'આજ દશ દશ વરસ થયા ભૂલાયેલો પેલો મૃત્યુઘંટ કાલે દિવસે બે વાર સભળાયો હતો ઉમરાવ કનકકાન્ત પોતાની પાછળ નવુ વીલ કરી રાત્રીએ નિદ્રા લેતા હતા કે'વાય છે કે કોઇ સ્ત્રી વ્યક્તિએ તેમને તે રાત્રિના બ્હાર ન નિકળવાની ચેતવણી આપ્યા છતા, તેઓ અવાજની શોધાર્થે બ્હાર ગયા હતા જ્યા તેમનુ કોઇ ભેદભરી રીતે ખૂન થયુ છે મરનાર ઉમરાવના અંગ પર લોહીના ડાઘો પડેલા છે તેમના પેટમા અર્ધું ખંજર ઉંડુ ઘોચવામા આવેલુ છે મ્હેલથી થોડેજ દૂર તેમની લાસ મળી આવી છે"

ઉપરની હકીકત વાચતાજ દેવેન્દ્રે કપાળે કર ઠોકયો 'બસ ! હવે મ્હારે એ લાસની પૂરતી તપાસ કરવી જોઇએ" એમ બોલતાજ તેણે છાપાને ટેબલ ઉપર પટકયુ બ્હાર જવાના કપડા પ્હેરી તૈયાર થતાજ એક નોકરે આવી ખબર આપી કે "બ્હાર કોઇ આવેલુ છે અને તે જણાવે છે કે કોઇ ખાસ અગત્યના કારણસર આપને હમણાને હમણા મળવા માગે છે"

"જા તેમને જણાવ કે અત્યારે તેઓ કોઇને પણ મળી શકે એમ નથી કલાક રહીને આવે '

"પરન્તુ ડિટેકટીવ સાહેબ જરા થોભો" કહેનાજ તે વ્યક્તિ કે

જેને આપણે કનકકાન્તનુ વીલ કરનાર વકીલ સુરેન્દ્રનાથને નામે ઓળખીએ છીએ, તેણે ત્યા પ્રવેશ કર્યો

"આપ કોણ છો? અને અહીં શા માટે આવ્યા છો? જે કઈ કે'વાનુ હોય તે જલ્દી કહી નાખો, મ્હને અત્યારે મુદ્દલ નવરાશ નથી' દેવેન્દ્રે કહ્યુ

"દેવેન્દ્ર બાબુ! જે કનકકાન્તના ખૂનીની શોધ કરવા તમે જાવ છો, તેનીજ થોડી ખબર આપવા હુ આવ્યો છુ" આટલુ કહી તે આવનાર વ્યક્તિ સુરેન્દ્ર, દેવેન્દ્રના મ્હોડા પર શા ભાવ થાય છે? તે જોવા થોભી પરન્તુ વાચક! એક અજાણ્યાને મ્હોડે પોતાના અતરની વાત બ્હાર પડવા છતાએ દેવેન્દ્રે કાઇ પણ જાતનુ આશ્ચર્ય દેખાડયુ નહિ. શુ દેવેન્દ્ર સુરેન્દ્રને ઓળખતો હશે? કોને ખબર? પરન્તુ એટલુ તો માનીજ લેવુ પડશે કે સુરેન્દ્ર દેવેન્દ્રને સારી રીતે ઓળખતો હોવો જોઇએ, નહિ તો દેવેન્દ્ર કયા જવા તૈયાર થયો છે? તે સુરેન્દ્ર શુ જાણે? સુરેન્દ્રને દેવેન્દ્ર સાથે કશો સબધ ન હતો, તો પછી સુરેન્દ્રે દેવેન્દ્રનુ ઘર કયાથી શોધી કાઢયુ? આ સર્વ ખુલાસો એની મેળેજ માલમ પડશે

"ત્યારે તમારૂ નામ?"

"સુરેન્દ્રનાથ! હું કનકકાન્તનો વકીલ"

"ત્યારે વીલ તમારી પાસે હશે, નહિ વારૂ?'

"જી, હા ને હુ તેનેજ માટે આપને મળવા આવ્યો છુ આપની સલાહની મને જરૂર છે કનકકાન્તના એકાએક ખૂનની વાત તો તમે સાભળી હશે? નહિ વારૂ?"

"હા મ્હે તે હમણાજ છાપામા વાચી"

'તો હવે આ વીલના લખ્યાણુ મુજબ ગાદી ઉપરનો સર્વ હક્ક કેશવકાન્તનો છે પરન્તુ કનકકાન્તના મૃત્યુ બાદ એક વરસ સુધીમ જો કેશવકાન્તનો પતો ન લાગે તો બીજી કલમ મુજબ સર્વ માલ મિલ્કતની સોપણુ શ્રીમતી કોકિલાગૌરીને કરવી"

"અને તેને શોધી કાઢવાનો કેસ તમે મ્હારા હાથમા મૂકવા માગો છો એમજને?"

"હા"

"પરતુ મી૦ સુરેન્દ્રનાથ! તમને ક્યા ખબર છે, કે કેસ તમારી પ્હેલાનોજ મારા હાથમા મૂકાયલો છે મરનાર કનકકાન્ત જાતેજ કલકત્તા આવ્યા હતા, અને કેશવકાન્તના જીવવાની આશા પણ મ્હેજ એમને આપી, વીલ ફેરવવા કહ્યુ હતુ એ કાર્યનો ભાર એમણે પોતાની મેળે પ્હેલેથીજ મ્હારે શીરે મૂકયો છે જુઓ " કહી દેવેન્દ્રે કનકકાન્તની સહીવાળો કાગળ કોટના ગજવામાથી કાઢી બતાવ્યો

"એમ છે, તો તો સોના કરતા પીળુ પરન્તુ તમે શુ એમ માનતુ છે? કે કેશવકાન્ત હજુ જીવતો હશે!"

"તે કેમ કે'વાય? પૂરતી તપાસ કીધા વિના કઈ પણ સતો કારક જવાબ ન દેવાય"

"પરન્તુ તમે એટલુયે નથી જોઇ શકતા કે જો એ જીવતો હોય તો પછી કનકકાન્તના મૃત્યુની ખબર પડતાજ ગાદીનો હક્ક સાબીત કરવા બ્હાર કેમ ન પડે?"

"કદાચ ખબર નહિ પડી હોય !"

"નહિતો પણ અત્યાર સુધી ખુલ્લા ન થવામા એને શુ ફાયદો હશે ?"

"એમાજ કોઇક ઉડો ભેદ છે મ્હારા ધારવા પ્રમાણે તો જેમને હાથે કેશવ ગૂમ થયો, તેમનેજ હાથે કનકકાન્ત માર્યા ગયા હોવા જોઇયે કેશવકાન્ત હાલમા બ્હાર નહિ પડે એજ એને માટે સલામતી ભર્યું છે"

'તો મ્હારે શુ કરવુ ?"

હાલમા વીલ બરાબર સાચવી રાખો એક વર્ષ બાદ તે રદ કરી કોકિલાગૌરીને તમે રાણીપદ આપી શકો છો પરન્તુ હાલમા તો નહિજ"

"ત્યારે તમને લાગે છે, કે તમે એક વરસમા કેશવને શોધી કાઢશો"

"જીવતો હોય તો જરૂર"

તે પછી તેઓ છુટા પડયા દેવેન્દ્ર કોકિલાગૌરીને જઇ મળ્યો કનકકાન્તનો પત્ર તેમને બતાવ્યો, અને કેશવકાન્તને શોધી કાઢવા સાથે કનકકાન્તના ખૂનની શોધ કરવાનો કેસ હાથ ધરવા જણાવ્યુ કોકિલાની સમતિ મળતાજ તેણે મૃત કનકકાન્તની લાસનુ બારીક નિરીક્ષણ કર્યું કોકિલાગૌરીને દેવેન્દ્રે પૂછયુ

"તમારા પતિને કેટલા કેટલા મિત્ર હતા ?"

"કેવળ એકજ "

'તેમનુ નામ ?"

"મનમોહનરાય" (તદ્દન જુઠું)

"અને શત્રુ?"

"કોઈ નહી, પરન્તુ હમણા હમણા થોડા દિવસથી મનમોહનરાય અને એમને શત્રુતા થઇ હતી"

"કારણ?"

"સાંભળો" અને તે બાદ મધુરી અને મેના ઉપર ભાડાને માટે તકાદો, મનમોહને પોતાના ઘરમા લઇ જઇ તેમને રાખવા અને મનમોહને "જોઇ લઇશ" શબ્દોનો ઉચ્ચાર કરવો વગેરે અથથી ઇતિ ઇતિહાસ કહી સભળાવ્યો વાચક! હને શકા થશે કે આ વાતની કોકિલાને કયાથી ખબર? જવાબમા એટલુજ કે'વાનુ કે બનેલો તમામ બનાવ જે દમનકાન્તને મ્હોડે કનકે સાભળ્યો હતો, તે તેણે કોકિલાને કહ્યો હતો અને તેથીજ કોકિલા આ વાત જાણતી હતી

'વારુ!" ત્યારે તમને એ સિવાય બીજા કોઇની ઉપર શક જાય છે?" કોકિલાની તમામ મિના નોધી લેતા દેવેન્દ્રે પ્રશ્ન કર્યો

"નહિ!"

"વારુ! આ ઘરમા અવરજવર કોની છે?"

"હુ, અને કોઇ કોઇ વાર મ્હારો ભાઇ કુજવિહારી તથા સરદાર દમનકાન્ત"

"એ સિવાય?"

"કોઇ નહિ"

"મનમોહન અહીં કોઇ વાર આવેલો?"

"ના."

"ત્યારે તમે એ કનકકાન્તનો મિત્ર છે ને પછી શત્રુતા થઈ, એ બધી વાત કયાથી જાણો?"

"મ્હારા પતિએજ મ્હને એ કહી હતી"

"હશે! નવુ વીલ કરનાર વકીલ મી૦ સુરેન્દ્રનાથને તમે ઓળખો છો?"

"નહિ, મ્હે એમને જોયાજ નથી કેવળ એમનુ નામ માત્રજ સાભળ્યુ છે"

"કનકકાન્ત સાથે એમને આ અગાઉનો પરિચય ખરો?"

"નહિ પરન્તુ કમનકાન્તના એ ખાસ વકીલ છે અને એમની ભલામણ એ વારવાર મારા પતિને કરતા હતા"

"વારૂ ત્યારે તમારા પતિના ખૂન પછી વકીલ તમને વીલ બાબત મળ્યા હતા?"

"હા મ્હારી સમતિ લીધા પછીજ તેઓ આપને ત્યા જવાનુ કહી ગયા હતા આપને તો એ મળ્યા હશે?"

"હા"

"અને લો, એ આવ્યા"

સુરેન્દ્ર અને દેવેન્દ્રે પરસ્પર હાથ મિલાવ્યા પછી તેઓ બંને ફરી એક વાર લાસને જોવા લાગ્યા ત્યા સુરેન્દ્રે દેવેન્દ્રને કઇક શક પડતી બે ચીજ લાસનુ શરીર ખસેડી કાંડી બતાવી દેવેન્દ્રે તે ઉપાડી તે શુ હતી? એક સોનાનુ બોરીઉ, અને એક રેશમી રૂમાલ રૂમાલને ચારે ખુણે રેશમના દોરાથી ભરેલો એકજ અક્ષર હતો.

અને તે "સ" પેલા સોનાના બોરીયા ઉપર કોતરેલો અક્ષર હતો "મ."
દેવેન્દ્રે સુરેન્દ્ર સામું જોયું દેવેન્દ્રે પૂછ્યું "સુરેન્દ્રનાથ! તમને આ અક્ષર ઉપરથી આ કેસની સાથે સબંધ રાખનાર માણસોના નામની ખબર છે?"

"જી કેવળ એક"

"શું?"

"આ "મ" અક્ષરવાળું બોરીઉં કયા તો મનમોહનરાયનું હોવું જોઇએ? કયા તો તેના મિત્ર મહેન્દ્રનું?"

"તેને મિત્ર પણ છે કે વળી?"

"હા, જી અને મનમોહન કાલે રાત્રે ખૂન થયા પછી અહીંજ નથી ઘરમાંથી એમ ખબર મળી છે, કે તે મહેન્દ્રને મળવા મધુપુરી ગયો છે"

"ઘરમાં કોણ છે?"

"તેને પતિ ગણી ચ્હાનાર બાળા મેના, મેનાની માતા મધુરી, અને તેની પોતાની મા એ ત્રણ"

"આ બધી વાતની તમને કયાંથી ખબર?"

"હું યે આ કેસમાં રસ લઉં છું અને મળી આવે એટલી બાતમી મેળવવા મ્હેનત કરૂં છું

"ઠીક હવે તમારે જવું હોય તો જાવ પરન્તુ મ્હને વખત મળે વારવાર મળતા રે'જો આપણે એકમેકની શોધ એકઠી કરી વિચાર કરશું"

"જેવી ઇચ્છા"

સુરેન્દ્ર છૂટો પડયો, હવે હેવે-હે કોકિલા તરફ ફરી કહ્યુ

"તમને 'મ' ઉપર મધુરી, મહેન્દ્ર ને મનમોહન સિવાય કોઇ ચોથા નામની ખબર છે ?"

"નહિ '

'અને રૂમાલના 'સ'થી શરૂ થતા નામની ?"

"નહિ "

"વારૂ તો હવે સાભળો આ 'મ' નામ બોરીયા ઉપર હોવાથી તે પુરૂષ જાતિ ઉપરજ શકા લાવે છે એટલે મધુરી આ વાતથી અલગ રહે છે હવે રહ્યા બે જણા મનમોહન અને મહેન્દ્ર એમની શોધ કરવા*હુ જાઉ છુ બોરીયાનો મળતો આવતો અક્ષર અને રાતોરાત પલાયન જોતા એવો શક મનમા સજ્જડ થાય છે, કે મનમોહનનો કદાચ આ કામમા હાથ હોય ! વળી તમારા કહેવા મુજબ એ થોડા દિવસથી કનકકાન્તના વર્તનને માટે દમન સાથે "ઉમરાવને અને હને જોઇ લઇશ" એમ બોલી ગયો હતો હવે રહી આ રૂમાલની વાત અને તે "સ" એટલે કોણ ? આ વાતોના ભેદ જાણ્યા પછીજ નિશ્ચયતાથી કહી શકાય કે આ ખૂનમા કોનો હાથ ?

મુબાઇ ગુજરાતીનો સુપ્રસિદ્ધ ખેલ "

વાર્તાના રૂપમાં–સચિત્ર.

પ્રયોજક – "પુષ્પ."

"નવલશા–હીરજી."

ફક્ત નવ આનાની ટીકીટ બીડો

ઠા૦ પ્રાણુલાલ જીવણલાલ બુકસેલર.

"શ્રી પ્રાણુજીવન પુસ્તકાલય" ટાવર રોડ–સુરત.

પ્રકરણ:—૬ ઠું.

" મનમોહન ખૂની. "

રાત્રિ સમ સમ વ્યતિત થતી હતી અજવાળાનુ તો પુછવુજ નહી મનમોહનના ઘરમા અત્યારે મનમોહન દેખાતો નથી, પરન્તુ અંદરથી વાર વાર સ્ત્રીઓની વાતચીતના બોલ સભળાયા કરે છે, ત્યા એકાએક પવન આવવાને માટે ખુલ્લી રાખેલી બારીમાથી મનમોહનના ઘરમા એક સફેદ કાગળ ફેકાયો આરામચેર પર આડી પડી ચીમનીના અજવા-ળામા ચોપડી વાચી રહેલી ઘરની એક અબળાના ખોળામા તે આવી પડયો તેણીએ તે ઉપાડયો હવે સવળાની નજર તે કાગળ ઉપર પડી કાગળ વચાયો વાચતાજ એકબીજાના મ્હોડાના ભાવો ફરી ગયા તે ચોપડી વાચનાર રમણીના મુખમાથી એટલાજ શબ્દો સરી પડયા "મનમોહન ખુની ? હા—હા—હા—હા ' પરન્તુ બીજીજ પળે તેના હાથમાથી કાગળ હેઠો પડયો એક પુરૂષ વ્યકિતએ અમસ્તુ અડકાવેલુ ઘરનુ બારણુ ખોલી અંદર પ્રવેશ કર્યો ઘરની રમણીઓ વસ્ત્રો ઠીકઠાક કરી સાવધ થઇ ગઇ કેવળ પેલો પત્રજ જમીન ઉપરથી ઉચકી લેવાનું ભાન કોઇને ન રહ્યુ ચોપડી વાંચનાર રમણીએ અણજાણ્યા

પુરૂષને ઘરમા દાખલ થતો જોતાજ ઘુઘટથી પોતાનુ મુખ છુપાવી દીધુ પરન્તુ બીજીઓએ તેમ કર્યું નહિ એક સોળ વરસની બાળાએ સવાલ કર્યો

"કોણ ?"

"કોઇ નહિ !"

"આપનુ નામ ?"

"ડિટેકટીવ દેવેન્દ્ર !"

આ નામ સાભળતાજ ઘરની તમામ રમણીઓના દીલમાથી એક જબરજસ્ત કપારી છૂટી ગઇ

'તમારે ગભરાવાની કઇજ જરૂર નથી, કનકકાન્તના ખૂનની તપાસનો કેસ મારા હાથમા મૂકાયલો હોઇ તેની શોધ કરવા મ્હારે અત્યારેને અત્યારે અહીં આવવુ પડયુ છે હ ? વારુ ! મી૦ મનમોહનલાલ ઘરમા છે કે કેમ ?" દેવેન્દ્રે પ્રશ્ન કર્યો

નહિ, એ ગઇ કાલે રાત્રેજ એમના મિત્ર મહેન્દ્રકુમારને મળવા મધુપુરી ગયા છે" એક પ્રૌઢાએ જવાબ વાળ્યો

'વારુ ! ત્યારે મારે થોડુક પુછવુ છે, તે હુ પૂછુ ?"

'ખુશીથી ! જાણતા હોઇશુ એટલુ અવશ્ય જણાવીશુ"

"પ્રથમ તો તમારા સઘાની મ્હને ઓળખાણ આપશો ?"

"હા ! હુ મનમોહનની આશ્રિત માતા મધુરી આ સોળ વર્ષની બાળા તે મ્હારી પુત્રી મેના, અને આ સા'મે મ્હારાથી સેજ વધુ ઉમરના જણાતા નિદ્રા લઇ રહ્યા છે, તે મનમોહનના માતુશ્રી છે" પ્રૌઢ મધુરીએ દેવેન્દ્રને ઓળખાણ આપી

"અને પેલા બ્હેન કોણ ?" હવે-હે ઘુમટવાળી રમણી પ્રતિ અંગુલી દર્શાવી પૂછ્યું

"એમનું નામ સરોજની એ મહેન્દ્રકુમારના નવ-વધૂ, મનમોહન અને મહેન્દ્ર મધુપુર ગયા છે 'થોડા દિવસમાં જાતે આવીને લઈ જઈશ,' કહી મહેન્દ્ર એમને-પોતાની પત્નીને, અહીં મૂકતા ગયા છે સાસરવાસમા પ્રથમ પગલુ હોવાથી એ જરા શરમાય છે"

"ત્યારે જુઓ હવે મ્હારે કાયદાની રૂએ તમને કે'વુ પડે છે, કે મરનાર ઉમરાવની લાસ આગળથી બે વસ્તુઓ મળી આવી છે જેમાના એક ઉપર મનમોહનરાયના નામનો પ્રથમ અક્ષર છે વળી જે રાત્રિએ ખૂન થયુ તેજ રાત્રિએ એમનુ કર્ણાવતી છોડી જવુ, અને થોડા દિવસ અગાઉ તમારે માટે હેમનકાન્ત સાથે થયેલી તકરાર, વગેરે પુરાવા જોતા મનમોહન કાયદાની બારીમાથી કોઇપણ ઉપાયે બચી શકતો નથી એને પકડવા હુ આવ્યો છુ પરન્તુ અફસોસ! હવે મ્હારે મધુપૂર જવુ પડશે '

"મનમોહન ખૂની ?" મેના સફાળી બોલી

'હા! અને સરોજની બ્હેન! દીલગીરી સાથે મ્હારે બીજી વાત પણ જણાવવી પડે છે કે લાસ પાસે પડેલો જે રેશમી રૂમાલ મળી આવ્યો છે, તેના ઉપર આપના નામનો પ્રથમ અક્ષર 'સ' છે હુ નથી માનતો કે આપ આ વાતમા સામેલ હો! કારણ તમે હમણાજ પરણી આવેલા લાગો છો દીલગીરી સાથે હાલમા તો મ્હારે લાચારીથી માન્યેજ છૂટકો! "સ" ઉપર આ કેસમા સંડોવાયલુ બીજુ કોઇજ નથી!"

"ક્યા છે તે રૂમાલ ! જોઉં વારૂ ?" યુવાન મેનાનો પિ-તો હવે ઉછળ્યો

"આ રહ્યો જુઓ ! એમને બતાવો ! એઓ એ ઓળખી શકે છે કે નહિ ?"

મેનાએ દેવેન્દ્રના હાથમાથી રૂમાલ લઇ સરોજનીને આપ્યો દીવાની પાસે લઇ જઇ તે બરાબર ધારી ધારીને તપાસતા તથા તેના ખુણા ઉપર ભરેલા અક્ષર જોતાજ સરોજની બોલી પડી "આ તમને કયાથી મળ્યો ?"

"મરનારની લાસ પાસેથી કેમ એ તમારોજ છે કે ?"

'નહિ ! જરા પાસે આવો ! કહુ !"

દેવેન્દ્ર પાસે ગયો સરોજનીએ ધીરેથી તેના કાનમા કહ્યુ "સરસ્વતી"

"શુ ?" દેવેન્દ્ર ચકિત થઇને સરોજનીના મોઢા ગમીજ જોઇ રહ્યો

"કેમ ? આપ તો એને સારી રીતે ઓળખો છો"

"પેલા શરદની બ્હેન "

"ધીરે ! દેવેન્દ્ર સાહેબ ! ભીતને પણ કાન હોય છે ખુલાસાવાર વાત કરવી હોય તો પાસેના ખડમા આવો."

દેવેન્દ્ર અને સરોજની બેઉ પાસેના ખડમા ગયા, અને વાતે વળગ્યા

"પેલી ! મધુપુરીની નાટક કપનીની નાયિકા ને પ્રખ્યાત વારાગના તેજ એને ?" અધિરા દેવેન્દ્રે અધુરી વાત ઉપાડી

' સચિત્ર ❖ દીર્ઘકથીય નવલકથા ❖ સચિત્ર"

પોલાદી પંજે.

પ્રકાશક—પ્રાણજીવન પુસ્તકાલય-દાનેજ શેઠ—સુરત

માલીક ઠક્કર પ્રાણલાલ જીવણદાસ બુકસેલર.

કીમત ૦-૧૨-૦

'હા ! હા ! ગર્ભશ્રીમતના ખૂની પેલા શરદ્ચન્દ્રની બ્હેન એજ "

"તમે એ બધુ ક્યાથી જાણો ?"

"મ્હારૂ મહીયર મધુપુરી છે"

"આ રૂમાલ એનોજ છે એની શી ખાત્રી ?"

"હુ જ્યારે દશ વરસની બાલિકા હતી, ત્યારે એ સરસ્વતી મ્હારી જોડેને ઘેરજ રહેતી હતી હુ વારવાર એને ત્યા રમવા જતી હતી એક દીવસ અચાનક હુ એને ત્યા ગઈ, જ્યારે તે આજ રૂમાલના છેડાઓ પર "સ" રેશમને દોરે ગુથી રહી હતી '

"એ વાતને કેટલો વખત થયો ?"

"આજે દસ વરસ થયા ત્રણ છેડા ગુથાયલા હતા, અને ચોથો અધુરો હતો એણે મ્હને તે 'જોને સરોજ ! કેવોક ગુથાયો છે ?" કહી જોવા આપેલો, અને એ બહુ વરસની વાત છતા મ્હને હજુયે એવીને એવી યાદ છે

'એને વિષે તમે વધારે કંઇ જાણો છો ?"

"ના તે પછી તરતજ એના ભાઇએ ખૂન કર્યું તમે એને શોધવા પાછળ પડયા, અને એ બન્ને ભાઇબ્હેન ન્હાસી ગયા ત્યાર બાદ પાચ વર્ષ રહીને એટલે પદરમે વરસે મ્હારા લગ્ન લેવાયા, અને આજે વીસમે વરસે મ્હે પ્રથમજ સાસરવાસ માડયો હુ ધારૂ છુ કે એ વાતને જોકે દસ વરસ વીતી ગયા, છતા હુ ભૂલી નથી"

"વાત તો બરાબર મળતી આવે છે" દેવેન્દ્ર સ્વગત બબડયો

"તમારા પતિને અહીં આવ્યાને કેટલો વખત થયો ?"

"મ્હને સાથે તેડી અહીં ચાર દિવસથી તેઓ આવ્યા છે, પરન્તુ કંઈ અગત્યના કામસર એઓ મનમોહન ભાઈ સાથે પાછા ગયા છે"

દેવેન્દ્ર આટલી ખબર મેળવી બ્હાર આવ્યો. તેના મનમા એમ ઘોળાયા કરતુ હતુ, કે-"ત્યારે એ રૂમાલ કોનો? સરોજનીનો કે સરસ્વતીનો?" ત્યાજ એને પગે પેલો ભેદી કાગળ અથડાયો દીવાના પૂર પ્રકાશમા ચપળ દેવેન્દ્રની આખોએ એની ઉપર લખાયલા ત્રણ મોટા અક્ષરો "ખાનગી" વાચી લીધા તરતજ તેણે ઉપાડયો વાચવાને દીવા આગળ ધર્યો સરોજની કે જે આ બધુ જોતી હતી, તેણે ઘુઘટામાથી મેનાને સંજ્ઞા કરી મેના સમજી તેણે પેલો કાગળ દેવેન્દ્રના હાથમાથી ઝપટ મારી ખુચવી લીધો

"વાહ! કોઈના ઘરના ખાનગી પત્રો વાચવાનો તમને શો હક્ક છે?"

પરન્તુ દેવેન્દ્ર કઇ આવી ધમકીથી ડરી જાય એવો માણસ ન્હોતો વળી "મેનાની ખુચવણીથી એનો શક મજબુત થયો, કે કે' ના કે' એમા કઇક છે" તેણે મેનાની તરફ ફરી કહ્યુ

"જો સીધી રીતે માનભેર પત્ર હવાલે નહિ કરો, તો પછી અખ્ત્યારની જરૂર પડશે ખૂનીના તમામ ઘરની જડતી લેવાનો અધિકાર અમને સહાનોજ છે"

"તો લ્યો! વાચો જોઉં, કેમ વાચો છો વારૂ? નથી આપતી બોલો!" મેનાએ હિંમતથી કહ્યુ

"એમ કે?"

'હા—નહિ આપુ, નહિ આપુ, તે નહિજ આપુ"

"એમ છે તો જોઉ છુ કે કેમ નથી આપતી ?" કે'તાજ દેવેન્દ્ર મેનાના હાથમાથી કાગળ ખુચવવા ગયો એટલે ચતુર મેનાએ કાગળ સરોજની પ્રતિ ફેકી દીધો સરોજનીએ તેને ચીરી ચાર કટકા કરી બારી વાટે બ્હાર નાખી દીધો દેવેન્દ્ર હવે બ્હાર દોડયો ચોર ફાનસના પ્રકાશમા તેણે તે ચારે કટકા શોધી તેને પાસે પાસે ગોઠવી વાચી લીધુ તેમા શુ હતુ ?

"વ્હાલી મેના !

તમારૂ કરેલુ અપમાન હૃદયમા સાલ્યા કરવાથી આજે મધુપુરી જતા મ્હે રસ્તામાજ વૈર વાળ્યુ છે કેશવ થોડાજ દિનનો મ્હેમાન છે પછી એની જગ્યા લઇ ગાદીવારસનો પ્રપચ રમવો સરળ થઈ પડશે કનકકાન્ત ઠાગ થયો છે

લી૦ સદાનો તહારોજ મનમોહન"

તા૦ ક —આ પત્ર વાચી તરત ફાડી ફે'કી દેજે

પત્ર વાચીને કટકા ગજવામા મૂકતો દેવેન્દ્ર, સીગારેટ ચેતાવી ધુમાડા કાઢવાના કામ પર લાગ્યો "નકકી "સ" ઉપરનુ નામ સરસ્વતી નહિ પરન્તુ સરોજનીજ હોવુ જોઇએ કારણ મનમોહનની સાથે એને સબધ લાગે છે નહિ તો સરસ્વતીને એ કયાથી ઓળખે ? દસ વરસની છોકરીને દસ વરસની વાત યાદ રહે ખરી ? જો મ્હારૂ ધારવુ હવે સાચુ પડે તો સરોજની એજ સરસ્વતી, અને મહેન્દ્ર એજ એનો ભાઇ શરદ્ચદ્ર હોવો જોઇએ મનમોહન એનો મળતીયો હોવો જોઇએ"

આવી આવી અટકળો બાધતો તે ઝપાટાબધ સામે નદી કીનારે દોડયો કારણ ? તેને કોઇક ત્યા ફરતુ હોવાનો ભાસ થયો હતો

વાચક વીરા ! ત્હને શુ લાગે છે ? દેવેન્દ્રનુ ધારવુ ખરૂ પડશે ? આટબાટલા પ્રમાણો મળ્યા પછી મનમોહન પર સૌ કોઇને શક આવે એ દેખીતુ છે ત્યારે શુ **મનમોહન ખૂની** હશે ? શુ સમજવુ ?

પ્રકરણ:—૭ મું

" મ્હોતનો મ્હેમાન. "

જશના ભૂખ્યા જીવડા ! જીવ કોઇ દી ખોય,
કોઇ સવાયા કોઇથી આ દુનિયામા હોય
માથુ મૂકીને લઢે તોજ પછી જીતાય,
બ્હી બ્હીને પગ મૂકતા ઉલ્ટા ઠોકર ખાય

ટેકટીવ દેવેન્દ્ર જે કાળી આકૃતિની પાછળ દોડયો હતો, તે કાળી આકૃતિ ઝપાટાબધ પગલા ભરતી એક મકાન પાસે આવી, ત્યા થોભી તેને ખબર ન હતી કે પાછળ દેવેન્દ્ર પડેલો છે જો કે અજવાળીયાની રાત હોઇ ચદ્રની સપૂર્ણ ચાદની હતી, છતા દેવેન્દ્ર એ અજાણી મૂર્તિને ઓળખી શકયો નહિ તેનુ મ્હો તે આકૃતિની

પીઠ પાછળ હોવાથી તે પારખી પણ શુ શકે ? ધીરેથી તેણે ગજવા-માથી ન્હાનો છૂપો કેમેરો કાઢયો ગોઠવી તેને તૈયાર રાખી તે જોતજોતામા તે પુરૂષ વ્યકિત સામે જઇ ઉભો, અને તરતજ ચાપ દબાવી છબી ખેચી લીધી હજુ તો પેલી વ્યકિત દેવેન્દ્રને બાઝી કેમેરો ખુચવી લે તે મ્હેલા તો દેવેન્દ્રે તે ગજવામા મૂકી દીધો છબી લેવાને માટે તે પુરૂષ વ્યકિતએ દેવેન્દ્રની સાથે જબરી બાથમ-બાથ ચલાવી દેવેન્દ્ર જો કર્ણાવતીનો ભોમીઓ હોત ને કનકકાન્તના સબધી માણસને ઓળખતો હોત, તો આ માણસનુ મ્હો જોઇ સ્હેલાઇથી પારખી શકત ! કે તે કોણ છે ? પરન્તુ ખુલ્લુ મ્હો જણાયા છતા પણ તે તેને ન ઓળખી શકયો દેવેન્દ્ર સાથે બાથ ભીડનાર માણસ પણ જેવો તેવો ન હતો એવામા તે વ્યકિતનો દાવ ફાવતાજ તેણે દેવેન્દ્રને જમીન ઉપર પટકયો દેવેન્દ્ર હજુ ઉભો થઇ ગજવામાથી પિસ્તોલ કાઢે તે અગાઉ તો તે અદ્રશ્ય થઇ ગયો દેવેન્દ્રે ધૂળવાળા કપડાં ખખેર્યા તે નદીના પૂલ ઉપર ગયો પૂલના એક ભાગ ઉપર જમણો હાથ ટેકવી વિચારમાને વિચારમા તે થોડી વાર ઉભો રહેરો કોઇ વાર જાણે જોયેલો ન હોય ! તેમ જણાય છે પરન્તુ બરાબર યાદ નથી કે કયા ? અને કયારે ? હશે ! પરતુ એ અત્યારે એ મકાન પાસે શા માટે ઉભો હશે ? લાવ એ મકાન કોનુ છે અને અદર શુ થાય છે ? તેની તપાસ કરૂ ?"

આમ વિચાર આવતાજ તેણે જવાને પાછા-પગ ઉપાડયા. થોડેક જઇ વળી તે અટકયો આગળ પગલા ન ભર્યા પેલો ફોટો જોવાનુ મન થઇ આવ્યુ હજુ તો ગજવામા દેવેન્દ્ર હાથ નાખે છે, ત્યા તો કોઇએ પાછળથી આવી દેવેન્દ્રના પગ ઉચકી લઇ ધકકો

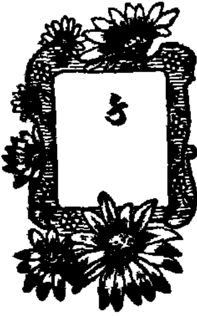
માર્યો ઓચિંતા ધક્કાથી પૂલની એક બાજુ ઉપર ઉભેલો દેવેન્દ્ર કર્ણાવતીના અગાધ ઉંડા જળમાં ઉંચેથી પડયો જળમાં એક જબર જસ્ત ધબાકો થયો, અને કોઇનો ખડખડાટ હાસ્યધ્વનિ કાને આવ્યો બસ. તે પછી સઘળું શાન્ત થઈ ગયુ

વાચક વીરા! ત્હારી જીજ્ઞાસાને વધુ ન લબાવતા જણાવી દઉં છુ કે જે વ્યક્તિનો ફોટો દેવેન્દ્રે ખેંચી લીધો હતો, તેજ એ વ્યકિત હતી થોડી વાર સુધી તે વ્યકિતએ નીચે પાણીમાં જોયા કર્યું તેણે પાણી ઉપર કાળી વસ્તુ તરતી દીઠી નક્કી એ દેવેન્દ્રનીજ લાસ છે, ધારી કદાચ દેવેન્દ્ર જીવતો નીકળે ! એ આશાથી તેણે પણ પોતાનો ફોટો હસ્તગત કરવા પાણીમાં ભુસ્કો માર્યો આ ઉપરથી વાચક સમજી શકશે કે તે વ્યક્તિનો વિચાર દેવેન્દ્રને જાનથી મારવાનો નહિ હતો, પરંતુ ફક્ત પેલી છબીજ મેળવવાનો હતો, અને તેને માટે તે પણ પાછળ પડયો દેવેન્દ્રને બહુ તરતા ન્હોતુ આવડતુ પરંતુ આ પડનાર વ્યકિત પ્રવીણ હોઇ સારી રીતે તરી જાણતી હતી બેઉ સરિતાના ઉંડા જળમાં પડયા તે પછી એમનું શુ થયુ ? દેવેન્દ્ર કાળનો કોળીયો થયો કે નહિ ? મ્હોતના મુખમાથી બચ્યો કે નહિ ? કે થયો હશે, એ સદાને માટે "મૃત્યુનો મ્હેમાન ?"

પ્રકરણઃ—૮ મું.

“ ભૂલભૂલામણી ”

કર્ણાવતી નદીમા દુશ્મનને હાથે પડેલા દેવેન્દ્રની દશા આપણે તપાસીએ દેવેન્દ્ર જળમા પડ્યો પ્રથમ વાર પડતાની સાથેજ તેને નદીના પાણીએ ઉચે ફેક્યો દેવેન્દ્ર હજુ હોશમા હતો તેણે તરતજ પાણીમા ડુબકી મારી, શરીર ઉપરનો કોટ કાઢી નાખ્યો, અને તે અરસામાજ પેલી કાળી આકૃતિ જળમા પડી. તરવામા બાહોશ એવી તે વ્યકિતએ જોતજોતામા દેવેન્દ્રની લાસ જણાતી એવી તે તરતી ચીજને પકડી લીધી તો તેને માલમ પડ્યુ કે તે દેવેન્દ્રનો કોટ હતો કોટ હાથમા આવતાજ તે વ્યક્તિ સપટાબધ તરતી તરતી કિનારે આવી કિનારે આવતાજ તેણે કોટના ગજવામા પેલો કેમેરો જોવાને હાથ નાખ્યો પરતુ અફસોસ ! તે તેને તેમા જણાયો નહિ શ્રમ નકામો ગયો જાણી તે વ્યકિતએ ક્રોધમાજ કોટ ત્યા આગળ ફેકી દીધો, અને ચાલી ગઇ

થોડી વાર બાદ ત્યા ડિટેકટીવ દેવેન્દ્ર આવી લાગ્યો પાણીમા ડુબકી મારી થોડે દૂર નિકળતાજ દેવેન્દ્ર પૂરૂ તરતા ન આવડતા

સરિતાના અગાધ જળમા ગુચવાવા ને ગભરાવા લાગ્યો દેવેન્દ્ર ડૂબવાની તૈયારીમા હતો, ત્યા તો ઇશ્વરકૃપાથી એક કેળનુ ઠુંઠુ પાણીમા તરતુ જતુ દેવેન્દ્રે જોયુ આ ઇશ્વરી મદદનો હાથ દેવેન્દ્ર હરખાતે હૈયે પકડયો તે કિનારે આવ્યો દૂરથી તેણે પેલી કાળી વ્યકિતને કઇક વસ્તુ તપાસતી જોઇ એ પોતાનો કોટજ છે ધારી દેવેન્દ્ર તે લેવાને આગળ વધ્યો, ત્યા તો પેલી વ્યકિત કોટને જમીન ઉપર પટકી ચાલી ગઈ દેવેન્દ્રે તરવાનુ નહિ ફાવશે ધારી કોટ કાઢી નાખતા પ્હેલાજ પેલો કેમેરો કે જેને માટે તેને આટનુ સહન કરવુ પડયુ હતુ, તે કાઢી લીધો હતો પરન્તુ પેલુ બોરીયુ, રૂમાલ ને કાગળના કટકા અદર રહી ગયા હતા કોટમા તે સહીસલામત જોતાજ તેની આખો આનદથી પલકી કેમેરો લઈ પોતાના ગજવામા મૂકગો અને કોટ પ્હેરી જલદી પોતાને ઉતારે આવી લાગ્યો

રાત્રિ વિશેષ વ્યતિત થએલી હોવાથી તે સર્વ મુદ્દાઓને સભાળથી ઓશીકા નીચે મૂકી નિદ્રાદેવીના ખોળામા પડયો સ્હવારમા ચાહપાનાદિથી પરવારતાજ તેણે બ્હાર જવાના કપડા પ્હેર્યા, અને પેલો ફોટો કેમેરામાથી ખેચી કાઢયો કોકિલાગૌરીના મ્હેલ ભણી હવે, તેણે પગલા ભર્યા રસ્તામા તે ફોટાને ધારી ધારીને જોતો હતો પરતુ કોણુ છે ? તે કળી શકતો ન હતો દેવેન્દ્રે કોકિલાના દિવાનખાનામા પગ મૂકયો, તે વેળા કોકિલા પોતાના ભાઇ કુજવિહારીની સાથે કઇક ખાનગી વાત કરતી હતી

'પધારો દેવેન્દ્રભાણુ ! આજ કઇ અત્યારમા આ તરફ ?" કોકિલાએ ઠાવકે મ્હોડે પૂછયુ

"એક અગત્યની બાતમી મેળવવા" કહી દેવેન્દ્રે બેઉ ભાઇબ્હેનને પેલો ફોટો બતાવ્યો

'આ " એક ધીમી ચિચિયારી કોકિલાના મુખમાથી નીકળી ગઇ કુંજ પણ ધોળી પૂણી જેવો થઇ ગયો

'આ ફોટામાના માણુસને તમે ઓળખો છો ?" દેવેન્દ્રે હવે અધિરાઇથી પૂછી નાખ્યુ

"એજ મનમોહનરાય" કુંજ તરતજ બોલી પડયો કોકિલાએ પણ હકારમા ડોકુ ધૂણાવ્યુ

હર્ષઘેલો દેવેન્દ્ર તે પછી તરતજ મનમોહનને ત્યા જવા ઉપડયો. તે જ્યારે મનમોહનને ત્યા આવ્યો ત્યારે તેણે મેના તથા મધુરીને રડતી જોઇ દેવેન્દ્રે તેમને આ બાબતનુ કારણ પૂછતા તેમણે એક લાસ પ્રતિ આગળી બતાવી દેવેન્દ્ર છેક પાસે ગયો ઢાકેલુ કપડુ ઉઘાડતાજ એક છલગ મારી તે ચાર હાથ દૂર ખસી ગયો તે કોનુ શબ હતુ ? કાલ રાત્રેજ મનમોહનને ઘેર જે તેની વૃદ્ધ માતાને દેવેન્દ્રે જોઇ હતી, તેનુ

"જો તમારે ખૂનીને પકડવો હોય તો રડતા રહી જઇ આ કેમ બન્યુ ? તે મ્હને કહો"

"કાલે રાત્રે તમે ગયા પછી મહેન્દ્રકુમાર મનમોહનની સાથે અહીં આવ્યા હતા મહેન્દ્રને તરતજ પાછુ ફરવાનુ હોવાથી તેઓ એમના પત્ની સરોજનીને લઇ તરતજ મધુપુરી ચાલ્યા ગયા પછી અત્રે અમે બધા સૂઈ ગયા આજે સ્હવારે અમે મા-દીકરી ઉઠયા, ત્યારે અહીં એમની માતાની લાસ સિવાય બીજુ કઇ નજરે પડયુ નહિ" મધુરીએ જાણુતી હતી તેટલી બીના જણાવી

"અને મનમોહન ક્યાં ?"

"તેના અમને ખબરજ નથી હું ધારૂ છું કે એમને આ ખૂનની ખબર અમારાથી વહેલી પડેલી હોવી જોઇએ અને તેમની તપાસમાજ એ ચાલ્યા ગયા હશે"

બાપડો દેવેન્દ્ર આ બધું શું થાય છે ? તે સમજી શકયો નહિ એક એક શોધ કરવા જતા એક એક ભેદનું પડ વધારે ચઢયું જતું હતું આખરે દેવેન્દ્ર જવાને ઉભો થયો એટલે રડતી મધુરીએ તેને પૂછ્યું

"કેમ ? આવ્યા કેમ ! ને જાવ છો કેમ ?"

"ત્યારે શું કરૂં ? આવ્યો તો હતો એક વાતની બાતમી મેળવવા. પરન્તુ જ્યાં તમેજ આ બીજા દુ:ખમાં પડેલા છો, ત્યાં શું પૂછું ?"

"દેવેન્દ્ર ! હવે થયું ન થયું થનાર નથી આપ શું પૂછવા આવ્યા હતા ?"

"એજ કે તમે મનમોહનને તો બરાબર ઓળખો છો ને ?"

"કેમ નહિ ? આટલો વખત સાથે રહ્યા પછી ન ઓળખીએ એમ બને ખરૂં કે ?"

"તમારી પાસે એમની એકાદ છબી છે ખરી ?"

"નહિ મનમોહનરાય કે'તા હતા કે તેઓને છબી પડાવવાનો શોખજ નથી.'

"વારૂ ! ત્યારે આ છબી કોની છે, તે તમે કહી શકશો ? જુઓ" કહી દેવેન્દ્રે પેલી કેમેરાથી ખેંચી લીધેલી છબી મધુરી અને મેનાની આંખ આગળ ધરી. જેને જોતાજ બેઉ મા દીકરી એકી સાથે બોલી પડયા

"કોણ ? દમનકાન્ત !"

"દમનકાન્ત ?" ડિટેકટીવ દેવેન્દ્ર પણ આશ્ચર્ય પામતો બોલી ઉઠયો

"હા !" મેના હવે બોલી "અમારા પર જુલમોના વરસાદ વરસાવનાર એ પાપીને અમે સારી રીતે પિછાનીએ છીએ"

"પરન્તુ તમે ભૂલો છો બરાબર જુઓ એ દમનકાન્ત નહિ પરન્તુ મનમોહનરાય જાતેજ છે" દેવેન્દ્રે હવે પોતાની મેળવેલી બાતમી ઉપર ભાર મૂકયો

"નહિ તમે ભૂલો છો આ મનમોહન નહિ પરન્તુ તે પાપી દમનકાન્તજ છે" મધુરીએ રડવાનુ ભૂલી જઇ જુસ્સાપૂર્વક ખાત્રી આપી

ભેદી ભૂલભૂલામણીમાં ગુચવાયલા દેવેન્દ્રને આ શી આટીઘુટી છે, તે સમજાયુ નહિ આ ઈંદ્રજાળનો ભેદ તે શોધી શકયો નહિ તેને એમજ થયુ કે એકજ વ્યકિતના ફોટાને એક જ્યારે મનમોહનથી ઓળખાવે છે, ત્યારે બીજા દમનકાન્તથી ઓળખાવે છે ત્યારે મ્હારે આમા શુ સમજવુ ? આ ફોટો કોનો ? દમનકાન્તનો કે મનમોહનનો ? બસ ' અને એ વાતનો નિકાલ લાવવાને મ્હારે જાતેજ એક વખત મનમોહનને જોવો જોઇએ પરતુ એ કયા હશે ? કદાચ મધુપુરી તો નહિ ગયો હોય ? લાવ ત્યા જઈ તપાસ કરૂં મળે તો ઠીક છે, નહિ તો પછી એના મિત્ર મહેન્દ્રને મળી આ છબી બતાવુ. જોઉ તે શુ જવાબ આપે છે ?" અને આટલું મનમા નક્કી કરી તે સ્ટેશન તરફ જવા ઉતાવળે પગલે દોડવા માડયો ત્યા રસ્તામાજ તેને વકીલ મી. સુરેન્દ્રનાથનો ભેટો થયો

"ટ્યો ઠીક થયુ, મી૦ સુરેન્દ્રનાથ! તમે અણીને વખતે મળ્યા. મ્હારે તમને એક વાત પૂછવી છે ' દેવેન્દ્રે કહ્યુ

"ખુશીથી પૂછો"

"તમે આમ ગભરાયલા જેવા કેમ જણાવ છો? શુ કઇ નવા જુની છે?"

"હા મનમોહન પોતાની માતાનુ ખૂન કરી ન્હાસી ગયો એ વાતની ખબર મ્હને પડી છે"

"તમને? સુરેન્દ્ર! તમે કયાથી જાણો?"

"તમને મ્હે ન્હોતુ નહ્યુ કે હુયે આ વાતમા રસ લઉ છુ"

"પરન્તુ મનમોહન ખૂની છે' એ તમે શુ જાણો?"

"કાલ રાત્રે મ્હે એને નદી કિનારે ફરતો જોયો હતો અને તે પછી હુ એની પાછળ પડયો મ્હને ભુલથાપ ખવડાવી ટ્રેનમા બેસી એ ન્હાસી ગયો પરન્તુ ખબર કાઢતાજ મ્હને માલમ પડયું છે કે એણે મધુપુરીનીની ટીકીટ લીધી હતી વળી હમણાજ મ્હને મનમોહનને ઘેર ખબર કાઢતાં મધુરી મારફત મનમોહનની માતાનુ ખૂન થયેલુ જણાવવામા આવ્યુ શુ આટલી વાત જાણ્યા પછી તમે એમ ન ધારી શકો કે એ ખૂની મનમોહનજ હોવો જોઇએ?"

"શી રીતે?"

"ઘરમાથી મોડી રાતના ખૂન કરીનેજ એ ન્હાસી ગયો હતો."

"ત્યારે તો બરાબર છે" બોલતાજ દેવેન્દ્ર ઉછળ્યો તમારી ને મ્હારી વાત અક્ષરે અક્ષર મળતી આવે છે જુઓ! જે માણસને કાલ રાત્રે તમે જોયો હતો, તેજ મ્હને પણ મળ્યો હતો અને મ્હે તેની

છબી પણ ખેંચી લીધી છે પરંતુ આ કર્ણાવતીથી હું અજાણ્યો હોવાથી એ કોણ છે? તે હું પારખી શક્યો નહી ફોટો મેળવવા માટે તેણે મ્હને નદીમાં ફેંકી દીધો હતો પરન્તુ ઈશ્વર કૃપાએ હજુ દેવેન્દ્ર અને તે ફોટો બને સહીસલામત છે જરૂર એ મનમોહનજ હોવો જોઇએ ઘેરથી ખુન કરીનેજ તે નીકળેલો હશે અને મ્હને નદીમાં ફેંકી દીધા પછીજ એને મધુપુરી ન્હાસી જતો તમે જોયો હશે જુઓ આ રહ્યો એનો ફોટો કેમ કેમ એજ કે?"

'એજ મનમોહન!" સુરેન્દ્ર ફોટો જોતાજ બોલી ઉઠયો

"બસ ત્યારે કોકીલા અને કુંજ ફોટો પારખવામાં સાચા છે હા! પણ સુરેન્દ્રનાથ! ત્યારે મેના ને મધુરી તો આ ફોટાને દમનકાન્ત જણાવે છે એનુ શુ કારણ?"

"મનમોહનને બચાવવા! મી દેવેન્દ્ર! એટલુયે નથી સમજી શકતા, કે દમન આજ કેટલો વખત થયા અહીં છેજ કયાં? એ તો કોકિલા-ગૌરીની રજા લઇ આજ બે દિવસ થયા બ્હાર ગામ ગયો છે દમન ઉપર આ આરોપ ઢોળી દઈ મનમોહનને બચાવી લેવા તેઓ જુઠુ બોલે છે પરન્તુ તેમને કયાં ખબર છે? કે આ સુરેન્દ્ર એમના ભેદથી વાકેફગાર છે"

"પરન્તુ મનમોહન એની માતાનુ ખુન કરે એમાં એને શુ લાભ? તે નથી સમજાતુ?"

"એનુ કારણ જાણવુ સ્હેલ છે, મનમોહનની માતા મનમોહન ખુની છે, એ વાત જાણીતી હોવી જોઇએ. અને એ વાત કદાચ તે આપણા

જોવાને મ્હોઢે કહી દે એ ધાસ્તીથી એણે એ ધરડા કાટાને રસ્તામાથી સાફ કરેલો છે કેમ ખરૂ ને?"

"બરાબર છે મી૦ સુરેન્દ્ર! આપની તર્કશકિત પણ અસાધારણ છે હો! પરન્તુ ત્યારે એને મેના ને મધુરીની ધાસ્તી નહિ લાગે?" દેવેન્દ્રે નવોજ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત કર્યો

"ના! કારણ મધુરીનો વિચાર મનમોહનને પોતાનો ભવિષ્યમા જમાઇ કરવાનો છે અને મેના પોતાના ભવિષ્યના થનાર ભરથારનુ હિત જાળવવા વાત ન ફોડે એ બનવા જોગ છે પરન્તુ પાલક માતા હવે ધરડે ધડપણ શા માટે જુઠુ બોલી પોતાના દીકરાની આવી ખૂની વૃત્તિ દાબી રાખે?"

"વારૂ! ત્યારે હવે હુ મનમોહનને પકડવા મધુપુરી જાઉં છુ."

"હા અને હુ પણ જો બનશે તો નવીનતા મળે કે તે જણાવવા તરત આપની તરફ આવીશ"

"તમે વકીલાત છોડી આમા બહુ રસ લ્યો છો? નહિ વારૂ?"

"હા જી"

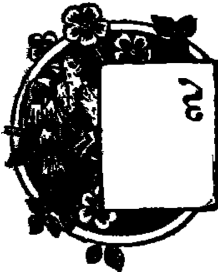
"તમે મ્હને પુષ્કળ મદદ કરો છો મી૦ સુરેન્દ્ર! અને તમારી એ મદદનો બદલો તમને અવસ્ય મળશે"

આટલી વાત પછી બેઉ છૂટા પડયા દેવેન્દ્રના મનમા તો એજ ચટપટી થઇ રહી, કે ત્યારે આ છબીવાળો ખરે "મનમોહનજ હશે" અને જો એમજ હોય તો કનકકાન્તના ખૂનની વાત બાજુએ મૂકતા પણ એની માતાના ખૂનને માટે એ જરૂર જવાબદાર છે અને તેને માટે જરૂર એને પકડવોજ જોઇએ"

પ્રકરણ:--૯ મું.

"ખૂની ગિરફ્તાર"

લુચ્ચો છૂટી જાય ને સાચો જુઓ ઝલાય !
અવળો એવો ઇશ ! કયમ આ કળિયુગનો ન્યાય ?

દેવેન્દ્રને મધુપુરી આવ્યાને આજે બે દિવસ થયા હતા, છતા મહેન્દ્ર કે મનમોહન કોઇનો પત્તો મળ્યો ન્હોતો, શોધ કરતા કરતા દેવેન્દ્ર એક દેવ મદિર આગળથી પસાર થતો હતો, ત્યા તેણે એક ઓળખીતી યુવતિને જોશભેર પગ ઉપાડતી જોઇ. દેવેન્દ્ર દોડયો તેણે એ રમણીને ઓળખી તેના જવાના માર્ગની વચ્ચે આવી તેણે સવિનય કહ્યુ

"જરા થોભો"

એક અણજાણી પુરૂષ વ્યકિતને પોતાના માર્ગમા ઉભેલી જોઇ તે રમણીએ ઉચુ જોયુ તેણે દેવેન્દ્રને ઓળખ્યો ત્યા તો દેવેન્દ્રે ફરી કહ્યુ

"જો હુ ભૂલતો નહિ હોઉ તો આપનુજ નામ સરોજની ને?"

"હા" એક શરમાતો જવાબ મળ્યો,

"આપની સાથે મ્હારે થોડી વાત કરવી છે"

"અહિ નહીં ઘેર ચાલો"

તે રમણી આગળ વધી આગળ તે અને પાછળ દેવેન્દ્ર એમ બેઉ જણ સાધારણ જણાતા એક મકાન આગળ આવ્યા રમણીએ મકાન ખોલ્યુ બેઉ અંદર ગયા મકાનમા સાધારણ ફરનીચર અને જૂજ વસ્તુઓ પડી હતી એક ખુરસી બતાવતા સરોજનીએ દેવેન્દ્રને કહ્યુ

"આવો બેસો"

દેવેન્દ્ર બેઠો સામેની ખુરસી પર અધોએધ મ્હોડા ઉપર આછો ઘુંઘટ ખેંચી સરોજની બેઠી પછી બોલી

'પૂછો ડિટેકટીવ સાહેબ ! તમારે શુ પૂછવુ છે ? કહો અહીં તમારૂ આવવુ કેમ થયુ ?"

"તમને કર્ણાવતીની કંઇ ખબર નથી?"

"ના થોડીઘણી છે"

"મનમોહનરાય અહીં આવ્યા હતા ‘"

"હા"

"ક્યારે?"

"પરમ દિવસે '

"હાલમા કેમ કોઇ જણાતુ નથી? આપના પતિ મહેન્દ્ર કયા છે?"

"મનમોહનભાઇની સાથે ગયા છે"

"ક્યારે?"

"અર્ધ કાલેજ"

"કયા ?"

સચિત્ર રાજા ભરથરી સચિત્ર

પ્રકાશક—પ્રાણજીવન પુસ્તકાલય-ટાવર રોડ—સુરત

માલીક :— [illegible] જીવણદાસ બુકસેલર

કીમત ૦-૮-૦

"મનમોહનભાઈની માતાના ખૂનીને શોધવા"

"ખરેખર?"

"હા"

"ત્યારે શું મનમોહનેજ એની માતાનું ખૂન કર્યું છે, એ મ્હારી શોધ ખોટી?"

"મનમોહનભાઇ ખૂની?"

"હા"

'અનેજ નહિ"

"તો જુઓ આ રહ્યો એ ખૂનીનો ફોટો! તમે તો તમારા પતિના પરિચિત એ મિત્રને સારી રીતે પિછાનતા હશો? એના ઉપર વોરંટ છે" કહી દેવેન્દ્રે પેલી છબી સરોજનીના ખોળામા ફેંકી

સરોજનીએ એ છબી બરાબર જોઇ તે પછી જાણે ઘણાજ વિચારમા પડી હોય તેમ ડોળ કરવા માડયો દેવેન્દ્ર આ જાણતાજ બોલ્યો

"કેમ? શું જોઇ રહ્યા છો? એ મનમોહનનીજ છબી છે ને?"

"ના! પરન્તુ ખરેખર શું આ માણસ ઉપર વોરંટ છે?"

"હા"

ત્યારે તો એ કોણ છે? તે હું તમને નહિ બતાવી શકું"

"સરોજની! તમે સમજુ થઇને આ શું બોલો છો? જાત તમને વચન આપું છું કે ગુન્હનો સાબીત થયા સિવાય હું એને કોઈ પણ જાતની ઇજા નહી આવવા દઉં!"

"એ મનમોહન નથી"

"ત્યારે?"

"મ્હારા પતિ "

"કોણ મહેન્દ્ર?"

"હા"

"હું આ શું સાંભળું છું? એકજ છબી! અને નામ ત્રણ! મનમોહન, દમનકાન્ત! અને મહેન્દ્ર, આમાં હવે મ્હારે શું સમજવું? કોણ ખરૂં? ને કોણ ખોટું?"

'તે તમે જાણો"

'તમે સાચું કહો છો?"

"વિશ્વાસ ન આવે તો તપાસ કરો"

આ પછી દેવેન્દ્ર ગયો દેવેન્દ્રના ગયા પછી સરોજનીથી હસવું ન રોકાયું "દેવેન્દ્ર! આ સરોજનીને તું હજુ પણ નહિ ઓળખી શકયો? બરાબર છે ત્હારૂં અનુમાન સત્ય છે છબી તો દમનકાન્તનીજ છે, હના હાલમાં મહેન્દ્ર, મ્હારા, પતિ પકડાય અને દમન છૂટો રહે એમાંજ મજા છે." આટલું બોલી સરોજની હસતી હસતી અંદરના ભાગમાં ચાલી ગઇ

જેમ જેમ દેવેન્દ્ર આ ભેદને ઉકેલવા મથતો હતો તેમ તેમ ભેદનું કોકડું વધારેને વધારે ધાઢું ગુંથાતું હતું હવે દેવેન્દ્રની ધીરજ કાબુમાં ન રહી અટપટા ભેદની ઉકેલણી આજે ગમે તે પ્રકારે કરવીજ, એવો તેણે નિશ્ચય કર્યો સ્ટેશન ઉપર આવીને તેણે કર્ણાવતીની ટીકીટ કરાવી મહેન્દ્ર અને મનમોહન કર્ણાવતીમાંજ હોવા જોઇએ એ ધારણાથી ત્યાં તેમાંના એકાદને પકડી ખરી બાતમી મેળવવાના હવાઇ વિચારમાં

તે આગગાડીની રાહ જોતો ઉભો એક વાર તેને વિચાર થયો કે લાવને ત્યારે દમનને શોધી મળુ ? પરન્તુ પછી તરતજ તે માંડી વાળ્યુ લગભગ અર્ધા કલાકે ગાડી આવી દેવેન્દ્ર ગાડીની અંદર ગોઠવાયો. તે અત્યારે કર્ણાવતીનાજ સ્વપ્ના અનુભવતો હતો એટલામા તેની નજર ન્યુસપેપર વાચતા એક યુવક ઉપર પડી જાણે ચ્હેરો કોઇક વખત જોયેલો ન હોયો તેમ દેવેન્દ્ર તેની તરફ ટીટી ટીકીને જોવા લાગ્યો એટલામા ટીકીટ તપાસનાર આવ્યો પેલા યુવક પાસે ટીકીટ ન નિકળતા રકઝક થઇ ટીકીટ માસ્તરે "તમારૂ નામ શુ ?" પૂછતાજ તેણે પોતાનુ નામ "મહેન્દ્રકુમાર" છે, એમ જણાવ્યુ

'તમે કયાથી બેઠા છો?" ટીકીટ માસ્તરે પૂછ્યુ

"મધુપુરીથી"

"કયા જવાના છો?"

"કર્ણાવતી"

આ સઘળી વાત કે જે ડિટેકટીવ દેવેન્દ્ર કાળજીપૂર્વક સાભળી રહ્યો હતો, તે "મહેન્દ્ર, મધુરી, અને કર્ણાવતી" આ ત્રણ શબ્દો સાભળતાજ ત્યા ધસી આવ્યો તેને સમજાયુ, કે "મહેન્દ્ર મનમોહનની માથે ગઇ કાલનો ગયો છે" કહી સરોજનીએ તેને છેતર્યો છે (કારણ? ધણીને બચાવવા)

"ટીકીટમાસ્તર! જરા સબુર કરો મ્હારે આ મિસ્ટરને જરા બે એક વાતનો ખુલાસો પૂછવો છે" દેવેન્દ્રે કહ્યુ

"તમે કોણ છો ? વચ્ચેથી આઘા જાવ" ટિકિટ માસ્ટરે પોતાની મહાભારત સત્તાનો સુમવારો બતાવ્યો

"હુ કોણ છું ? તો જુઓ !" કહેતાજ દેવેન્દ્રે પોતાનો સરકારી ડિટેકટીવનો ચાંદ બતાવ્યો ટિકિટ માસ્તર દેવેન્દ્રનુ નામ વાચતાજ આઘો ખસી ગયો ત્યાં દેવેન્દ્રે મહેન્દ્રને સવાલ કર્યો

"મનમોહનના મિત્ર મહેન્દ્ર તે આપજ કે ?"

"જી, હા"

"મનમોહન ક્યાં છે ?"

"તેની મ્હને ખબર નથી"

"વારૂ, ત્યારે આ છબી કોની છે ? તમે એને ઓળખો છો ?"

'નહી મ્હારી ઓળખાણમા એ નથી" મહેન્દ્રે એ છબી જોઇ કહ્યુ

'ક્યાથી હોય ? કઇ નહિ, ખબર પડશે" દેવેન્દ્ર મનમાને મનમાજ બોલ્યો,

"વારૂ ! ત્યારે તમે કયા જાવ છો ?"

"કર્ણાવતી"

"શુ કામ ?"

"તે તમારે જાણવાની જરૂર ? તમે મ્હને એ બધા સવાલો પૂછનાર કોણ ?"

"હુ ડિ દેવેન્દ્ર ! તમે ખૂની મનમોહનના મળતીયા છો"

"સાબીતી ?"

મનમોહન ઉપર ખૂનનો આરોપ છે"

"હશે ! ધારો કે તમને મનમોહન મળે તો તમે તેને ઓળખી શકો ખરા કે ?" મહેન્દ્રે શકા રજુ કરી.

"કેમ નહિ ! જો કે મ્હે તેને નજરે તો જોયો નથી. છતા આ ફોટા ઉપર મ્હને વિશ્વાસ છે. એજ મનમોહન હોવો જોઇએ."

"તો લ્યો ! વધારે વાર આપને ભેદમા નહિ રાખતા ડિટેકટીવ સાહેબ ! હુજ આપને એક ભેદ ખોલી બતાવુ છુ "મહેન્દ્ર તેજ મનમોહન છે લ્યો કરો જોઉ મ્હને ખુની તરીકે ગીરફતાર?"

આટલા શબ્દો બોલતા મહેન્દ્રે પાટલુન હેટ તથા ઓવરકોટને પાણીચુ પકડાવ્યું બનાવટી મુછો ને ચશ્મા તેણે બાજુએ મૂક્યા. હવે તે એક ધોતીયુ ને પ્હેરણુ પ્હેરેલો ફાકડો વીસ વરસનો હિન્દી યુવાન લાગતો હતો દેવેન્દ્ર તો બે ધડી જોઇજ રહ્યો, કે "આ કોણુ ? મનમોહન ? ત્યારે શુ મહેન્દ્ર તેજ મનમોહન ?"

"હા દેવેન્દ્ર બાબુ ! આટલા વરસના ડિટેકટીવની નોકરી ઉપર પાણી મૂકયુ એક ખૂની નથી પકડાતો એ શર્મની વાત છે,"

"ખૂની તુજ છે" દેવેન્દ્રે હવે ગજવામાથી પિસ્તોલ કાઢી જવાબ આપ્યો

'તો પછી આ આપના હાથમાહેની છબી મ્હારી નથી એ તો ચોક્કસજને ?" -

"હા !"

"ત્યારે શા આધાર ઉપર મ્હને ખુની ઠરાવો છો ?"

"તે ન્યાયાસન આગળ રજુ કરીશ"

"પુરાવા સાથે કે ?"

"હા"

"જો જો છૂ જાય નહિ, તે સભાળી રાખજો"

"બહુ સારૂ"

મનમોહનની સામે દેવેન્દ્ર ખુલ્લા પિસ્તોલ લઇ પ્હેરો ભરતો કર્ણાવતીના સ્ટેશનની વાટ જોતો બેઠો 'ટિકિટ માસ્તર પણ આ

ધાંધલ જેઇ છ પાચ અગીયારા ગણી ગયો અજાયબીની વાત તો એ હતી કે મનમોહન પોતાની જાતેજ પોતે પકડાયો હતો તે ઉપરાત અત્યારે તે હસીખુશીને દેવેન્દ્રની સાથે ગપ્પા મારતો હતો

વ્હાલા વાચકો ! દેવેન્દ્ર તો મનમા એમજ ખાડ ખાતો હશે કે આજે ઘણે દિવસે મ્હે શોધીને કહાડ્યો છે, ખુનીને ગિરફ્તાર ! નહિ વારૂ ?

પ્રકરણ:--૧૦ મું

" શિકાર છટક્યો "

"ત્યારે મનમોહન ! મધુપુરીમા પોતાને મહેન્દ્રની પત્ની તરીકે ઓળખાવનાર રમણી સરોજની કોણ ? "દેવેન્દ્રે મનમોહનને ગાડી ઉપડતા લાગલોજ પ્રશ્ન કર્યો

"સરોજની ? મ્હે તો એ નામજ તમારે મોઢે સાભળ્યુ કોણ જાણે હશે કોકની બાયડી ! જો જો કોઇ પારકી બાયડીને મ્હારી નહિ ઠોકી બેસાડતા એક તો ઘેર છે, અને વળી એ બીજીને કયા સઘરૂ હજુ લગન તો થયા નથી".

"ત્યારે શુ સરોજનીને તુ નથી ઓળખતો ?"

"રામરામ કરો"

"ત્યારે તે ત્હને કયાથી ઓળખે ? તે તો પોતાને મહેન્દ્રની પત્ની તરીકે ઓળખાવે છે"

"કોઇ બીજો મહેન્દ્ર હશે !"

"નહિ ! ત્હારોજ મિત્ર !"

"મ્હને મહેન્દ્ર નામનોજ કોઇ મિત્રજ નથી"

"તો પછી આ બધો ગોટાળો શુ ?"

"ભગવાન જાણે"

"વારૂ ! ત્યારે ત્હારી માતાનુ ખૂન કોણે કર્યું ? તે તુ જાણે છે ?"

"હા ! હુ અને તમે બને"

"હુ તો નથી જાણુતો"

"ખૂનીની છબી તમારા હાથમાજ છે"

"તેનુ નામ ?"

"દમનકાન્ત"

"શુ દમન ખૂની ?"

"હા"

"દેવેન્દ્ર ગુચવાડામા પડયો "આ બધુ શુ થઇ રહ્યુ છે ? તે સમજાતુજ નથી"

"સરખાવોને ! છબી તો ન્હને મળતી નથી આવતી"

"ત્હારી વાત તો ખરી છે મધુરી અને મેનાએ પણુ આ છબીને દમનકાન્તને નામેજ ઓળખાવી હતી"

"તેમા ખોટુ શું છે ? સૌ કોઈ જોઇ શકે છે."

"પણુ "

અને આ વાત વધુ લબાય ત્યાં તો કણુાવતીનુ સ્ટેશન આવ્યુ. દેવેન્દ્રે પિસ્તોલ બરાબર પકડી મનમોહન ઉર્ફે મહેન્દ્રને આગળ ચાલવા કહ્યુ ત્યા દેવેન્દ્રની નજર આઘે ઉભેલી એક વ્યકિત ઉપર પડી "મી૦ સુરેન્દ્ર !" કહી દેવેન્દ્રે બુમ મારી દેવેન્દ્રને જોતાજ વકીલ સુરેન્દ્રનાથ દેવેન્દ્રની પાસે દોડી આવ્યો

"કેમ ?"

'ખુની પકડાયો છે"

"કોણુ ?"

"મનમોહન"

"હે ! કયા છે ?"

"આ રહ્યો"

પાસે ઉભેલા મનમોહનને જોતાજ સુરેન્દ્રનુ મ્હોઢુ ઉતરી ગયુ છતા ઉપર ઉપરથી જાણે ખુશાલી દર્શાવતો હોય તેમ તેણે દેવેન્દ્રની પીઠ ઠોકી

"શાબાશ ! દેવેન્દ્રનાથ ! આખરે ખૂની પકડયો ખરો ! હો !"

"બરાબર" હવે મનમોહન વચ્ચે પૂરાયો

'કેમ મનમોહનરાય ! હવે જેલની હવા ખાવી છે ને ?" સુરેન્દ્રે મશ્કરીમા ટોણો માર્યો.

"જેલની હવા મનમોહન કરતા દમનકાન્તને વધારે માફક આવશે." મનમોહને ભેદ ખોલવા માડયો

દમનકાન્તનુ નામ સાભળતાજ સુરેન્દ્રના ટાટીયા થરથરવા લાગ્યા તેનુ મ્હો લેવાઇ ગયુ મનમોહન તે પામી ગયો દેવેન્દ્રને વધુ સાબીતી આપવા તેણે આગળ ચલાવ્યુ.

"કેમ છે ? મી૰સુરેન્દ્રનાથ ! તબીયત તો મઝામાંને ?"

"તુ એને ઓળખે છે ? મનમોહન !" દેવેન્દ્રે પૂછ્યુ

"મ્હારી માતાના ખૂનીને હજી ન ઓળખુ ? એ કમ બને' મનમોહને મમરા મૂકયો

"ત્હારી માતાનો ખૂની ? અને તે સુરેન્દ્રનાથ ?"

"જી હા, જરા ધીરા પડા અને સાભળો"

"પરતુ તુ થોડી વાર પર તો એમ કહેતો હતો, કે ત્હારી માતાનું ખૂન કરનાર દમનકાન્ત છે" દેવેન્દ્રે કહ્યુ

"અને તે પણ બરાબર છે મ્હારા મ્હેરબાન ! ડિટેકટીવ સાહેબ ! હજુ તમે હવા ખાવ છો ડિટેકટીવ બન્યા છતા તમારામા દેઢ બદામની અકકલ નથી હવે જુઓ જરા મનમોહનની બુદ્ધિ" અને આમ કે'તાજ સજ્જડ થઇ ગયેલા સુરેન્દ્રનાથ ઉપર મનમોહન છલગ મારી કૂદયો તેની ગલચી તેણે પકડી બનાવટી વકીલનો ઝભ્ભો ને દાઢી મૂછ દૂર કર્યા

"દેવેન્દ્ર ! આ ઉભો રહ્યો ખૂની ! સુરેન્દ્રનાથ તેજ તમારી સાથે મિત્રતા બાધી તમને થાપ આપનાર મી દમનકાન્ત જોઇ લ્યો. તમારી પાસેની છબી ! અને આ જીવતી જાગતી છબી"

દેવેન્દ્ર શુ જુએ ? શુ બોલે ? તે તો અચરતીમાજ ડુબી ગયો હતો હાથ આવેલો જોઇ નજર ચુકાવી સુરેન્દ્ર ઉર્ફે દમન હવે દોડયો તેને પકડવા મનમોહન પણ દેવેન્દ્રને બાજુએ મુકી દોડયો જતા જતા તે દેવેન્દ્ર સાભળે તેમ બોલી ગયો કે "અફસોસ ! હાથમા આવેલો .શિકાર છટકયો !"

પ્રકરણ:—૧૧ મું.

" દેવી ને સરોજની "

આ સૃષ્ટિમા ચઢતા ખરેખર ! એકથી પણ એક છે,
શુરવીર ને રણધીરથી અદકા અનેકાનેક છે
" હુ એક છુ ઉસ્તાદ " એવુ અતરે ધરવુ નહી
"મ્હારી બરાબર કોણુ છે ?" એ વાકય ઉચ્ચરવુ નહી

રાત્રિના દમ વાગ્યાનો શુમાર હતો મનમોહનને ઘેર મેના ને મધુરી બેઠા બેઠા મનમોહનની માતાના થયેલ ભેદભર્યા ખૂનની વાત કરી રહ્યા હતા ત્યા બારણુ ઠોકાયુ

"કોણુ ?" બારણુ ઉઘાડવા આવતાજ મેનાએ પ્રશ્ન કર્યો

"એ તો હુ સરોજની ' બ્હારથી જવાબ મળ્યો

દ્વાર ખૂલ્યા અને આપણી પૂર્વપરિચિત સરોજની ઘરમા દાખલ થઇ ચોમાસુ બેસવાનો સમય થઇ ચૂકેલો હોવાથી બ્હાર ઝીણા ઝીણા વરસાદના છાટા પડી રહ્યા હતા સરોજનીના આગમને કરી મેના ને મધુરી ખુશી થયા, અને તેઓ મોડી રાત્રી સુધી વાર્તાવિનોદમા ગુથાયા

ઘડીયાળમા બરાબર બારના ટકોરા પડયા પરન્તુ તેઓની રસભરી વાર્તાનો છેડો આવ્યોજ નહી મેના અને મધુરીએ છબી લઇ આવેલા દેવેન્દ્રને દમનકાન્ત નામ આપ્યુ, અને સરોજનીએ તેને મહેન્દ્ર તરીકે ઓળખાવ્યો, એ વાતની વિનોદી ચર્ચા ચાલી રહી હતી, એટલામા વરસાદનુ જોર વધ્યુ વરસાદથી બચવાને માટે રસ્તે જતી, એક તરૂણ વયની સ્ત્રીએ આશ્રય સ્થાન માટે મનમોહનના દ્વાર ઠોકયા

"કોણ ?" મેનાએ અંદરથી પૂછયુ

"બારણુ ઉઘાડો ! મ્હારે કામ છે"

મેના અને સરોજનીની વાત અહાથીજ અટકી મેના બારણુ ઉઘાડી ફાનસ લઇ બ્હાર આવી, તો વરસાદથી ભિજાયલી એક ૩૦ થી ૩૫ વર્ષની રમણીને જોઇ

"કેમ ? તમારે શુ કામ છે ? તમે કોણ છો ?" મેનાએ મોડી રાતના એક અબળા જાતને જોઇ સ્વાભાવિક સશયપૂર્વક સવાલ કર્યો.

"હુ મ્હને આજની રાત તમારે ત્યા સુઇ રે'વા દેશો ?"

'પરન્તુ તમારૂ નામ ?"

"દેવી"

આ નામ સાભળતાજ સરોજની ટટાર થઇ ગઇ જો કે મેના ને મધુરી આ નામથી અપરિચિત હતા છતા સરોજનીએ તે નામ સાભળેલુ હતું હવે તે બ્હાર આવી

"ખુશીથી પધારો."

"તમે એમને ઓળખો છો ?" મેનાએ સરોજનીને સવાલ કર્યો.

"હા ! ઉમરાવ કનકકાન્તને ખૂનની રાત્રે ઘર બ્હાર ન નિકળવા ચેતવણી આપનાર એજ !"

"કેમ વ્હેન ખરૂ ને !" પલળેલી દેવીને સરોજે પ્રશ્ન કર્યો

દેવી તો આજીજ બની ગઇ આ સરોજની આવી ખાનગી વાત કયાથી જાણે ? તેની કઇજ ગમ તેને પડી નહિ સરોજનીએ તો સર્વનેજ મ્હાત કરવા માંડયા હતા

"સરોજની વ્હેન ! તમે એ વાત કયાથી જાણો ?"

"થોડીક અટકળથી ! અને થોડીક મ્હારા પતિ મહેન્દ્ર મારફત !"

"મહેન્દ્ર ! અને તે સરોજનીનો પતિ ! આ હુ શુ સાભળુ છુ ?" દેવી સ્વગત ઉદ્દગારો કાઢવા લાગી

"ત્યારે બચ્ચા ! દેવેન્દ્ર ! શુ મનમોહન તેજ મહેન્દ્ર છે, એ વાત શુ ખોટી ? અને જો એ વાત ખરી હોય તો પછી આ સરોજની કોણ ? મનમોહનની સ્ત્રી ? બનેજ નહિ ! પ્રભુ જાણે ! મ્હને તો આમા કઇજ સમજ પડતી નથી" દેવી મનમા બડબડી !

ચતુર વાચક ! આટલા દેવીના શબ્દો ઉપરથી તું કઇ ભેદ સમજી શકે છે ? કે દેવી એ કોણ ?

"ત્યારે શુ મહેન્દ્રના અર્ધાંગના તે તમેજ સરોજની વ્હેન ?" બહુ વારે વ્હીતા વ્હીતા દેવીએ સવાલ કર્યો

"હા ! કેમ ? એમ કઇ પૂછવુ પડે છે ? કઇ શકા છે ?" સરોજની હસતી હસતી બોલી

સરોજનીના પાત્રમા કઇક છૂપો ભેદ છે, તે દેવી પૂરેપુરી સમજી ગઈ કયા એક વખતની દેવેન્દ્રની લાજ કાઢનાર સરોજની ? અને કયા આજે હસીખુશીને વાત કરનારી સરોજની ? પણ બને કારણ દેવેન્દ્ર તો ગમે તેવોયે પુરૂષ હતો, અને દેવી તો એક અબળા જાતિને ? મનમોહન સાથે સરોજનીને સબધ હોય તોજ એ આવી

બાબતો જાણી શકે એ દેવીના મગજમાં સારી રીતે ભરાઇ ગયું તેને સરોજના પ્રશ્નનો પ્રત્યુત્તર આપવાનું ભાન સરખુયે ન રહ્યું એટલે ચતુર સરોજની મુઝવણનું મૂળ પામી જઇ બોલી

"હા પણ દેવી બ્હેન ! આપ અત્યારે આમ એકાએક કયાથી આવી ચઢયા ?"

"હુ ડિટેકટીવ દેવેન્દ્રકુમારને શોધવા અહીં આવી હતી." દેવીએ જેમ આવે તેમ બાફવા માડયુ

"દેવેન્દ્રને ? આપને અને એને શુ ?"

"એ એ મ્હારા " અને આટલુ કે'તાજ દેવી શરમાવા લાગી તેનો અધુરો બોલ સરોજની સમજી ગઇ અને તેણે તરત પૂરતી કરી નાખી

"ઘરવાળા કહી દ્યોને ! કેમ ?"

"હા ! બા ! ડિટેકટીવ સાહેબના અર્ધાગના છે ને ? એટલે એવાજ હોય ને ?" સરોજનીએ દેવીને બનાવવા માડી "પણ ! આમ આજે આપને કઈ તસ્દી લેવી પડી ? તે તો કહો ? તમનેયે જબરો શોખ છે હો ? નહિ વારૂ ?" સરોજે ગમ્મતનો ઝરો આગળને આગળ વ્હેવડાવવો જારી રાખ્યો.

"પરન્તુ એમને તમે જોયા છે કે નહિ ? તે કહોને ?" દેવી હવે આ બનાવબાજીના પંઝામાથી છુટવા બારી શોધવા લાગી.

"ના—ના આપણે તો એ તમારા દેવ બેવને જોયાજ નથી. હા—બા, હોં ! દેવી બ્હેન ! એ અહીં શુ કામ આવે ?"

"તપાસ કરવા" દેવીએ ટુંકો ટચ ઉત્તર વાળ્યો

"કોણ જાણે ? ત્યારે તો ! અહીં ' મેના ! ત્હે જોયા છે, એમના વરને ? મ્હારા જોવામા તો નથી આવ્યા"

"ના–મા, હુ તો કશુય જાણુની નથી" ચતુર મેનાએ તો રોકડુ જ પરખાવ્યુ

'અરે ! જોયા હોય તો કઇ જુઠુ બોલવુ છે ! દેવી બ્હેન ! તમારા સમ ! એ અહીયા આવ્યાજ નથી" સરોજનીએ ડાહી ડાહી અને ડહાપણભરી વાતો કરવા માડી

"ત્યારે કયા ગયા ગયા હશે ?" દેવીએ ઉઠવાનો ડોળ કરી છટકવાનુ બારૂ ખોળવા માઢયુ

"કયા જાવ છો ? આવી અધારી રાતે બેસો ! આવશેજ તો ! નથી તમને મુકીને ન્હાસી જવાના સમજ્યા ? ઘરમા બ્હીક લાગે છે કે શોધવા નીકળ્યા ? ધન્ય છે તમારી છાતીને પણ ! હો દેવી બ્હેન" સરોજનીએ દેવીને બનાવવા માડી

"ના–ત્યારે હવે તો હુ જઇશજ મ્હારે એમનુ ખાસ કામ છે"

"ખાસ–ખાનગી ?" મેનાએ જરા આ બે શબ્દો પર ભાર મૂકયો

'હોય ! ધણીધણીયાણીના કામ જાણીને ત્હારે કઇ કામ છે ?" સરોજનીએ મમરો મૂકયો

"ના રે ! એ તો હુ જરા અમસ્તી !" મેના હવે છૂટી પડી

'ના–ના–પરન્તુ મ્હને કોઇએ ચોકકસ બાતમી આપી છે" દેવીએ કહ્યુ

"શાની ?"

'કે એ અહીં આવેલા છે"

"હશે ત્યારે ! હવે કદાચ આટલામા હોયે ખરા ! કે'વાય નહિ. હા ! પણ તેમા તમારે શુ છે ? તે તો બોલો !"

"મ્હારે એમને એક અગત્યની બાતમી આપવાની છે"

"શુ વારૂ ?"

"એક નિર્દોષને બચાવવા"

"અને તે ?"

"મનમોહન નિર્દોષ છે"

"ખરેખર !"

'હા !"

'પણ દેવીબ્હેન ! તમને એ કોણે કહ્યુ ?"

"અત્યારેજ બાતમી મળી !"

"પણ દેવેન્દ્ર તો એ કાલનાજ જાણે છે ! એમા તમે નવુ શુ કે'વાના હતા ?"

'જાણે છે ? ક્યારના ?"

"કાલનાજ"

"ત્યારે તો મ્હારા કરતા એમને આગળથીજ ખબર પડેલી હોવી જોઇએ"

'હશે ! પણ વારૂ ! દેવેન્દ્ર તમનેયે કલકત્તાથી અહીંયા સાથે લઇને આવ્યા છે કે ?'

"હા"

"વારૂ ત્યારે દેવીબ્હેન ! હાલમા તો જાવ ! પણ વળી કોઈ દિવસ વિચાર થાય ત્યારે મધુપુરીમા આ સરોજનીને ઘેર પધારજો. જોજો

ભૂલતા નહિ હો! સરોજનીએ ચોળીના ગજવામાંથી એક છાપેલી કાપલી કાઢી દેવીના હાથમાં સરકાવી દીધી જ્યાં ત્યાંથી અહીંથી છૂટવાની બારી ખોળતી દેવીએ તે જોયા વગરજ પોતાની ચોળીના ગજવામાં મૂકી, અને બ્હાર જવાને પગલાં ભર્યાં ત્યાં તો સરોજનો ફરી સાદસ ભળાયો.

"રહેજ થોભજો, મ્હારા દેવી બ્હેન!"

"કેમ!"

"અહીં આવો! મ્હને તમારા ઉપર બહુ દયા આવે છે તેથી"

"શું?"

"ત્યારે તમારે તમારા પતિ દેવના દર્શન જરૂર કરવાજ છે ખરૂં ને વારૂ?"

"હા" દેવીએ આશ્ચર્યની સાથે કહ્યું

"ઓહો! તો એમાં તે શી ભારે વાત છે? લ્યોને હું જ મેળવી આપું" મેના હવે વચ્ચે પૂરાઇ

"તમે?"

"હા! કેમ? એમાં શું નવાઇ છે?"

"એમ?"

"હા, હા"

"હે સુરોજની બ્હેન! બોલાવીને તમે હવે કેમ કંઇ બોલતા જ નથી" દેવી જાણે હવે પોતે સરોજનીને સામુસામા ન લેતી હોય તેમ હરખાવા લાગી

'મ્હને પૂછો છો? હું શું બોલું? દેવેન્દ્રબાબુ આ સરોજનીથી ક્યાં ઓછા પરિચિત છે?"

"તમને ક્યાં મળ્યા હતા વારૂ?"

મેનાની આખમા હવે મોડી રાત થવાથી ઝોકા આવવા લાગ્યા સરોજનીએ તેને સુઇ જવાનુ કહ્યુ તે પાછલા ખડમા જઈ પથારીમા પડી હવે તે બ્હારના ભાગમા રહ્યા કેવળ બે જણુ અને તે સરોજની તથા દેવી દેવીના સવાલના જવાબમા સરોજનીએ આગળ ચલાવ્યુ

"જરા પાસે આવો કાનમા કહુ "

દેવીએ સરોજનીના મ્હો આગળ પોતાનો કાન ધર્યો

"મધુપુરી"

જો આ વખતે દિવસ હોત તો દેવીના મ્હોડા ઉપર આની શી અસર થઇ હતી, તે સ્પષ્ટ દેખાતે, પરન્તુ રાત્રિ હોવાથી ઢકાઇ ગઇ

"વારૂ ત્યારે દેવી બ્હેન ! મ્હારી એક વાત સાભળશો ?"

"શુ ?"

"જો જો ! ખોટુ ન લગાડશો ! પણ તમારા દેવેન્દ્રકુમારમા અક્કલનો છાટો નથી કહુ તો ચાલે"

"કેમ ?"

'મ્હારા સાભળવા પ્રમાણે તેમણે કાલે હાથમા આવેલા શિકાર-ખુની દુમનને જતો કર્યો. કેમ તમારો શુ મત છે ?"

"કોણ જાણે બા ! તમે જાણો ! મ્હને એની શુ ખબર ?"

દેવીએ વાત આટલેથીજ કાપી નાખી.

"તમે બધુ જાણો છો ! આવા વેશ તે દેવીબ્હેન સરોજની આગળજ ભજવાય કે ?"

"એટલે ?" દેવીએ આશ્ચર્યતાની સાથે કહ્યુ.

"એટલે એજ કે ..અરે પણ ક્યો તમે તો દેવેન્દ્રની તપાસ માટે આવ્યા છો ' ખરૂ ને ? હુ તો બધુ એ વાતજ ભૂલી ગઇ. તમારે દેવેન્દ્રને મળવુ છે ને ?"

"હાસ્તો"

"ત્યારે આવો મ્હારા દેવી બ્હેન, હુ તમને બતાવુ' ! જો જો ડરશો નહિ હો ! દેવેન્દ્ર થોડી વાર થયા એમની મેળેજ આ મનમોહન-રાયના ઘરમા કેદી થયા છે"

'હે"

"હા ! તેમા એટલુ બધુ બ્હીવાનુ કઇ કારણ નથી જરા હિમત રાખો એ કઇ ભૂત કે રાક્ષસ નથી જ્યારે મનમોહનનુ નામ સાભળતાજ આમ આટલા ઢીલા થઇ જાવ છો, ત્યારે ભવિષ્યમા એને જોઇ શકશો કેમ ?"

"ના, ના, હુ કઇ ડરતી નથી એ તો સ્હેજ"

"હા ! નહિ તો પછી આમ ઢીલા માણસને ડિટેકટીવ જેવી જોખમભરેલી નોકરી સોપવી એ સરકારની ભૂલ છે"

"ડિટેકટીવ ? કોણ ? સરોજની બ્હેન ! આ બધુ તમે શુ બોલો છો ?"

"તમે ! મ્હારા દેવી બ્હેન ! ઉર્ફે દેવેન્દ્રમાણુ ! હવે વધારે ચાલાકી જવા દયો ! એ ભોળવાય કનકકાન્ત ! સમજ્યા ? સરોજની નહિ, હો !" અને આટલુ બોલતાજ સરોજનીએ દેવીના વેશમા આવેલા દેવેન્દ્રના માથા ઉપરથી છેડો ખેચી કાઢયો.

"જોયા આ રહ્યા દેવેન્દ્ર ! મનમોહનના ઘરમા કેદ ! કહો હવે એમને જે કઇ કે'વુ હોય તે ધરાઇને ! અમે તો હવે આ ચાલ્યા."

બિચારો દેવેન્દ્ર ખરેખર ભોઠો પડી ગયો સરોજની તો ખડખડ હસવા લાગી 'દેવેન્દ્ર બાબુ! વરસ પાણીમા ગૂમાવ્યા. એક અબળાએ તમને પકડી પાડયા અરે! બનાવ્યા કહુ તો ચાલે"

"બાપડો દેવેન્દ્ર શુ બોલે? તેની દશ વરસની નોકરી ઉપર એક સામાન્ય અબળાએ પાણી ફેરવ્યુ હતુ ભલભલા ખુનના કેશમા વિધવિધ વેશ પલટી ખુનીઓને પકડનાર દેવેન્દ્ર આજે એક યુવતીને હાથે પરાજય પામ્યો હતો

"કેમ દેવેન્દ્રબાબુ! શુ વિચારી રહ્યા છો?' સરોજનીએ પૂછ્યું.

"એજ કે દેવેન્દ્રને ઓળખી જનાર સુન્દરી તુ આ કેસનો તમામ ભેદ જાણુતી હોવી જોઇએ સરોજની! હવે તો હદ થઇ. આ આટીઘુટીમા હુ તો હવે હતાશ થઈ ગયો છુ ખરેખર તુ જીતી છે અને હુ હાર્યો છુ હવે મ્હને ત્હારા ભેદથી વાકેફગાર કર કહે તુ મનમોહનને ઓળખે છે?"

"હા! દેવેન્દ્ર બાબુ આમ નિરાશ ન થાઓ અને સાભળો. હેમનકાન્ત તેજ વકીલ સુરેન્દ્રનાથ ઉર્ફે કુજવિહારી"

"હે!"

"કુજવિહારી તેજ મધુપુરીના ગર્ભશ્રીમતનો ખૂની શરદચદ્ર."

"શુ?"

"હજુ આગળ! કોકિલા તેજ શરદચદ્રના વેશધારી કુજની બ્હેન સરસ્વતી"

દેવેન્દ્ર અને વાચક વીરા! આટલા ભેદ સરોજનીને મ્હોડેથી બહાર પડયા પછી તમારા એકનું મ્હોડું કેવુ થાય!

— —

"જે રાત્રે મનમોહનરાયની માતાનુ ખૂન થયુ તેજ રાત્રે મનમોહન ઘરમા હતા ખુની દમનકાન્તને તેમણે જોયો તેઓ વચ્ચે ઝપાઝપી થઇ તેમા ખુની દમનનુ ગજવુ ફાટી ગયુ મનમોહનરાયના હાથમા એક કાગળની કાપલી આવી અને તેના ઉપર. ." શુ હતુ ?

"દેવી તેજ ડિટેક્ટીવ દેવેન્દ્રનાથ."

"એમ ?"

"હા ! અને એ કાપલી ઉપરથીજ મનમોહને અટકળ કરી કે છાપામા બ્હાર પડેલી યાદી જોતા કનકકાન્તને ચેતાવનાર સ્ત્રી વ્યક્તિ એજ હોવી જોઇએ નહિ વારૂ ?'

'હા હુજ દેવી રૂપે ત્યા ગયો હતો ! પરન્તુ કનકકાન્તને કાપલી આપતી વખતે તો ત્યા કોઇ ન્હોતુ " દેવેન્દ્રે શકા રજુ કરી

"બરાબર છે ! પરન્તુ પાછળથી તમારી સાથે રહી વીલ કરનાર સુરેન્દ્રે ગમે તે ઉપાયે એ હાથ કરેલી હોવી જોઇએ"

'વારૂ ! પછી આગળ ચલાવો"

"અને પછી મનમોહન એ દમનકાન્તની પાછળ પડયો પાપીએ મનમોહનને ભૂલમા નાખવા મધુપુરીની ટીકીટ લીધી અને મનમોહને પણ તે જોઇ મધુપુરીની ટીકીટ કઢાવી પરન્તુ મધુપુરી પહોચ્યા પછી દમન કઇ જણાયો નહિ"

"એ ક્યા ગયો તે હુ જાણુ છુ, મ્હને એ મળ્યો હતો. મ્હે એનો ફોટો પાડી લીધો તે લેવા અમારે તકરાર થઈ, અને એણે મ્હને નદીમાં ફેંકી દીધો પછી સવારમાં મ્હને સુરેન્દ્ર મળ્યો, અને તેણે મ્હને મનમોહન મધુપુરી ગયો છે, એ વાત જણાવી"

"બરાબર છે સુરેન્દ્ર ઉર્ફે દમને મનમોહનને મધુપુરીની ટીકીટ લેતો જોએલોજ હોવો જોઇએ યાદ કરો તો જણાશે કે મનમોહનના ઘરમાંથી જે ભેદી ટપાલ તમને મળી હતી, જેના ચાર કટકા કરી બ્હાર ફેંકી દેવામાં આવ્યા હતા, અને તમે તે લઇ લીધા હતા, તે લખનાર પણ એજ દુષ્ટ દમન હતો એનો ઇરાદો મનમોહનને ખૂની ઠેરવવાનો હતો

"ત્યારે તમે એ ચાર કટકા લેતા મ્હને જોયો હશે ?"

"ના"

"વારૂ પછી આગળ ચલાવો"

"પછી સુરેન્દ્રનાથના કહેવાથી ખાત્રી કરવા તમે કયાં ગયા ?" સરોજનીએ પુછ્યુ

"પ્રથમ તો મ્હેં ફોટો કોકિલા અને કુંજને બતાવ્યો તેઓએ મનમોહનનોજ છે, એમ ખાત્રી આપી

"હાંન્નો ! બ્હેન ભાઇના બચાવમાં બોલે એ બનવા જોગ છે. અને કુંજ મનમોહનને શિર ઢોળે એ પણ સ્વાભાવિક છે"

"પછી મેના અને મધુરીને બતાવવા હું આ ઘેર આવ્યો ત્યારે તેમણે મનમોહનના માતાનુ ભેદભર્યુ ખૂન ને મનમોહન ગૂમ થવાનું કહ્યુ ફોટો બતાવતા તેમણે તે દમનકાન્તનો જાહેર કર્યો"

"પછી"

"પછી મ્હને સુરેન્દ્ર મળ્યો તેણે મનમોહન તેની માતાનુ ખૂન કરી મધુપુરી ન્હાસી ગયો એવી વાત કહી, અને ફોટો બતાવતાં તે મનમોહનજ છે એમ કહ્યુ."

"હવે વાત મળતી આવે છે ને ? દેવેન્દ્રબાબુ ! જે હું જે એક વાર મનમોહન કહેલુ, તેણે સુરેન્દ્રના વેશમા વ્હેમને સજ્જડ કરવા ફરીથી એજ નામ કહ્યુ"

"તમારી વાત બરાબર છે હવે તમે આગળ કહો" દેવેન્દ્રે કહ્યુ.

"હુ ? હા ! પછી મનમોહન મધુપુરી ગયો ત્યા તેને અચાનક દેવમદીર આગળ દેવેન્દ્રનો ભેટો થયો"

'દેવેન્દ્રનો ?"

"હા–હા, તમારો"

"કોની સાથે ?"

"મનમોહન સાથે"

"નહિ હુ મધુપુરીમા મનમોહનને મળ્યોજ નથી"

"તો આ સરોજનીને ?'

"હા હુ ત્હને મળ્યો હતો"

"ત્યારે મ્હારા દેવેન્દ્રબાબુ ! ત્યાર પછી શુ બન્યુ ? તે તો તમે બધુય જાણો છો,"

"ના ના પણ પછી મનમોહન કયા ગયો ?"

"મનમોહન તમને મહેન્દ્રના વેશમા ગાડીમા ન્હોતો મળ્યો ?"

"હા પરન્તુ દમન એજ સુરેન્દ્ર છે, એમ બતાવ્યા પછી નહીને?"

"પછી તેને તમે દેવીને વેશે શોધવા અહીં આવ્યા, એમજ ને ? અને મનમોહનને સપડાવવા "મનમોહન ખુની નથી," એમ કહી અમને પટાવવા માડયા કેમ ?"

"સરોજની ! સરોજની ! હવે તુ મ્હને બહુ બનાવ નહિ ! ત્હારી વાત બરાબર છે હું મનમોહનનેજ પકડવા અહીં આવ્યો હતો"

"તો બેસો હવે નિરાતે, મળીનેજ જજો"

"ત્યારે શુ એ અહીં આવવાનો છે ?"

"ના આવેલોજ છે"

"ક્યા છે ?"

"અહીંયાજ છે ! પણ દેવેન્દ્રબાબુ ! તમે એને કોઇ વેળા મળ્યાજ નથી શુ ?"

"નહિ ! રે ! કેવળ એકજ વાર ! અને તે પણ ગાડીમા અચાનક મહેન્દ્રના વેશમા એ જાતેજ ખુલ્લો થયો ત્યારે"

"બાકી તમારી હોશીયારીથી તો નહિજ ? એમજ ને ?"

દેવેન્દ્ર શુ બોલે ? તે ઝખવાણો પડી ગયો

"તમે ભૂલો છો ! દેવેન્દ્રબાબુ !" સરોજનીએ કહ્યુ "આ કેવી વિચિત્ર વાત છે કે મનમોહન તમને કેટલીયે વાર મળ્યો હતો, અને તમે તેને ઓળખતાજ નથી."

'શુ કહ્યુ ? કેટલીયે વાર ? તદન ખોટુ ! એકથી વધારે વાર મળ્યો છેજ ક્યા ?"

"ત્યારે તમેજ જુઠ્ઠા છો"

"કેવી રીતે ?"

"તમે હમણાજ કહો છો કે એક વાર તો મળ્યા હતા, અને પછી આ બીજી વાર નહિ કે ? તમારે મ્હોડેજ ન્યાય"

"બીજી વાર ક્યારે ?"

"આ શુ રહ્યા ? ત્યારે તમે આ બધી વાત અત્યાર સુધી કોની સાથે કરી રહ્યા છો ?"

"તમારી સાથે સરોજની !"

'તેજ દેવેન્દ્ર માણુ ! તમારો ખૂની "મનમોહન ઉર્ફે મહેન્દ્ર કહેતાજ" સરોજનીએ સ્ત્રી–વેશ અને અને બનાવટી ચોટલો કાઢી ઉચા મૂક્યા. દેવેન્દ્રે પેથી કાપની તપાસી જોઈ તે કઇ હતી ? તેજ કે જે તેણે એક વાર મરનાર કનકકાન્તને વીલ કરતા આપી હતી

'દેવી તેજ ડિ૦ દેવેન્દ્રનાથ !"

દેવેન્દ્ર જોઇજ રહ્યો બારણાની તડમાથી મેના અને મધુરી પણ ખૂબ હસતી આ દેખાવ જોઇ રહી હતી વાચક ! અત્યાર સુધી તો આ બે પરસ્ત્રી હોવાથી ત્હને તેમના ઉપર નજર નાખવાની સખ્ત મનાઇ હતી પરન્તુ હવે તો ત્હને બેધડક જોવાની રજા છે

'દેવેન્દ્ર શુ જુઓ છો ' પકડો ખૂનીને ?' મનમોહન હસિત મુદ્રાએ બોલ્યો

"શાબાશ ! મનમોહન ! શાબાશ ! તુ મ્હારાથી પણ સવાયો છે છે શેરને માથે સવાશેર ! આજે ત્હેજ મ્હારી ભ્રમણા ભાગી છે" કહી દેવેન્દ્રે તેની પીઠ ઠોકી અને વ્હાલા વાચક ! તુએ શાબાશી આપ .

"શાબાશ."

મનમોહન તેજ મહેન્દ્ર અને સરોજનીની ભૂમિકા ભજવનાર !

પ્રકરણઃ-૧૨ મું.

" કોકિલાનો ટહુકો, "

(ગાયન)

આવી આવી વસન્તની બ્હાર ! હો સખી !
કરે કોયલડી ટહુકાર ! હો ! સખી !
મોર, બપૈયા, મધુરા બોલે વૃક્ષ સકળ નવપલ્લવ ખોલે,
ફળ, ફૂલ, મંજરી, મોરો ડોલે પરિમલનો કેવો વિસ્તાર,
હો સખી ! કોકિલા કરે ટહુકાર !
નર-નારિ નવરંગી હિંચોળે હાસ્યવિનોદે ઝુલે ઝોલે,
કોકિલ કંઠી કામની બોલે વરસે શા અમૃતરસ-ધાર,
હો સખી !
અલી ! જોજે ! ખીલી વસન્તની હો ! બ્હાર
કેવી હો સખી !

વ્હાલા વાચક ! મધ્ય રાત્રિના બરાબર બે વાગે આવું અપૂર્વ સંગીત કયા કોકિલ કંઠમાંથી સરતું હશે ? કયું સદ્ભાગી દંપતિ-યુગલ આ સુધા-સંગીતના પાનમાં મસ્ત હશે ! નિદ્રાને કોરણે મૂકી ન્હાના સાદા પરન્તુ સુવ્યવસ્થિત એક ઘરમાંથી ઉપરોકત ગાયનના સૂરો

ચોતરફ ફેલાઈ રહ્યા હતા હારમોનીયમની પેટી સાથે મધુરીની પુત્રી મેના મધુરા સ્વરથી આ મધુર ગાયન ગાઈ રહી હતી આપણો દેવેન્દ્ર ગાયન સાંભળવામા મસ્ત હતો, જ્યારે ગાવામા મેના ને વગાડવામા મદનમોહન મસ્ત હતા અડધી રાત હવે પસાર ક્યા કરવી? એ વિચારેજ મનમોહન ગુંચવાયો હવે તેને નિદ્રા આવે તેમ ન્હોતુ દેવેન્દ્રની પણ ઇચ્છા થતા તેણે પેટી ખોલી. જાગતી સૂતેલી ઢોંગી મેના પકડાઇ, અને તેને ગાવુ પડ્યુ મનમોહનના ચપળ આગળા પેટી ઉપર ફરકી રહ્યા હતા વાચક! ત્હને શકા હશે કે ગરીબ મનમોહનને ત્યા પેટી ક્યાથી? પરન્તુ મનમોહનની દશા દિવસ જતા હવે જરા સુધરી હતી, અને તેથીજ તેણે બે ઘડી આનન્દ વિનોદાર્થે આ વસાવી હતી ગાયન પર ગાયનની ધુન ચાલવા માંડી મેના થાકી એટલે વારો હવે બદલાયો! મનમોહને બાકીનો પરોઢીઆનો એક કલાક કાઢી નાખવા તર્જ ઉપાડી તેનો કઠ કેળવાયલો તેમજ કુદરતી રીતે માધુર્યભર્યો હતો તેણે ગાવા માંડ્યુ

રાધા—જલની ગગરિયા દઇ દે મ્હારી
પજવે બબ્બુ શુ કા'ના
કાઠે મૂકી વાતે વળગી (જરા)
(ત્યા તો!)
સતાડી છાનામાના
જાણ્યુ! દઇ દે ગડરી કા'ના જલની.
મોડુ થાશે માત ખિજાશે
(માટે!)
નિર્દય. છેક તુ થા. ના. જલની.

યમુના કાંઠે રાધા માગે
 કૃષ્ણ કહે છે ના-ના-જલની.
"પુષ્પ" કથે છે કવિવર જો જો
 પ્રભુમા હો ! મસ્તાના જલની

સંગીત અટકયુ તાન પલટાની સાથે આલાપનો ગુંજાર ને એક એક લીટીનુ ફરી ફરીને ગવાવુ. પછી સમયનુ પૂછવુજ શુ ? જોત જોતામા સાડા ત્રણ થયા હજુ પરોઢ થવાને અર્ધા કલાકની વાર હતી હવે દેવેન્દ્રનો વારો આવ્યો જેવુ આવડે તેવુ ગાવાનો તેને આગ્રહ થયો આખરે દેવેન્દ્ર હાર્યો ત્યા તો પેલો વિચિત્ર અવાજ "મૃત્યુ-ઘંટ" સંભળાયો પેટી પેટીને ઠેકાણે રહી ગઇ

વાચકો ! પેલી ભેદી ગુફાને અને આ ભયંકર અવાજને હજુ ભુલી નહિજ ગયા હોય ! મનમોહને પેટી બંધ કરવાનુ કામ એના ઉપર છોડયુ દેવેન્દ્ર ને મનમોહન ઉભા થઇ ગયા તેમણે એક એકના કાનમા કંઇક વાત કરી. કપડાલત્તા બરાબર કરી પિસ્તોલ લઇ દેવેન્દ્ર પેલી ગુફા પ્રતિ દોડયો થોડી વારે એજ ઘરમાથી એક રમણી બ્હાર નીકળી તે પણ ઉતાવળે પગલે એક ભેદી ગુફા તરફ ચાલતી થઈ વાચકો ! એ રમણી તેજ આપણી સરોજની ! તેના મુખમાથી સહજે એજ શબ્દો નીકળી ગયા, કે-"ખરેખર આ તે "મૃત્યુ-ઘંટની" કારમી કિકીયારી, કે "કોકિલાનો ટહુકો"" ગમે તે હો ! પરન્તુ એ વિચિત્ર અવાજમા ઘણી ખરી કોકિલાના-ટહુકાના જેવી કોમળતા સમાયલી હતી.

પ્રકરણ:–૧૩ મું.

" ખૂનીનુ ખજર "

વાંચક વીરા ! વર્ષોની ભેદભરેલી પેલી કપાલકૂટની ભેદી ગુફાને તો તુ નહિ ભૂલ્યો હોય આ ભેદી ગુફામા પૂર્વે શત્રુથી બચવા રાજાઓ રે'તા હતા ગુફાનુ એક છૂપુ જમીન દ્વાર ઉમરાવના મ્હેલમા નીકળતુ હતુ એટલે ચઢાઇ વખતે ન્હાસી છૂટવા રાજવીઓ એનો આશરો લેતા હતા પરન્તુ આ દ્વારથી હાનમા પરિચિત તો બેજ વ્યકિત હતી અને તે કોકિલા ને કુજ ગુફાને એક આલીશાન મેડી પણ હતી જે તમામ પત્થરની હોવા છતા સુદર હતી તેની આજુબાજુ બે દ્વા ા આવી રહેલા હતા ગુફાની નીચેના ભાગમા પુષ્કળ અધારૂ રહેતુ હતુ પરન્તુ ઉપરના ભાગના ઓરડામા બ્હારથી પ્રકાશ આવવાને થોડોક ગોળ ભાગ પત્થરમાથી કોરી નાખવામા આવ્યો હતો જેની બ્હારની બાજુએ નીચે જબરી શિલાઓ પડેલી હતી સરોજની અને દેવેન્દ્ર જુદા જુદા આવેલા હોઇ, અધારૂ હોવાથી જૂદે જુદે રસ્તે ચઢી ગયા દેવેન્દ્ર જ્યારે ગુફાના ઓરડાના એક દ્વારે આવ્યો, ત્યારે સરોજની બીજા દ્વાર પાસે આવેલી હોવાથી તેઓ બને થોભ્યા ત્યા તેમને કોઇ બે વ્યકિત અદર વાત કરે છે, એમ માલમ પડયુ? પ્રત્યેક જણુ કાન માડી તે વાત સાભળવા લાગ્યા.

"વિહારી ! ત્યારે કાલે તુ જરૂર પકડાયોજ હોત ! નહિ વારૂ ?" એક સ્ત્રી વ્યકિતનો આ પ્રશ્ન જણાયો.

"હા ! કોકિલા ! અને તે પણ મનમોહનને હાથે ! દેવેન્દ્રની રૂબરૂમા. હવે મનમોહન અને દેવેન્દ્ર બેઉ મ્હને ઓળખી ગયા છે કે સુરેન્દ અને કમનકાન્ત નામધારી એકજ માણસ અને તે હુ છુ "

"ત્યારે હવે?"

"હજુ શુ ? હવે હુ એ બેઉ વેશને તજી દેવા માગુ છુ હજુ આ કુંજના વેશમા તેઓ મ્હને નથી ઓળખતા "

"વારૂ ! અને મ્હને?"

"ત્હને તો તેઓ કોઇજ ઓળખતા નથી ! હો! સરસ્વતિ બ્હેન !"

"કુજ ! ત્હને કઇ ભાળ મળી ? કેશવકાન્ત જીવે છે કે ?"

"હા ? મનમોહન તેજ કણાવતીનો ગાદીવારસ કેશવકાન્ત છે "

'હે ?" કોકિલા સાથે સાભળતી બે વ્યકિતઓ સરોજની અને દેવેન્દ્ર બન્ને ચમકયા

"વારૂ ત્યારે હવે ત્હારો વિચાર શુ છે ?'

વિચાર એજ કે હવે આ કુજ સુરેન્દ્રનાથ વકીલની પદવીને છોડતાજ કનકકાન્તના કરેલા વીલને પણ બાળી નાખશે " કહી કુંજે અજવાળાથી વીલ ખેચી કાઢ્યુ. "બ્હેન તને ખબર નહિ હોય ? કનકકાન્ત ઉમરાવને ચેતવનાર દેવી તેજ દેવેન્દ્ર હતો અને જ્યારે જતી વખતે કનકકાન્તને ચેતાવવા તેણે પોતાના ખરા નામની કાપલી કનકકાન્તને આપી, ત્યારે આ સેવકેજ તે ધીરેથી બારીમાથી આવી ઉપાડી લીધી હતી."

"વાહવાહ ! પણ ભાઇ ! હજુ સુધી આપણા અવાજની તપાસ કરવા દેવેન્દ્ર કે મનમોહન કોઇ પણ કેમ ન આવ્યુ?"

"ફરીથી કરને"

અને તેની સાથેજ કોકિલાએ પેલો "મૃત્યુ-ઘંટ" જેવો સૂર પોતાના ગળામાથી કાઢયો પ્હાડી ગુફાની ઉચી બારીમા ડોકુ રાખી આ સૂર કહાડવાથી તે આસપાસ દૂર સુધી સભળાતો હતો

"હવે હુ તો થાકી ગઇ, તુ જરા મદદ તો કર"

કોકિલાનો પડતો બોલ કુજે ઝીલી ધીધો આબાદ તેજ સૂર કુજના મ્હોડામાથી પણ નીકળવા લાગ્યો થોડી વારે સૂર બધ થયો, એટલે કુજે દિવાસળીની પેટી કાઢી તેમાથી એક સળી ચેતાવી

"લે, કર્ણાવતીના ભવિષ્યના ઉમરાવના હકક ઉપર પાણી "

કુજે વીલને સળી ચાપી કાગળીયુ ભડભડ સળગવા લાગ્યુ. દેવેન્દ્ર બારણુ ખોલી તે બચાવે તે પહેલા તો સરોજનીએ સત્વર બીજી બાજુએથી આવી તે ઝડપી લીધો જમણા હાથમા પિસ્તોલ ધરી સરોજનીએ વીલનુ અર્ધુ બળેલુ કાગળ ઓલવી નાખ્યુ ડાબા હાથને પીઠ પાછળ રાખી જમણા હાથની પિસ્તોલ બેઉ ભાઇ બ્હેન તરફ તાકી સરોજની બોલી, "ખબરદાર ! પાપીઓ ! આજે તમે પકડાયા છો "

'કોણ ? સરોજની !" ભાઇ બ્હેન બેઉના મ્હોમાથી એકી સાથે ઉદ્‌ગાર નીકળી પડયો

"હા ! અને તમે ? શરદચદ્ર અને સરસ્વતી બ્હેન કેમ ? આ સુરેન્દ્રનાથ ઉર્ફે દમનકાન્ત ઉર્ફે કુજવિહારી !"

*　　*　　*　　*

આ અરસામા દેવેન્દ્ર શુ કરતો હતો ? સરોજનીને મદદ કરવા તેણે પોતાના દ્વારને ધક્કો મારી જોયો પરન્તુ કમનસીબે તે અદરથી બંધ હતુ તેણે સનોજની જે દ્વારથી દાખલ થઇ તે બાજુજ જવા નિશ્ચય કર્યો સરોજની શુ કરે છે ? તે સર્વ તેણે દ્વારમા પડેલા એક બાકોરામાથી જોઇ લીધુ સરોજનીએ કુંજ અને કોકિલાની સામે ભરેલી પિસ્તોલ ધરી અર્ધું બળેલુ વીલ ડાબા હાથે ખુચવી લઇ તેણે બુઝાવી નાખ્યુ ડાબા હાથમા પીઠ પાછળ વીલ પકડી જમણા હાથમા પિસ્તોલ ધરી દેવેન્દ્રની મદદ મેળવવા બહાર જવાનુ તેને ઉચિત લાગ્યાથી, સરોજની પાછે પગે ધીરે ધીરે દ્વાર પાસે ફરી. પરન્તુ આ શુ ? દ્વારની છેક નિકટ પહોચનાજ તેના પાછલા હાથમા પકડેલુ વીલ કોઇ પ્રચડ હાથે ઝુટવી લીધુ અર્ધ ખુલ્લા બારણામાથી એક કદાવર હાથ દાખલ થયો અને તેણે પેલુ વીલ સરોજનીના હાથમાથી લઇ લીધુ 'કોણ છે ?' તે જોવા સરોજની જેવી પાછુ ફરી જોવા ગઇ, તેવીજ ટાપી રહેલી કોકિલાએ કુંજને ઇશારત કરી હાથમા આવેલો આવો દુર્લભ દાવ કુંજ છોડે કે ? તેણે અને કોકિલાએ મળી સરોજનીને મજબુત પકડી. તેની પિસ્તોલ ઝુટવી લેવામા આવી સરોજનીને નીચે નાખી તેની છાતી ઉપર કુંજ ચઢી બેઠો "સરોજની કોણ છે?" તે જાણવા તલપાપડ થઇ રહેલા કુંજે તેની સાડીનો પાલવ ખેચી કાઢયો, તો તેને વાળ બનાવટી જણાયા. તેને દૂર કરતાજ તેણે પાસે પડેલા પાત્રમાથી પાણી લઇ સરોજનીનુ મોઢુ ધોયુ તો તેણે શુ જોયુ !

"કોણ ! મનમોહન ?" કુંજ છલગ મારી એક વાર તો અડધો ઉભો થઈ ગયો.

પરન્તુ પછી ! કદાવર બાધાના કુંજે પોતાના શિકારનું ગળું જોરથી દાબ્યું મનમોહનની આંખો ઉંચી ચઢી ગઇ તેનો કંઠ રૂંધાયો તેના મ્હોમાંથી ફીણના ફીસોટા નીકળવા લાગ્યા કુંજે કમરપટામાંથી કટાર ખેંચી કાઢી ખંજરવાળો હાથ ઉંચકાયો, તે બોલ્યો

"મનમોહન! કેશવકાન્ત ! કર્ણાવતીના ગાદી-વારસ ' સરોજની અને મહેન્દ્રના વેશ ભજવનાર ! આજે હારૂં જીવન સમાપ્ત થાય છે, અને આજથીજ હવે મ્હારા ભાગ્યનો સિતારો શરૂ થાય છે"

મનમોહનની છાતી આરપાર વીંધી નાખનાર જીવલેણ ખંજર ખૂનીએ ઉંચક્યું મનમોહન મ્હોત-સિંધુમાં ડચકીયા ખાતો હતો જ્યારે કુંજ અને કૌકિના આ કાંટો અનાયાસે દૂર થવા માટે હરખાતા હતા પરન્તુ તેમને ક્યાં ખબર હતી? કે સત્યવીરની વજ્ર છાતીને વિંધવા જતા બુઠ્ઠા થઇ તૂટી જાય છે, આવા અનેકાનેક "ખુનીના ખંજર !"

આથીયે સુન્દર ડિટેકટીવ નવલકથાઓ

—:બહાર પડી ચૂકી છે:—

" લાલનો એકકો "

" ચોકટનો એકકો. "

" પોલાદી પંજો. "

" સોનેરી જાળ. "

ફકત નવ આનાની ટીકીટ બીડો

ઠા૦ પ્રાણલાલ જીવણદાસ બુકસેલર.

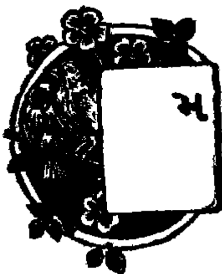
ટાવર રોડ-સુરત.

પ્રકરણ:—૧૪ મું.

" કેશરીનો પજો "

સત્યમેવ જયતે !

"AFTER ALL TRUTH IS TRIUMPHANT."

નમોહનના જીવનનો અત લાવવામાજ મશગૂલ કુંજ પોતાના ઉપર કયુ ખજર ઝઝુમી રહ્યુ છે ? તે ન જોઈ શકયો બારણાની ફાટમાથી એક પિસ્તોલનો ઘોડો બરાબર કુજની પીઠ ઉપરજ તાકવામા આવેલો હતો કુંજે તો નહિ પરતુ કોકિલાએ આ ભયકર દ્રશ્ય પળમાત્રમા જોઇ લીધુ સરોજનીની જમીન ઉપર પડેલી પિસ્તોલ તેણે ધીરેથી ઉઠાવી. તે તેણે એ દેવેન્દ્રની મૂર્તિ ઉપર તાકી. પરતુ કોકિલાની પિસ્તોલમાથી ગોળી છુટે તે પહેલા તો ડિટેકટીવ દેવેન્દ્રની પિસ્તોલનો ઘોડો દબાઇ ચૂકયો સનનન કરતી ગોળી ખૂનીના ઉંચા થયેલા ખજરવાળા હાથને એમને એમ લટકતો રાખી છાતી વીંધી આરપાર નીકળી ગઇ. લોહી-લોહાણ કુજ જમીન ઉપર પડી તરફડવા લાગ્યો. દેવેન્દ્ર પિસ્તોલ સાથે અદર ધસી આવ્યો.

તરતજ કોકિલાની ગોળી છુટી પરન્તુ હવે તે શા કામની ? બહુજ મોડુ થઈ ગયુ હતુ ચતુર દેવેન્દ્રે તે ચૂકાવી, અને કોકિલાને હસ્તગત કરવા પિસ્તોલ લઇ તેની પાછળ દોડયો પોતાની દશા પણ ભાઇના જેવીજ થશે. યા તો જીવતી હાથમા જઈશ તો ફાસીજ નિર્માણ થશે એ વિચારે કોકિલાને કપાવી, તેણે આત્મઘાત ઉત્તમ ગણ્યો ધન્ય છે ! એક અબળાની છાતીને !

દેવેન્દ્રના હાથમાથી બચવાનો એકે ઉપાય ન જોવાથી તેણે ઓરડાની બારી દ્વારા નીચે ઝુકાવ્યુ કોકિલા પડી નીચેના પાષાણો ઉપર પડતાંજ તેની કોમળ કાયાનો કચ્ચરઘાણ નીકળી ગયો દેવેન્દ્રની ઇચ્છા કઇ કુંજ કે કોકિલાને જાનથી મારવાની ન હતી, પરન્તુ જીવતાજ પકડવાની હતી પરંતુ સમય વિચારતા, ને સજોગ જોતા મનમોહનના છુટકારાનો એક માત્ર ઉપાય આ વિના અન્ય કોઈ ન હોવાને લીધેજ તેને લાચારીથી ગોળી છોડવી પડી હતી હતભાગીની કોકિલાનુ આવુ ક્રૂર ને કમકમાટીભર્યું મ્હોત જોયા પછી દેવેન્દ્રે મનમોહનને સાવધ કરના યત્ન કર્યા ગજવામાથી કઇક શુદ્ધિની દવા કાઢી તેના મ્હોઢામા નાખી, પાસે પડેલા એક પાત્રમાથી તેના મોઢા ઉપર પાણી છાટ્યુ તેને ચેતન આવે એટલા સમયમા તેણે પોતાનો રૂમાલ ચીરી ભીજવી, તેનો મજબુત પાટો મૃત્યુ-કિનારે ઝઝુમતા કુંજની છાતીએ બાંધ્યો થોડી વારે મનમોહન શુદ્ધિમા આવ્યો, તેને બનેલા તમામ ઇતિહાસથી વાકેફગાર કરી તેણે હવે પોતાનુ ધ્યાન મૃત્યુ કાંઠે પડેલા મુસાફર કુંજ ઉપર લગાડ્યુ મનમોહનના ખોળામા કુંજનુ માથુ દેવેન્દ્રે ગોઠવ્યુ ગજવામાથી નોંધપોથી કાઢી તેણે જુબાની લખવા માંડી. ગમે તેવા શત્રુનુ પણ આવુ કરૂણાજનક મ્હોત જોતા કયુ સ્નેહભીનું

ને દયાદ્ર દીલ ન પીગળે ! દેવેન્દ્રે તો આવા સેંકડો પ્રસંગો જોયા હતા, એટલે તે તો સખ્ત છાતીનો થયો હતો, પરન્તુ મનમોહનને તો આ પ્રસંગ પ્રથમજ હતો તેની આંખમાંથી ટપટપ અશ્રુબિન્દુઓ સૂતેલા, અને બે ઘડીના મૃત્યુપુરીના મ્હેમાન કુંજના, અંગ ઉપર પડવા લાગ્યા મરતા કુંજની આંખોમાં પણ ભીનાશના આછા ઝળહળીયા ઝગઝગી રહ્યા હતા વાંચક ! આવા કરૂણ પ્રસંગ **કેશરીના પંજામાં** જ્યારે શિયાળ સપડાય છે, ત્યારે આબેહુબ બને છે આજે કુંજ એક શેર, તે શિયાળની સ્થિતિમાં છે જેની છાતી ઉપર તે બેઠો હતો, તેનાજ ખોળામાં પડેલો છે જેને શત્રુ માનતો હતો, તેજ સાચા મિત્રભાવે આજે તેના મૃત્યુ-પાછળ આંસુનો વરસાદ વરસાવી રહ્યો છે પ્રભુની શું ખુબી ? ખરેખર !

ક્ષુદ્રાય ચરણે સુમન પણ સુવાસ નિજ નહિ છોડશે,
ચંદન, સુખડ, બાળો ઘસો ત્યમ વાસ પણ વધતી જશે
અપકાર પર ઉપકાર કરવો એજ સાચો ધર્મ છે
શત્રુ પ્રતિ સદ્‌ભાવના ને સ્નેહ સજ્જન-કર્મ છે

આજેજ મંગાવી લ્યો. સચિત્ર નવલકથા

“ નવલશા–હીરજી. ”

(મુંબઈ ગુજરાતીનો સુપ્રસિદ્ધ ખેલ વાર્તાના રૂપમાં)

પ્રયોજક –“પુષ્પ.”

મૂલ્ય રૂ ૦–૮–૦.

“શ્રી પ્રાણજીવન પુસ્તકાલય” ટાવર રોડ–સુરત.

પ્રકરણ:--૧૫ મું.

"ખૂની કોણ?"

ચોરી–યારી–ગર્ભિણી　નારી　ના　ઢંકાય,
ખાડો　ખોદે　તે　પડે　એ　ઇશ્વરનો　ન્યાય

As you sow, **So you REAP** (વાવે તેવુ લણે)

પુષ્કળ પ્રયત્ન, કર્યા બાદ કુંજ હોશમા આવ્યો. તેની આખો પ્રથમ મનમોહન અને પછી ડિટેકટીવ દેવેન્દ્ર તરફ પનકી એટલે દેવેન્દ્રે તેને પૂછ્યુ

"કુંજ' ઇશ્વરને ખાતર મરતી વખતે તમામ ભેદથી અમને વાકેફગાર કરતો જા જીવનની છેલ્લી પળે પણ જુઠુ ન બોલીશ ! જે સત્ય હોય તેનો ખ્ફોટ કર"

"એ એ ન કો . કિ . લા ક્યા છે ?" લથડતી જીભે તેણે પ્હેલોજ સવાલ કર્યો

"તે સહીસલામત છે" દેવેન્દ્રે કુંજના હૃદયને આઘાત ન પ્હોચાડવા ને બાતમી મેળવવા જુઠો જવાબ આપ્યો

'નહિ ! દેવેન્દ્રબાબુ ! એક મૃત્યુ શય્યા ઉપર પડેલા માનવ સાથે દગો ન રમો ! ભલે ! એ એની બગીનીના મ્હોતથી માહિતગાર થાય." દયાળુ મનમોહને દેવેન્દ્રને ઉદ્દેશીને આમ કહ્યુ, તે કુંજ તરફ ફર્યો.

'ભાઇ! હતભાગીની એવી તમારી બ્હેને આપઘાત કરી પ્રાણુ છોડયો છે"

"હા સ " તેના હૃદયમાંથી એક આનન્દધ્વનિ બ્હાર પડયો, અને તે એટલા માટેજ કે પોતાની બ્હેન જીવ જતા દયાની ભિખ માગવા ન્હોતી રહી હવે દેવેન્દ્રને કુંજની જીવનદોરી તદ્દન ટુંકી જણાઇ તે તો **ખૂની કોણ છે?** તેજ જાણવા માગતો હતો મનમોહનને તેણે પુછ્યુ.

"તમે જાણો છો કે કનકકાન્તનો ખૂની કોણ ?"

"નહિ. હુ એજ એક નથી જાણતો પરન્તુ મ્હારી માતાનો ખૂની તો આ કુંજજ છે એ હુ જાણુ છુ" મનમોહને ઉત્તર આપ્યો.

"કુંજ! ત્યારે મરતા અગાઉ એકજ ઉત્તર મ્હને પ્હેલા આપી દે કે કનકકન્તનો ખૂની કોણ?" દેવેન્દ્ર કુંજને કહ્યુ

વાચક! જે ભેદ જાણવા દેવેન્દ્ર, મનમોહન, તુ અને તમામ કર્ણાવતી આતુર થઇ રહ્યા છો, તે એકજ નામ "ખૂની કોણ?" નો ભેદ આજે દેવેન્દ્ર મરણ પથારી ઉપર છેવટનો શ્વાસ લઇ આ ફાની દુનીઆને છોડી જતા કુંજને પૂછી રહ્યો છે. પરન્તુ કુંજના હોઠ સરખાયે ન ફફડયા

"કોણ! તુ જાતેજ ખૂની છે?" દેવેન્દ્ર હવે જીજ્ઞાસાને ન રોકી શકવાથી સવાલ ઉપર સવાલ કરવા મંડયો

"નહિ."

"ત્યારે કોકિલા?"

'કુંજે માથુ નકારમા ધુણાવ્યુ"

"ત્યારે કોણ? મનમોહન?"

"ના"

"ત્યારે ખૂની કોણ ?"

"મ મ .મા .મા " કેવળ એકજ અક્ષર કુંજના મ્હોમાંથી બ્હાર પડયો

"કોની ?"

"મનમોહનની" સૂતેલા કુંજે મનમોહન તરફ આગળી ચીંધી.

"અને તે તહારી શું સગી ?"

"મા સગી મા " કુંજના ધ્રુજતા હોઠો ખુલ્યા

"અને તેનુ નામ ?"

"વિમળા"

કુંજની ઇંદ્રિયો મૃત્યુ-પળ પાસે આવવાથી ચપળ થઇ ગઇ. તેનુ હૃદય તેને ડંખવા લાગ્યુ એક ભેદી ભંડારીયા પ્રતિ તેણે અવાચક બનેલા દેવેન્દ્ર તેમજ મનમોહનના ધ્યાન અંગુલિ દર્શાવી ખેચ્યા ચતુર દેવેન્દ્ર સમજ્યો કે એ કંઇક શોધી કાઢવાનુ સંજ્ઞાથી સમજાવે છે તે તુર્ત ઉઠયો ભીંતમા એક ખીલો દાટેલો હતો, અને તે કુંજના ઇશારતથી દેવેન્દ્રે ખેચ્યો, તો એક ન્હાની સરખી ગોખલા જેવી બખોલ ભીંતમા પડી ગઇ તેમા શુ હતુ ? એક રાજવંશી પોશાક ! દેવેન્દ્ર તેને ઉઠાવી કુંજ પાસે લાવ્યો કુંજની જીભ હવે સડસડાટ ખુલી તે બોલવા લાગ્યો હૃદયનો મૃત્યુ-કરાર, દેવેન્દ્ર નોંધી લેવા લાગ્યો વ્હાલા વાચક ! કુંજ તથા કોકિલાના થોડાક પૂર્વ ઇતિહાસથી તુ પરિચિત હોવાથી તે અત્રે ફરી આલેખવાની આવશ્યકતા નથી એટલો ભાગ છોડીને આગળજ લખુ છુ

"પછી જ્યારે અમે અમારી માને ઘેર ન જોઇ ત્યારે ઘર વેચી અમે બેઉ ભાઇબ્હેન સાથે નિકળ્યા ગર્ભશ્રીમંત મથુરદાસનું લક્ષ્મીના લોભ માટે મ્હે ખુન કર્યું મ્હારી પાછળ દેવેન્દ્રબાબુ ! તમે પડયા હું ને મ્હારી બ્હેન મધુપુરી છોડી કર્ણાવતીમાં આવ્યા ઉમરાવ કનકકાન્તને હું મળ્યો અને અમે રાજબીજ છીએ એમ એના મનમાં ઠસાવી આશરો માગ્યો અમારા ખર્ચાળ પ્હેરવેશ ઉપરથી, તથા કોકિલાના કુદરતી સાૈન્દર્યે કરી ભોળો ઉમરાવ ભોળવાયો થોડા દિવસમાં કોકિલા કુમારી છે, કહી મ્હે ઉમરાવ સાથે એને વરાવી દમનકાન્તના વેશમાં ઉમરાવને બનાવી ગાદી પચાવવા માટે મ્હેજ નોકરી લીધી પેલા પરિચિત અવાજની અમને ખબર પડી પૂરતી તપાસ કર્યા બાદ મ્હે અને કોકિલાએ સતત પ્રયત્ને તેની નકલ કંઠમાં ઉતારી જ્યારે અમે પ્રથમ કર્ણાવતીમાં આવ્યા, ત્યારે કેશવકાન્ત ગૂમ થઇ ગયો હતો મ્હારી મા વિમળાએ તેને ઉછેરી મ્હોટો કર્યો, તેજ તું મનમોહન રાજબીજ હોઇ ભવિષ્યમાં તું સુખનો દા'ડો દેખાડશે, એ સોનેરી સ્વપ્નામાંજ ત્હને એણે વીસ વર્ષનો કર્યો બે ત્રણ વર્ષ આ ભેટી ગુફામાં ત્હને ગુપ્ત રાખી પછી કર્ણાવતીમાં એક નાનું ઘર રાખી ઉછેર્યો. એ વાતને દસ વર્ષ વીતી ગયા. તું વીસ વરસનો થઈ નોકરી કરવા લાગ્યો. ગાદીના વારસ કેશવકાન્તને માટે હું બ્હેન બનેવી તરફથી વારવાર સાંભળતો હતો, અને એ કંટક જીવતો હોય તો દુર કરવા શોધતો હતો, ત્યાં એક દિવસ હું અચાનક ત્હારા ઘર આગળથી પસાર થતો હતો, ત્યાં મ્હારી માતાને મ્હે ઓટનો વાળતી જોઇ અમે બેઉ મળ્યા. અરસપરસ સુખદુ:ખની વાતો કરી. વાત ઉપરથી વાત નિકળતાં તું કેશવકાન્ત છે, એ માતાને મ્હોડે મ્હે જાણી લીધું. બીજેજ દિવસે

હુ કોકિલાને મળ્યો ત્યા કનકકાન્તને કોઇએ ."ગાદીનો વારસ જીવે છે" એવો પત્ર લખ્યો હતો તે મ્હારી બ્હેને મ્હને વચાવ્યો"

"અને એ કાગળ લખી મ્હોટા ભાઇને ચેતાવનાર હુજ" મનમોહને એ રહસ્યનો સ્ફોટ કર્યો

"બ્હેનના આ કાગળથી માતા વિમળાના બોલમા મ્હને વિશ્વાસ બેઠો હુ બ્હેનને મનમોહનનુ ખુન કરવાનો નિશ્ચય સભળાવી ગયો. મ્હારી માતાને મ્હે વધુ પ્રતિતિ દેવાનુ કહેતાજ તેણે આ ગુફામા અહી દાબી મુકેલા ત્હારા તે વખતના કપડા તથા તરવાર બતાવી મ્હારી ખાત્રી થઇ એટલામા અનાયાસે મારી ભગિની કોકિલાને ગુફામા જવાનુ પેલુ ગુપ્ત દ્વાર હાથ લાગ્યુ અમે તેનો છુટથી ઉપયોગ કરવા માડયો હુ થોડે દુર એક ઘર રાખી દમનકાન્તને નામે રહેવા લાગ્યો ઉમરાવના મ્હેલથી માડી મ્હારા ઘર સુધી મે સળગ ખોદાવી અને તેનેજ પ્રતાપે હુ એક વાર કપડા બદલી કુજના વેશે બ્હેન કોકિલાના મ્હેલમા જઇ શકેલો (જુઓ પ્રકરણ ૨ જુ) જ્યા ભૂલથી રહી ગએલી ભેદી ટપાલ લેવા મ્હારા બનેવીજ પાછા પધારેલા દેવીનાનામ હેઠળ દેવેન્દ્રમાણુ ! તમારી આપેલી કાપલી ઉઠાવી જનાર, બારીમાથી આવનાર વ્યકિત પણ હુજ હતો અમારો માર્ગ નિષ્કટક કરી ગાદી પચાવી પાડવા, મ્હે કોકિલાએ અને મ્હારી માતાએ મળી તાગડો રચ્યો. કનકકાન્તનુ ખુન કરાવવામા તે સામેલ થઇ. સકેત અનુસાર ગુફામાથી મ્હે પેલો વિચિત્ર અવાજ કાઢયો શોધાશોધ થઇ રહી દસ વરસે કર્ણાવતી ખળભળી રાત્રે મ્હે એ સૂર ફરીથી કાઢયો. કનકકાન્ત પણ સુભાગ્યે શોધવા આવ્યા. ત્યા ભીખારણ વેશે મ્હારી માતા વિમળા તેને મળી. સુભાગ્યે મનમોહન ! એ રાત્રેજ તું નાટક

જોવા ગયેલો, મ્હારી માતાના કાલાવાલા સાભળી કનકકાન્તને દયા આવી. તેઓ એને ઉઠાડવા નીચા વળ્યા ત્યાંજ તીવ્ર ઔષધવાળા રૂમાલ વડે મ્હારી માતાએ એમનુ નાક પકડી લીધુ સ્હેજજ અસરે તેઓ પટકાઇ પડયા રૂમાલને પાસેની નદીમા નાખી મ્હારી મા શબ સમીપ પાછી ફરી કદાચ જીવ રહી જાય એ બ્હીકે તેણે પેટમા ખજર પણ ઘોચી દીધુ તેના ગયા પછી હુ અને કોકિલા પણ શબ આગળ ગયા કપાળ ઉપર થએલો પરસેવો લુછવા મ્હે કોકિલા પાસે રૂમાલ માગ્યો. તેણે તે આપ્યો. મ્હે પરસેવો લૂછી તે ગજવામા મૂક્યો, અને ફરીથી તે કાઢવા ગયો, તે વખતે પેલુ "મ' અક્ષરવાળુ મથુ સાહસનુ ઓરીયુ બ્હાર નીકળી પડયુ, તેની મ્હને સુરત ન રહી ઉતાવળમા અમે મ્હેલ તરફ પાછા ફર્યા પેરો કોકિલાનો રૂમાલ પણ હુ ત્યાંજ ભૂલી ગયો એ વાતની યાદ મ્હને આવીજ નહિ એના ઉપર "સ" એટલે સરસ્વતીનુ નામ ભરેલુ હતુ " અહી કુજ જરા અટકયો તેને કંઠે શોષ પડતા તેણે પાત્રમાથી પાણીનો એક ઘુટડો ભર્યો

"ખુન થયા પછી તરતજ હુ ત્હારે ઘેર આવી મ્હારી માતાને મળ્યો. હવે મ્હારા કામમા આડે આવનાર કેવળ "તુ એકજ છે" એમ મ્હેં એને જણાવી ત્હારો ઘાટ ઘડવાનુ સુચવ્યુ દસ દસ વર્ષ ઉપરના ત્હારા ઉપરના વ્હાલે કરી મ્હારી માતાએ ના પાડી, અને મ્હને જણાવ્યુ કે 'આ ખુનથી અજાણ એવા મનમોહન પાસે મ્હે વચન લીધુ છે, કે (તેનો જીવ બચાવ્યા બદલ) તેણે કોઈ દિવસ કેશવકાન્ત તરીકે ગાદી વારસનો દાવો કરવો નહી" (તમારા બેઉના જીવતા) પરન્તુ મ્હને આ વચન ઉપર ને વાત ઉપર વિશ્વાસ ન બેઠો. અને તે પછીજ મ્હારી માતા આડી ફાટી ત્હને તેણે મ્હારી નીચ વૃત્તિથી ચેતાવ્યો કેમ ?"

"હા ! અને મ્હે એની સલાહથીજ સરોજનીનો સ્ત્રી–વેશ ધારણ કર્યો મનમોહને પૂરતી કરી

"બરાબર છે બીજે દિવસે હુ પાછળી બારીએથી નિત્ય નિયમ પ્રમાણે મોડી રાત્રે ત્હારા ઘરમા આવ્યો મ્હારી માતાને જગાડી, મનમોહનનુ ખુન કરવામા મ્હને મદદ કરવા મ્હે તેને કહ્યુ પરન્તુ તેણે ના પાડી દબાણ કરવા જતા તેણે ચીસ પાડી અને તેથી મે તેને ઠાર કરી તુ (મનમોહન) જાગી ઉઠયો અને આપણા બે વચ્ચે પછી રકઝક થઇ મ્હારા કોટનુ ગજવુ તે વખતે ચીરાઇ ગયુ અને તેમાથી પેલી દેવી તેજ દેવેન્દ્ર'ની કાપલી પડી જતા ત્હારા હાથમા ગઇ ખરૂ ને ?"

"હા !" મનમોહને મસ્તક હલાવ્યુ

'તુ મ્હારી પાછળ પડેલો છે, એ જાણતાજ ત્હને ભૂલથાપ આપવા મ્હે મધુપુરીની ટિકિટ કઢાવી તે પણ તેમજ કર્યું ત્હને મધુપુરી ધકેલી હુ છટકી નાઠો ત્યારબાદ દમનના વેશમા દેવેન્દ્રમાણુ ! તમે મ્હારો ફોટો પાડી લીધો, જે લેવા મ્હે તમને નદીમા ફેકી દીધા દમનનો વેશ પલટી બોયરૂ ઉવાડી કુંજ થઇ કોકિલાને ત્યા જનાર હુ જ અને વકીલ મી૦ સુરેન્દ્રનાથ થઇને આવનાર પણ હુ જ જો કે બોરીયુ અને રૂમાલ મ્હારી ભુલથી રહી ગયા છતા મ્હે મનમોહન ઉપરજ એના અક્ષરો લગાડી આરોપ ઢોળી પાડયો સુરેન્દ્રનાથ બની તમારી પાસેથી તમામ વાત જાણી, તે પ્રમાણેજ પ્રપચના પાટીયા ગોઠવતો રહ્યો" અને આટલુ બોલી કુંજ અટક્યો તેને છેલ્લી એડકી આવવા માડી

"ત્યારે આજે આ અવાજ કરવાનુ કારણુ શુ ?"

"છેલ્લો નિકાલ કરવા મ્હને ખાત્રી હતી કે તમારા બેઉમાથી કોઈ પણ તપાસ કરવા અહીં આવશેજ અને તે પછી છેવટનો ફેસલો કરી આ ભેદી-ગુફામા તમને સદાને માટે દાટી દઈ નિષ્કટક કર્ણાવતીની રાજગાદી ભો ભોગ "

અને આટલુ બોલતા તો 'ઓ! પ્રભો!" ની સાથેજ કુજનો અમર આત્મા પચભૂતનુ પિજર તજી ઉડી ગયો

"થોડી વાર વધુ ખેચી કાઢને તો ઠીક થને! નહિ ?"
દેવેન્દ્રે મનમોહન પ્રતિ જોઇ કહ્યુ

'મળેલી માહીતી પૂરતી છે" બોલતાજ મનમોહને લાસને નીચે મૂકી તેણે છેવટના બે અશ્રુ-બિદુ મારનારની પાછળ પડયા કોકિલા અને કુજવિહારીની લાસ દરબારગઢમા લઇ જવાની વ્યવસ્થા કરાવી, તેણે પોતાના બાલ્યકાળના વસ્ત્રો ઉપાડયા સમશેર ઉપર તેની નજર પડી તેણે તે ઉપર કોતરાયલા અક્ષર દેવેન્દ્રને વચાવ્યા તે શુ હતા ?"

"કર્ણાવતીના રા કનકકાન્તનો લઘુ બાધવ કેશવકાન્ત"

પ્રકરણ:—૧૬ મું.

"સદ્‌ભાગ્યનો સિતારો."

ર્ણાવતીનો રાજ્યવારસ ચુંટી કાઢવા આજે દરબાર ભરાયો છે નાના ઠાકોરોથી માંડીને ખંડીયા રાજા પર્યંત સૌ સૌને આસને બિરાજી રહ્યા છે મૃત કનકકાન્તના બંધુ કેશવકાન્તના જીવતા હોવાની વાત પ્રસરાયલી હોવાથી ઠેર ઠેર એજ વાતો થઇ રહી છે ત્યાં મૃત કોકિલાગૌરી અને કુંજવિહારીની લાસો લાવવામાં આવી પ્રત્યેક ઉઠી તેની પૂરતી ખાત્રી કરી ત્યાં ડિટેકટીવ દેવેન્દ્ર એક વીસ વર્ષના તરુણ યુવાન (મનમોહન) સાથે દાખલ થયો સભામાં શાન્તિ પથરાઇ

આદિથી અંત સુધીની તમામ જાણીતી વાતો દેવેન્દ્ર સભાજનોને જણાવી ગયો કાગળના ચાર કટકા, બોરીયું ને રૂમાલ તેણે સભામાં સર્વ સમક્ષ મુકયા પોશાક તથા મૃત કુંજની જુબાની વાંચી સંભળાવી. મનમોહન તેજ કેશવકાન્ત છે, તે પૂરવાર કરી બતાવ્યું દેવેન્દ્રના કહ્યાથી મનમોહન હવે ઉઠયો, દેવેન્દ્રે તેને થોડા સવાલ પૂછવાની ઇચ્છા જણાવ્યાથી તેણે હા પાડી

"ત્યારે પ્રથમ તો તમે તમારો ઇતિહાસ—સભા સમક્ષ વિદિત કરો"

"જેવી ઇચ્છા."

"મુરબ્બી સજ્જનો ! અને સરદારો ! આજથી દશ વર્ષ ઉપરની વાત છે કે, જ્યારે હું મોટા ભાઇ સાથે શિકારે જતા ભૂલો પડ્યો. ક્ષુધા તૃષાથી વ્યાકુળ એવો હું કોઇ એક અજાણ્યા નગરમા જઇ ચઢયો જ્યા કુંજ તેમજ કોકિલા ભાભીની માતા વિમળા રહેતી હતી તેણે મ્હને બોલાવ્યો ભોજન-દાન દઇ તેણે મ્હને જીવન-દાન દીધુ મ્હે તેને મારી વાતથી પરિચિત કરી, સ્વદેશ જવાની વાત કહેતાજ તેણે કર્ણાવતી વિષે પોતે અજ્ઞ છે એમ જણાવ્યુ લાગટ લાગટ પાચ વર્ષ પર્યંત હુ ત્યા રહ્યો બાદ મ્હારી ખૂબ આજીજીથી એ મ્હને કર્ણાવતીમા લઇ આવી. "ત્હને મારવાને કેટલાક બદમાશ ફરે છે," એમ મ્હને સમજાવી તેણે વર્ષોની અવાવરૂ એવી ભેદી ગુફામા મ્હને સતાડયો અને આમ કરવામા તેનો હેતુ શો હતો ? તે તે વખતે તો હુ ન જાણી શકયો ! પરન્તુ અત્યારે હું ધારી શકુ છુ કે નસીબસજોગે પોતાનો પુત્ર મળી જાય, (કુંજ) તો મ્હારે બદલે તેને કર્ણાવતીની ગાદીના વારસ પુત્ર કેશવકકાન્ત તરીકે જાહેર કરવો. મ્હારૂં અને કુંજનુ મોઢુ ઘણૂ ખરૂ મળતુ આવે છે સત્તર વરસનો થતાજ હુ સમજણો થયો, અને મ્હે જીદ લઇ જુદૂં ઘર માડયુ ત્યાર બાદ હું ધારૂ છે કે કુંજ સાથે મ્હારી માતાનો ભેટો થયો હશે એક દિવસ મ્હે મારી માતાને ગાદીને માટે મ્હારો હકક સાબીત કરવા મોટાભાઇની પાસે જવા વિચાર જાહેર કર્યો ત્યારે મ્હારી માતાએજ બધો ભેદ ખોલી નાખ્યો તેણે પોતાના તથા પોતાના પુત્ર-પુત્રી કુંજ અને કોકિલાના પણ તમામ ઇતિહાસથી મ્હને વાકેફ કીધો, અને કહ્યુ કે "મોહન ! મ્હારી પુત્રી ત્હારા મોટાભાઇને પરણેલી છે મ્હે ત્હને નાનેથી ઉછેરી મોટો કર્યો, તેનો બદલો તું શુ મ્હારાજ પેટ ઉપર પગ મુકી વાળવા માગે છે ?"

મ્હારી એ પાલક માએ મ્હારૂ નામ મનમોહન પાડ્યુ હતુ, અને હુયે એજ નામથી મ્હને ઓળખાવતો હતો શ્રીમતાઇની જ જાળી કરતા ગરીબાઇના મધુર સુખડા મ્હને પણ વધુ ગમી જવાથી, અને મ્હારી માતાના આસુડા મ્હારાથી ન જોઇ શકવાથી મ્હેં એને કુજ ને કોકિલાના જીવતા માથુ ન ઉચકવા વચન આપ્યુ (કેવો સ્વાર્થ–ત્યાગ !") આજ સુધી મ્હે એ વચન નિભાવ્યુ પરન્તુ વીસમે વરસે જ્યારે મ્હને ખબર પડી કે દેવેન્દ્રબાબુ મ્હને શોધવા અહી આવેલા છે, તેમજ તેઓ શરદ્‌ચદ્ર તથા સરસ્વતી ને પણ શોધે છે, ત્યારે મ્હારૂ હ્રદય મ્હને આ બાબત જાણવા છતા ન કહેવા બદલ ડખવા લાગ્યુ અધુરામા પૂરૂ મ્હારો ભાઇ એક અપવિત્ર સ્ત્રીને પોતાની પત્ની કરી બેઠો હતો, તે પણ મ્હને બહુ સાલતુ હતુ પરન્તુ પરણી ગયા પછી મ્હારી માતાએ મ્હને આ વાત જણાવેલી, એટલે ઘરની એમ પાછળથી ઉઘાડી પાડવામા શુ ફાયદો? એના ને મધુરીની સાથે મ્હને આજ વેળા પરિચય થયો હતો, અને નિરાધાર એવા તેમને મ્હેજ પાછળથી આશ્રય આપ્યો પરન્તુ બીજેજ દિને મોટા ભાઇનુ ખુન થયુ મ્હારી માતાએ જો મ્હારાથી કોઇ પણ વાત છુપાવી હોય તો તે આ ખુનનીજ હતી અને હુ અજ્ઞાની કુજ ઉપર શક રાખી તેની પુઠે પડયો વધુમા મ્હારી માતાએ પોતાના ખુનની આગલીજ રાત્રે મ્હને કુજથી ચેતાવી સરોજનીનો સ્વાગ ધારણ કરવા સુચના કરવી. અને તેથી મ્હારો કુજ ઉપરનો શક મજબુત થયો. દમને મ્હારી માતાનુ ખુન કર્યુ, તે વેળા હુ ઘરમાજ હતો અને મ્હે એ નજરોનજર જોઇ દમનને ઓળખી લીધો હતો"

"પરન્તુ કુજ તેજ દમનકાન્ત તથા સુરેન્દ્રનાથ છે એ તમે ક્યાથી જાણ્યુ?"

"એક વેળા મોડી રાત્રે કુંજ ને કોકિલા બેઉ મ્હારી પાલક માતા--એટલે એમની માતા વિમળાને મળવા આવ્યા હતા, હુ જાગતો હતો, અને મ્હે એમની વાતો સાભળી વાતમા ને વાતમાજ તેણે પોતાની માને પોતાના આ ત્રણે નામ કહી મળવા આવે તો ન ગભરાવાની અને કાળજી રાખવાની સુચના આપી અને તે ઉપરથીજ એ જુદા જુદા વેશ અને નામ હુ જાણી ગયો બીજી રહવારે મ્હે ત્યાં એક રૂમાલ પડેલો જોયો તે રેશમી હોઈ તેના છેડાઓ ઉપર "સ" અક્ષર ગુથેલો હતો મ્હે મ્હારી માતાને આ "કોનો છે ?" એમ પૂછ્યુ એણે તે તરતજ મ્હારા હાથમાથી ખુચવી મ્હને તે પોતાની પુત્રી સરસ્વતીએ ગુથી આપેલો જણાવ્યુ મ્હને આ પ્હેલા ખબર ન્હોતી કે કુંજ અને કોકિલા મ્હારી માતાને રાતના મળવા આવે છે, પણ રાતનો બનાવ જોતાજ તે કોકિલાનો રહી ગયો છે, એમ હુ ચેતી ગયો અને તેથીજ મ્હે તમને એ સરસ્વતીનો છે એમ જણાવી દીધેલુ."

"ત્યારે મધુપુરીમા તમે એનો સાથે રે'તા હતા, ને ત્યા ગુથતા જોએલો, એ વાત ખોટીજને ?" દેવેન્દ્રે પૂછ્યુ.

"હાસ્તો ! એનો સરોજનીનો વેશ બરાબર ભજવવા "

"વારૂ પછી ?"

"પછી શુ ? બોરીયાના નામની તો મ્હે કેવળ અટકળજ કરેલી, કારણ હુ જાણતો હતો, કે ગર્ભશ્રીમત મથુરાદાસનો ખુની કુંજજ હોવોજ જોઇએ"

'વારૂ ! ત્યારે કેશવકાન્ત જીવે છે" એવુ ભેદી ટપાલથી લખી કનકકાન્તને ચેતાવવાનુ તમને કઇ કારણ ?"

"મ્હારો વિચાર ગાદી તો લેવાનો ન્હોતોજ પરતુ કેવળ મોટા-ભાઇને હુ જીવુ છુ, એમ આશ્વાસન આપી દર્શન કરવાનો, અને

તેઓ મ્હને શોધવા નાહકનો ખર્ચ ન કરે એટલા પૂરતોજ,"

× + × +

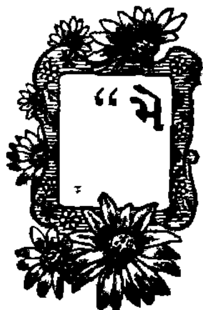
વ્હાલા વાચક ! તે પછી કર્ણાવતીની ગાદીનો રાજ્યમુકુટ કેશવકાન્તને માથે મૂકાયો "મહારાજા કેશવકાન્તની જય"–ગર્જનાથી દરબાર ગાજી ઉઠયો હેવેન્દ્રને યોગ્ય કદર કરી શિરપાવ આપવામાં આવ્યો અને આ મગળ પ્રસગેજ મધુરીએ મેનાનો મગલ હસ્ત મનમોહનના હાથમા મૂકયો એક સાથે બે ખૂનના કેસનો નિવેડો લાવી હેવેન્દ્ર કલકત્તા પાછો ફર્યો

પ્રકરણ:–૧૭ મું.

" મેના પોપટ. "

શુશીના સાપડે જો તો સકળ સસાર સારો છે
કુભાર્યા કર્કશા મળતા દુખોનો કઈ ન આરો છે
"સ્વામીભક્ત સહધર્મિણી, એજ સસાર-સિધુ તરવા સ્વર્ગીય નૌકા !"

"મેના હવે તો તુ રાજરાણી થઈ નહિ વારૂ ?" કેશવે શૃગારભુવનમા પ્રવેશતાજ ટકોર કરી

"તેમા શુ થઇ ગયુ ?"

"એટલે એમ કે હવે જરા તમારા માન વધ્યા"

"ઠીકજ છે તો"

"ઠીક કેમ? બ્હેનના હવે બા સાહેબ થયા છો ' નહિ વારૂ ?"

"બહુ સારૂ"

"કેમ આજ કઇ દેવી જગદમ્બા દાસ ઉપર નારાજ છો !"

"કઇંક એવુ ખરૂ" મેનાએ પણ હવે રમુજી પ્રશ્નના ઉત્તર રમુજીજ આપવા માંડયા

"તો કહો તો દાસ એ હાથ જોડી થોડી સ્તુતિ કરી લે."

"જેવી ભકિત ! ને શ્રદ્ધા ! સાથે ઇચ્છા !"

"માથુ પણ નમાવે કે ?"

"તે પણ દેવી પૂછવાનુ કે ? કહે તો તો સૌ કરે. એમા નવાઇ શુ ? ન કહ્યા વિના કરે તેનુજ નામ માણુસ !"

"ચાલો ત્યારે આપણે માણસની ગણતરીમાંથી બાતલ ! એમજને?"

"હાસ્તો"

"છો રહ્યા અમે જેવા છીએ તેવા ! તમને અમારી જરૂર નથીને!"

"દેવીને દેવની ને દેવને દેવીની જરૂર હોયજ."

"ના ના થોડુ કઇ કોઇના વિના કોઇનુ ગાડુ અટકી રહે છે"

"હા ! એ તો પછી ચાલેજ તો ! પરન્તુ હોય તો જરૂર ફેર પડે હો !"

"હવે પડયો ફેર"

"તો લ્યો હુ ચાલી જાઉ છુ જોજો જોઉ ફેર પડે છે કે નહિ !" કહી મેના ઉઠીને બહાર જવા બારણા આગળ ગઇ.

"જાવ જાવ. અટકયા કેમ ?"

"જઈશ ! હો ! પછી લટકતા રહેગો !"

"ફિકર નહી"

"જો જો હો !"

"હો"

મેના બારણુ ઉઘાડી બ્હાર પગ મૂકે કે એક હસમુખી કદાવર પુરૂષ વ્યક્તિ અંદર આવી તેણે બે હાથ લાંબા કરી મેનાને જતી રોકી હસતા હસતા તે બોલી

"જાવ છો કયા ? મેના ભાભી ! ભાઇની સાથે છેડાછેડી મઠાવીને આવ્યા છો ! હા !"

મેના તો તેને ઓળખતાજ શરમાઇ ગઇ

"લુચ્ચા આવા મ્હેમાનો પણ કેવા છાનામાના છૂપાઇને આવે છે ?"

"હાસ્તો ! તમેયે શુ ઓછા છો ? બિચારા કેશવભાઇને પરણી અને ઘર માંડી રહ્યાને હજુ પૂરા બે મહિના તો થયા નથી, ત્યા તો આ ઉઠીને જવા તૈયાર થયા કયારના જાઉ જાઉ કરી નાચ નાચો છો ? વાહ ! આવુ જ કરવુ હતુ તો નાહક બિચારા અમારા કેશવભાઇનુ બ્રહ્મચર્ય શા માટે ભગાવ્યુ ?"

"બસ બસ બહુ થયુ બેસો હવે" કહી મેનાએ મોઢા પર હાથ દાબ્યો

"કેમ જોયુ ને દેવેન્દ્રબાબુ ! આ ચાલ્યા જવાની તમારી ભાભી સાહેબની શિકલ ?"

"અરે ! કઇ વાત ! આબેહુબ ફોટો પાડી લેવા લાયક છે"

"હવે મશ્કરી નાખો ચુલામાં ! બળ્યુ તમો આખો દિવસ આમ શુ કરો છો ? કહો દેવેન્દ્ર ભાઈ ! તમે ક્યારે આવ્યા ?"

"આજે સ્હવારના"

"લુચ્ચા ! ત્યારે મ્હને અત્યારેજ મોઢુ દેખાડયુ ?"

"અને પરણ્યા પ્હેલા નહિ કે ?"

"જાવ જાવ હે ! સાચુ કહોને ! શા માટે આવ્યા છો ? અમસ્તા, કે કામસર ?"

"લ્યો ! ત્યારે કહુ !" કહી દેવેન્દ્ર ગજવામાથી એક અર્ધ બળેલુ વીલ ખેચી કાઢયુ

"આ તમારી પાસે ક્યાંથી ?" વીલ દેખતાજ કેશવકાન્ત ટટાર થઇ ગયો

"સુરોજની બેન ! આપના પાછળના હાથમાથી ખેચી લેનાર હાથ આ સેવકનોજ હતો ! હો !" દેવેન્દ્રે કહ્યુ

'ત્યારે નાહક વીલ ખેંચી મ્હને સપડાવ્યો કેમ ?"

"તમે વીલ સળગતુ પૂરૂ હોલવી ન્હોતુ નાખ્યુ અદરથી બળે છે એમ ફ્રાટમાથી મ્હને માલમ પડતા મ્હેં એ ખેચી લીધુ, અને હોલવવા જતા જરા હુ દાઝયો, જેથીજ તમારી મદદે આવતા જરા વાર લાગી"

"એમ ? ત્યારે દરબારમા કેમ એ હાજર ન કર્યું ?"

"કોઇ ખાસ કારણસર ! મ્હને એની જરૂર જણાઇ નહિ તેથી !"

"કારણ ?"

"વીલ વગર તમને ગાદી મળી શકે એમ મ્હારી ,પાસે પુરાવા હતા"

"પરન્તુ ન લાવવાનુ કારણ ?"

"આ વીલ પાછળથી ખોલી જોતા મ્હને બનાવટી લાગ્યુ તેથી એમા તમારે માટે ગાદીનો ઇસારો સરખોયે નથી"

"હે !"

"હા હ્યો, વાચી જુઓ"

"ત્યારે ખરૂ વીલ ? કયા ગયુ ?"

"કુજની અડધી જુઆની આપ્યા પછી મ્હોત થયુ, તેની સાથેજ દટાઈ ગયુ"

"જો એ ખોટુ જ વીલ હતુ તો પછી એને એ બાળી નાખવાનુ શુ પ્રયોજન ?"

'કોને ખબર ? કુજના મનનો ઇરાદો હુયે નથી કળી શકતો. પરન્તુ હુ ધારી શકું છુ"

શુ ?"

"કુજનો વિચાર બ્હેન સાથે પણ દગો રમી ખુન કરી ઉમરાવપદ સ્વહસ્તક કરવાનો હોવો જોઇએ તેથીજ બ્હેનને જાણે દેખાડવાને એણે એ તેના દેખતા બાળ્યુ હોય ! તો બને"

એટલામા મેના ચાહના પ્યાલાઓ લાવી, એટલે વાત અહીંથીજ અટકી પડી

"મેના પ્હેલા દેવી બ્હેનને આપજો." કેશવે મશ્કરી કરવા માડી

"ના–ના સરોજની બ્હેનને" દેવેન્દ્રે પણ મજાક જારી રાખી

"હવે ટયો ! પ્હેલી ને છેલ્લી કરતા, પીવી હોય તો પીઓ વળી ?" કહેતાંજ મેનાએ ચાહના પ્યાલા મૂકી દીધા ચાહ પીતા કેશવ બોલ્યો

"કેમ દેવેન્દ્ર ! ભાભી સાહેબને બરાબર બનાવતા આવડી છે કે ?"

"તદ્દન કચરો ! વાતજ ન કર ! આથી તો આપણો હોટલનો બબરચી સારી બનાવે."

દેવેન્દ્રે હસતા હસતા જવાબ આપ્યો મેના ખીસીયાણી પડી ગઇ રીસાઇને ઠણકા ભરી દોડી જવા લાગી ત્યા તો બેઉ ખડખડાટ હસી પડયા

"અરે ! ભાભી સાહેબ ! આ ખાલી થએલા પ્યાલાઓ તો વિછળવાને સાથે માથે લેતા જાવ ! એમ ને એમ ખાલી હાથે કયા મ્હાલતા ચાલ્યા ?" એમ કહી દેવેન્દ્રે જતા તેને રોકી

"દેવેન્દ્રભાઇ ! એમનેજે તમે તમારી સાથે લેતા જાવ"

"કા વારૂ ?

"કલકત્તા !"

"પછી ?"

"ડીટકટીવની જગ્યા અપાવો તમારા કરતા બાયડીનો વેશ ધારી ઘુમટો કાઢતા એમને સારો આવડે છે"

"લે ! અલ્યા ભાઇ ! પોપટ ! હવે ત્હારો વારો આવ્યો. વાહ ! ભાભી વાહ ! રંગ રાખ્યો તમેયે માથાના મળ્યા ! દાવ ઉપર સોકટી તો આબાદ મારી વાહ ! મેના–પોપટનુ જોડુ તો બરાબર છે હો ? ખરી વાતને ?"

મેના ખડખડાટ હસી પડી

"હવે લે સાભળે છે અલી ! મેના ! બ્હેરી તો નથી થઇને ?" ખાલી પ્યાલો આપતા કેશવે બૂમ પાડી

"ના મ્હારા પોપટજી"

વાચક ! હવે વિક્ષાદ લઇશુ દેવેન્દ્ર અહીં વારવાર કલકત્તાથી આવે જાય છે, અને આવા સ્વર્ગીય આનન્દ વિનો ચાલ્યા કરે છે વાચક વીરા ! ચોપડીના કેટલાક સામાન્ય ભેદોની ઉકલણી ત્હારી ચતુર બુદ્ધિ ઉપર છોડી છે તે શોધવી ત્હારે માથે મ્હે આટલી અકકલ દોડાવી તો તુ કઇક તો દોડાવશેને ? નહિ તો પછી "ભેસ આગળ ભાગવત" જેવાજ ત્હારા વાચ્યા ને સમજ્યાનો અર્થ ! આવી મીઠી મશ્કરીના પ્રસગો પ્રભુ પ્રત્યેકને બક્ષે ! એજ શુભેચ્છા સાથે વન્દેમાતરમ્

विनाशिनी वामा (વિનાશીની વામા)

યાને

રામરાજાનો સર્વ નાશ

મંગાવીને જરૂર વાંચો એક મુસલમાન સ્ત્રીના પ્યારમાં લપટાઈ વિજયનગરના રામરાજાએ કેવી રીતે રાજ્ય ગુમાવ્યું, સ્વધર્મ માટે પોતાના પ્રાણની આહુતી આપનાર આર્ય બાળા અરૂણા કેવી સહનશીલતાથી ઉંધે મસ્તકે ઝાડ નીચે ટીંગાઈ નીચેની અગ્નીજ્વાળા સહન કરે છે તે વાંચતા વાંચનાં મોઢેથી ધન્ય ! એવા ઉદ્‌ગાર સહજ નીકળી પડશે

સારા કાગળ પૃષ્ટ ૩૫૦ કીંમત રૂપીયા ૩–૦–૦ } નવ સુંદર ચિત્રો વધુ
રફ કાગળ „ „ „ „ ૨–૦–૦ } વિગત જાણવા માટે

સુચીપત્ર અર્ધા આનાની ટીકીટ મોકલી નીચેને સરનામેથી મંગાવો

પૃથ્વીરાજ ચૌહાણ.

(સચિત્ર)—છપાઈને બહાર પડી ચુકી છે—(કાવ્યમાં)

—દિલ્હીનો છેલ્લો હિન્દુ–નર–કેસરી—

વીર, કરૂણ અને શૃંગાર એ ત્રણે રસોથી રસાંકિત આ ઐતિહાસિક કથા

એક વાર અવશ્ય વાંચો હાથમાંથી મૂકવી પણ નહી ગમે પાને પાન તમારી આંખમાંથી આંસુ પડાવશે

આજેજ લખો–"શ્રી પ્રાણજીવન પુસ્તકાલય"

ટાવર રોડ–સુરત

અમારા તરફથી બહાર પડેલાં સચિત્ર પુસ્તકો!

પોલાદી પંજો (છુપી પોલિસની અદ્‌ભુત નવલકથા)	૦-૧૨-૦
સોનેરી જાળ (અદ્‌ભુત બનાવોની તદ્દન નવીન નવલકથા)	૦-૮-૦
નવલરા હિરજી (તદ્દન નવી સુંદર સાંસારીક નવલકથા)	૦-૮-૦
એ બુરખાવાળી કોણ (નવીન સર્વોત્તમ ડીટેકટીવ વાર્તા)	૦-૧૨-૦
ખૂની કોણ? (છુપી પોલીસની વાર્તા)	૦-૮-૦
ન્યુ ફોનોગ્રાફ ગાયનમાળા પૃષ્ઠ ૧૨૮ ભા ૧ થી ૮	૦-૮-૦
રાજા ભરથરી સુંદર બાર ચીત્રો સાથે હરીગીત છંદમાં	૦-૮-૦
જળસમાધી-વા-દેવી શારદા ચોપાટીનું અદ્‌ભૂત રહસ્ય	૦-૮-૦
ચોકટનો એકકો યાને તેર પાનાની કેટ	૦-૮-૮
લાલનો એકકો યાને વીર લુટારૂ (છુપી પોલીસ)	૦-૮-૦
શયતાની લીલા યાને ભેદી પુતળું (છુપી પોલીસ)	૦-૮-૦
શ્રીકૃષ્ણ ભજનમાળા (ઉત્તમોત્તમ ભજનોનો સંગ્રહ)	૦-૮-૦
વીણાવેલી યાને લલાટના લેખ ભાગ ૧-૨	૧-૪-૦
બૃહત ગરબાવળી પૃષ્ઠ ૩૫૨ (સ્ત્રીઓ માટે ખાસ ઉત્તમોત્તમ ગરબા સંગ્રહ)	૦-૧૨-૦
પ્રારબ્ધ પુરૂષાર્થ બોધ	૦-૮-૦
ખ્યાલ સાગર યાને કલગી તુર્રા ભા ૧-૨	૦-૮-૦
વીનાશીની વામા યાને રામરાજનો સર્વ નાશ, નવ ચિત્રો સાથેની ઐતિહાસીક નવલકથા પૃષ્ઠ ૫૦ છતા મુલ્ય માત્ર } ગ્લેઝ કાગળ	૨-૦-૦
...રફ કાગળ .	૧-૮-૦
કબીર કૃષ્ણ ગીતા યાને કબીર ભજનામૃત	૧-૦-૦
ભજન રત્નાકર (ઉભા ભજનોનું ઉમદા પુસ્તક)	૦-૬-૦
વીરસીંહની વીરતા (ઐતિહાસીક નવલકથા)	૧-૪-૦
આધ્યાત્મિક વાર્તામાળા (ધાર્મીક વાર્તાઓ)	૧-૪-૦
બીરબલ અને બાદશાહ (ફુરસદે રમુજ)	૦-૮-૦
સ્ત્રી ચરીત્ર યાને લલનાની લીલા (સ્ત્રી ચરીત્ર અવશ્ય જાણવું જોઈયે)	૦-૮-૦

લી૦ વ્યવસ્થાપક—માણુજીવન પુસ્તકાલય ટાવર રોડ—સુરત.

માલીક—ડા માણુલાલ જીવણદાસ બુકસેલર, પણીશાર—સુરત.

સચિત્ર સચિત્ર સચિત્ર

લાલનો એકકો યાને વીર લુટારૂં

કીં ૦-૮-

સચિત્ર

નવલશા હીરજી

પ્રકાશક—શ્રી પ્રાણજીવન પુસ્તકાલય, ટાવર રોડ-સુરત.

કીંમત ૦-૮-૦